

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BARTNICZKA

Załącznik do Uchwały Nr

Rady Gminy Bartniczka z dnia.....

Bartniczka, styczeń 2017 r.

Niniejsze opracowanie sporządził:

Wójt Gminy Bartniczka

Jednostka projektowa:

Biuro Urbanistyczne Artur Składanek

Al. 23 stycznia 8/1

86-300 Grudziądz

Zespół autorski w składzie:

mgr Artur Składanek – główny projektant,

zagadnienia związane z: ochroną środowiska, przyrody; ochroną dóbr kultury; infrastruktura techniczna w tym komunikacja, zagadnienia społeczno-gospodarcze oraz prace asystenckie:

mgr Sławomir Flanz

mgr Monika Bernacka-Klein

mgr Łukasz Grabowski

inż. Agata Galczewska

PODSTAWA FORMALNO – PRAWNA

Podstawę formalno – prawną opracowania stanowi:

- art. 3 ust. 1 i art. 9 ustawy z dnia 27 marca 2003 r., o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- §4 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r., w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- Uchwała Nr VI/32/15 Rady Gminy Bartniczka z dnia 12 czerwca 2015 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bartniczka.

Rada Gminy Bartniczka podjęła uchwałę Nr VI/32/15 z dnia 12 czerwca 2015 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bartniczka. Dotychczas posiadane Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bartniczka, zostało przyjęte uchwałą Nr XIV/77/2000 Rady Gminy Grążawy (od 2005 r. Gmina Bartniczka) z dnia 17 marca 2000 r., opracowane przez Pracownię Usługową Budownictwa „ARCHITEKTON” – Edward Morczyński, ul. Zaulek 4/5, 86-300 Grudziądz. Przedmiot i cel niniejszego opracowania określa art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r., o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Przedmiotem opracowania jest zagospodarowanie przestrzenne obszaru gminy Bartniczka w granicach administracyjnych, zaś celem określenie polityki przestrzennej, w tym lokalnych zasad zagospodarowania. Tak zdefiniowany przedmiot i cel określa podstawową, polityczną funkcję studium.

W świetle art. 9 ust. 2 ww. ustawy studium jest także narzędziem koordynowania planowania przestrzennego na szczeblu lokalnym i strategicznych zamierzeń gminy z planowaniem krajowym i regionalnym. Jest to druga koordynacyjna funkcja studium.

Rangę studium określa art. 9 ust. 4 i 5 w myśl, których, pomimo iż studium nie jest aktem prawa miejscowego ma moc wiążącą dla opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium z 2000 r. było opracowane według nieaktualnej na dzień dzisiejszy ustawy o planowaniu przestrzennym z 7 lipca 1994 r., w której ranga studium była zupełnie inna. Na terenie Gminy Bartniczka zaszło wiele istotnych zmian, zarówno prawnych jak

i przestrzennych. Opracowując niniejsze studium uznano, że zmiany nie mogą dotyczyć poszczególnych ustaleń. Mają one równocześnie uwzględniać zmieniające się potrzeby i możliwości rozwojowe gminy, jak również obejmować pełny zakres i formę studium określoną w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. jak i w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium w części tekstowej i graficznej. Konsekwencją tego było opracowanie jednolitego tekstu i rysunku studium mającego ujednoliconą formę, ale w rzeczywistości stanowiącego nowe opracowanie, w którym wykorzystano część zapisów z opracowania studium z 2000 r.

ZAKRES PRZEDMIOTOWY STUDIUM

Zakres przedmiotowy studium jest zgodny z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym i Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie zakresu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z 28 kwietnia 2004 r.

Studium składa się z dwóch części tekstowych:

- Część I – Uwarunkowania,
- Część II – Kierunki oraz uzasadnienia i synteza studium,

oraz załączników:

- Rysunek Studium – Uwarunkowania
- Rysunek Studium – Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY
BARTNICZKA**
CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA

Spis treści

1. Wprowadzenie	13
2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu oraz stan ładu przestrzennego, wymogi jego ochrony	15
2.1. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w gminie – stan prawny.....	15
2.2. Spis obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy	17
2.3. Ilość decyzji administracyjnych wydanych przez Wójta	18
2.3.1. Decyzje o warunkach zabudowy	18
2.3.2. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	21
2.4. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie terenów	22
2.5. Tereny mieszkaniowe	24
2.6. Tereny usługowo – produkcyjne	25
2.7. Tereny zieleni.....	26
2.8. Tereny zamknięte	27
3. Stan środowiska w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego.....	28
3.1. Zasoby środowiska przyrodniczego.....	28
3.1.1. Geomorfologia, rzeźba terenu i budowa geologiczna	28
3.1.2. Surowce naturalne - występowanie złóż kopalin	29
3.1.3. Warunki glebowe.....	30
3.1.4. Warunki klimatyczne.....	33
3.1.5. Wody powierzchniowe.....	36
3.1.6. Melioracje.....	38
3.2. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna.....	39
3.3. Stan środowiska przyrodniczego	43
3.3.1. Przyroda chroniona i jej zasoby	43
3.3.2. Przekształcenia powierzchni ziemi i zagrożenie występowania masowych ruchów ziemi... 43	
3.3.3. Zagrożenia stanu powietrza atmosferycznego	44
3.3.4. Klimat akustyczny – hałas i wibracje	46

3.3.5.	Promieniowanie elektromagnetyczne	47
3.3.6.	Poważne awarie przemysłowe oraz inne zagrożenia.....	49
3.3.7.	Zagrożenia zasobów przyrodniczych.....	50
3.3.8.	Zagrożenia i stan wód	51
3.3.9.	Zagrożenie powodziowe	55
4.	Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	57
4.1.	Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	57
4.1.1.	Rys historyczny obszaru gminy Bartniczka	57
4.1.2.	Ważniejsze miejscowości Gminy Bartniczka wraz z charakterystyką ich dziedzictwa kulturowego	58
4.1.3.	Zespoły podworskie	64
4.1.4.	Obiekty sakralne – kościoły i cmentarze	65
4.1.5.	Walory kulturowe Gminy Bartniczka	66
4.1.6.	Dobra kultury objęte prawnymi formami ochrony.....	71
4.1.6.1.	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego.....	71
4.1.6.2.	Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków.....	71
4.1.6.3.	Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji zabytków	77
4.1.6.4.	Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego.....	79
4.1.7.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Bartniczka	88
4.1.8.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.....	89
5.	Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określone przez audyt granice krajobrazów priorytetowych	90
6.	Warunki i jakość życia mieszkańców	90
6.1.	Infrastruktura społeczna	90
6.2.	Potencjał demograficzny.....	93
6.3.	Sytuacja na rynku pracy	95
7.	Zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia	98
8.	Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.....	99

8.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne	99
8.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego	112
8.3. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.....	116
8.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	119
9. Stan prawny gruntów	129
10. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych	130
10.1. Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody	130
10.1.1. Sieć Natura 2000	130
10.1.2. Rezerваты przyrody	135
10.1.3. Park krajobrazowy	136
10.1.4. Obszar Chronionego Krajobrazu	137
10.1.5. Pomniki przyrody	139
10.1.6. Użytki ekologiczne	140
10.2. Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków	140
10.2.1. Zespoły podworskie	140
10.3. Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów o ochronie wód	141
11. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych	142
12. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla	143
12.1. Udokumentowane złoża kopalin.....	143
12.2. Zasób wód podziemnych.....	143
12.3. Udokumentowane kompleksy podziemne składowania dwutlenku węgla.....	145
13. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych	145
14. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno- ściekowej, energetycznej oraz gospodarka odpadami	145
14.1. Stan systemu komunikacji	145
14.1.1. Drogi.....	145
14.1.2. Kolej.....	146

14.2. Gospodarka wodno – ściekowa	147
14.2.1. Zaopatrzenie w wodę.....	147
14.2.2. Gospodarka ściekowa	147
14.2.3. Oczyszczalnia ścieków	148
14.2.4. Systemy indywidualne gospodarki ściekowej	149
14.3. Gospodarka odpadami.....	150
14.4. Sieć elektroenergetyczna	150
14.5. Gazownictwo, ciepłownictwo	151
14.6. Telefonía komórkowa	152
14.7. Źródła energii odnawialnej	152
15.Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.....	153
16.Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej	154

CZĘŚĆ I – UWARUNKOWANIA

1. Wprowadzenie

Gmina Bartniczka¹ znajduje się we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie brodnickim. Obszar gminy ma kształt wydłużony – łukowy z kierunku południowo-zachodniego na wschód. Maksymalna szerokość obszaru wynosi około 6 km, a długość około 21 km. Od północy gmina graniczy z gminą Brzozie, od południa z gminami Górzno i Świdziebnia, od zachodu z gminą Brodnica (województwo kujawsko-pomorskie), zaś od wschodu z gminą Lidzbark (województwo warmińsko-mazurskie, powiat działdowski). W latach 1975-1998 gmina położona była w województwie toruńskim.

Ryc. 1 Położenie gminy Bartniczka na tle powiatu Brodnickiego

Źródło: www.osp.org.pl

Gmina Bartniczka obejmuje obszar ok. 83 km², co stanowi ok. 7,99% powierzchni powiatu brodnickiego oraz ok. 0,46% powierzchni województwa. Obszar gminy, według danych GUS, na koniec roku 2015 zamieszkały był przez 4733 mieszkańców (6,04% mieszkańców powiatu brodnickiego oraz 0,23% mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego). Wskaźnik gęstości zaludnienia wyniósł ok. 57 osób/km².

Według danych pozyskanych z Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Gminy Bartniczka na koniec roku 2015 liczba mieszkańców wyniosła łącznie 4862 osoby, w tym

¹ Do końca 2004 r. gmina nosiła nazwę gmina Grążawy. 1 stycznia 2005 r. zmieniono nazwę gminy na gmina Bartniczka, w związku z uzyskaniem przez przysiółek Bartniczka statusu pełnoprawnej miejscowości

zameldowanych na pobyt stały – 4787 osób oraz zameldowanych na pobyt czasowy - 75 osób (tab. 1)

Tab. 1 Wykaz ilościowy mieszkańców gminy Bartniczka (stan na dzień 31.12.2015)

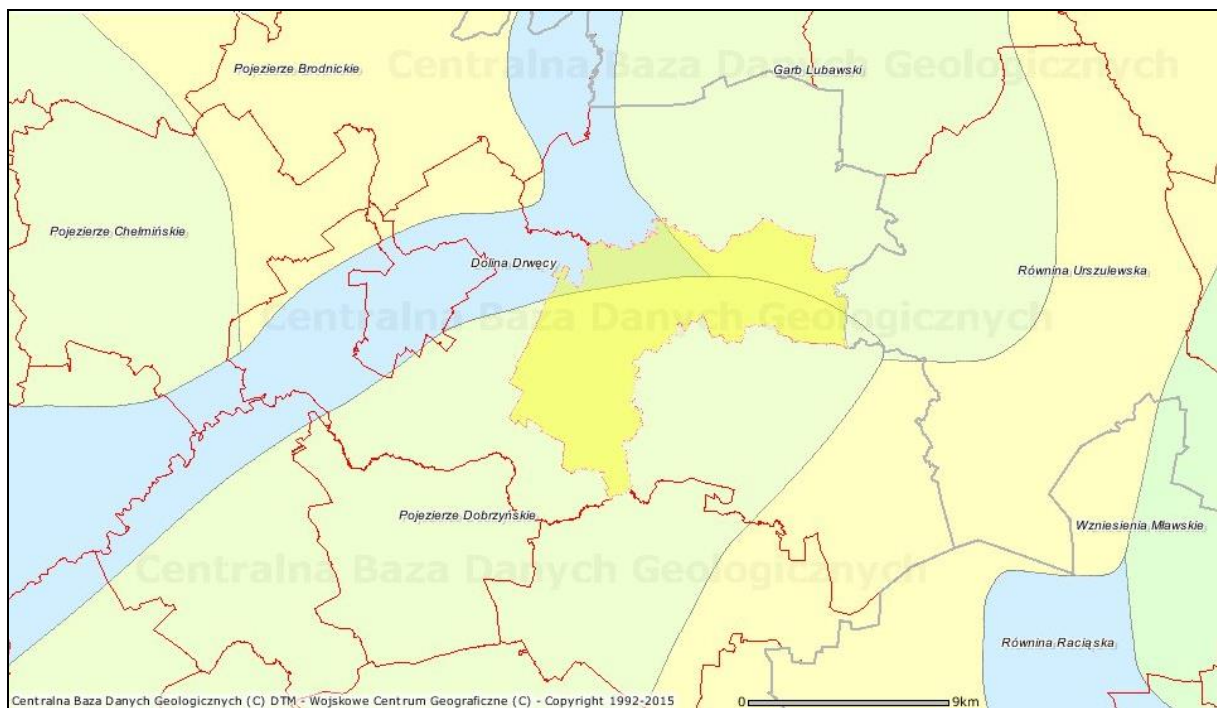
Miejscowość	Ulica	Mieszkańcy		
		Stali	Czasowi	Aktualni
Bartniczka	Brodnicka	61	1	62
	Cicha	2	-	2
	Długa	117	-	117
	Kręta	84	1	85
	Krótką	1	-	1
	Leśna	53	-	53
	Łąkowa	29	-	29
	Okrężna	21	2	23
	Pocztowa	99	2	101
	Podgórna	123	2	125
	Prosta	89	2	91
	Przemysłowa	12	-	12
	Spokojna	3	-	3
	Turystyczna	27	-	27
	Ustronna	10	-	10
	Razem	731	10	741
Gołkówko		98	1	99
Grążawy		521	8	529
Gutowo		349	5	354
Iglicyzna		118	-	118
Jastrzębie		522	3	525
Komorowo		386	3	389
Koziary		67	-	67
Łaszewo		342	13	355
Nowe Świerczyny		304	8	312
Radoszki		709	14	723
Samin		127	4	131
Sokołowo		51	-	51
Stare Świerczyny		240	5	245
Świerczynki		128	1	128
Zdroje		95	-	95
Razem		4787	75	4862

Źródło: Urząd Gminy Bartniczka

W skład gminy wchodzi 13 sołectw (Bartniczka, Grążawy, Gutowo, Iglicyzna, Jastrzębie, Komorowo, Koziary, Łaszewo, Nowe Świerczyny, Radoszki, Samin, Stare Świerczyny i Świerczynki) oraz 3 miejscowości bez statusu sołectwa (Gołkówko, Sokołowo i Zdroje). Pod względem liczby aktualnych mieszkańców największe z nich to, według danych z dnia 31 grudnia 2015 roku: Bartniczka (741 mieszkańców), Radoszki (723 mieszkańców), Grążawy (529 mieszkańców) i Jastrzębie (525 mieszkańców). Gmina posiada status gminy wiejskiej.

Według podziału fizycznogeograficznego Polski wg. J. Kondrackiego gmina Bartniczka, w podziale na mezoregiony, znajduje się na pograniczu Pojezierza Dobrzyńskiego i Garbu Lubawskiego, a jej północny fragment leży w granicach Doliny Drwęcy.

Ryc. 2 Położenie gminy Bartniczka na tle mezoregionów fizycznogeograficznych

Źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych

2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu oraz stan ładu przestrzennego, wymogi jego ochrony

2.1. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w gminie – stan prawny

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego ma charakter obowiązkowy. Prace nad nim podejmowane są na mocy uchwały Rady Gminy. Zadaniem własnym gminy, wynikającym z ustawy o samorządzie gminnym jest m.in. prowadzenie polityki w zakresie gospodarowania przestrzenią i zapewnienie ładu przestrzennego. Zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki terytorialne, zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów oraz określania zasad ich zagospodarowania i zabudowy są określone w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. W celu określenia polityki np. przestrzennej, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego sporządza się studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które nie jest aktem prawa miejscowego tylko dokumentem kierunkowym, stanowiącym podstawę polityki przestrzennej władz samorządowych. Aktami prawa miejscowego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Bartniczka posiada „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”, przyjęte uchwałą Nr XIV/77/2000 Rady Gminy Grążawy (od 2005 r. Gmina Bartniczka) z dnia 17 marca 2000 r.

Obowiązujące pozostają wszystkie sporządzone plany miejscowe oraz ich zmiany uchwalone po 1 stycznia 1995 r., które zostały opracowane na podstawie ustawy 7 lipca 1994 r., o zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawy z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Na podstawie sporządzonego planu miejscowego inwestor może zlecić wykonanie dokumentacji budowlanej i ubiegać się o decyzje o pozwoleniu na budowę, wydawaną przez Starostę Powiatu. Starosta Powiatu z dniem 1 stycznia 2004 roku stracił prawo upoważniania burmistrzów i wójtów do wydawania takich decyzji w swoim imieniu.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przewiduje dla terenów przeprowadzenia dwóch różniących się procedur zmierzających do ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu:

- lokalizację inwestycji celu publicznego ustala się w drodze decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego,
- sposób zagospodarowania przestrzennego terenu i warunki zabudowy dla innych inwestycji ustala się w drodze decyzji o warunkach zabudowy.

Zgodnie z wymogiem art. 50 ust. 4 w związku z art. 5 Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym sporządzenia projektu decyzji musi dokonać osoba która spełnia jeden z warunków:

- nabyła uprawnienia do projektowania w planowaniu przestrzennym na podstawie ustawy z dnia 12 lipca 1984 r. o planowaniu przestrzennym;
- nabyła uprawnienia urbanistyczne na podstawie art. 51 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym;
- posiada kwalifikacje do wykonywania zawodu urbanisty na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uzyskane na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów;

- posiada dyplom ukończenia studiów wyższych w zakresie architektury, urbanistyki lub gospodarki przestrzennej;
- posiada dyplom ukończenia studiów wyższych w zakresie innym niż określony w pkt 4 oraz ukończyły studia podyplomowe w zakresie planowania przestrzennego, urbanistyki lub gospodarki przestrzennej;
- jest obywatelem państw członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którzy nabyli kwalifikacje zawodowe do projektowania zagospodarowania przestrzeni i zagospodarowania przestrzennego w skali lokalnej i regionalnej odpowiadające wymaganiom określonym w pkt 4 lub 5.

Przygotowaną decyzję przez uprawnioną osobę wydaje Wójt. Wyjątkiem w tej kwestii są inwestycje celu publicznego na terenach zamkniętych, dla których organem właściwym jest wojewoda.

2.2. Spis obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy

Na dzień sporządzania niniejszego studium Rada Gminy Bartniczka uchwaliła następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Grążawy w części wsi Bartniczka obejmującej teren pod usługi z funkcją mieszkaniową uchwalona Uchwałą Nr VII/39/03 Rady Gminy w Grążawach z dnia 09 września 2003 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 3/2004, poz. 18 strona 157 z dnia 9 stycznia 2004 r.);
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Grążawy w części wsi Bartniczka obejmującej teren pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne uchwalona Uchwałą Nr VII/40/03 Rady Gminy w Grążawach z dnia 09 września 2003 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 19/2004, poz. 215 strona 934 z dnia 20 lutego 2004 r.);
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Grążawy w części wsi Radoszki obejmującej teren pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne uchwalona Uchwałą Nr VII/41/03 Rady Gminy w Grążawach z dnia

09 września 2003 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 3/2004, poz. 19 strona 160 z dnia 9 stycznia 2004 r.);

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego teren we wsi Jastrzębie, gmina Bartniczka uchwalony Uchwałą nr XXXVI/189/14 Rady Gminy Bartniczka z dnia 14 lutego 2014 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 2014r. poz. 567 z dnia 21 lutego 2014 r.).

Główne kierunki zmiany przeznaczenia w uchwalonych planach to:

- wprowadzenie terenów budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego (MN),
- wprowadzenie terenów usług z funkcją mieszkaniową (U/MN),
- wprowadzenie obiektów produkcyjnych, składów i magazynów oraz usług, w tym handlu o powierzchni sprzedaży do 2000 m² (P/U),
- tereny komunikacji (KD, KP, KW).

Sytuacja planistyczna gminy Bartniczka na początku lipca 2016 r. przedstawiała się następująco: pokrycie obszarami posiadającymi miejscowe plany wyniosło nieco powyżej 0,05% powierzchni gminy. Powyżej przedstawiono graficznie rozkład przestrzenny pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania obszaru gminy Bartniczka.

2.3. Ilość decyzji administracyjnych wydanych przez Wójta

Głównymi narzędziami umożliwiającymi kształtowanie ładu przestrzennego w gminie Brodnica są decyzje o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Na podstawie obowiązującej ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, dla terenów, dla których gmina nie posiada aktualnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, realizacja inwestycji jest możliwa po uzyskaniu wskazanych decyzji.

Wydane decyzje o warunkach zabudowy, decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego pokazują tendencje zmian przeznaczenia terenów, dla których nie obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

2.3.1. Decyzje o warunkach zabudowy

Do gminy Bartniczka w latach 2011-2015 wpłynęło łącznie 237 wniosków o wydanie decyzji o warunkach zabudowy. Wydano łącznie 234 decyzje pozytywne, zaś 3 wnioski umorzono lub wycofano (Tab. 2).

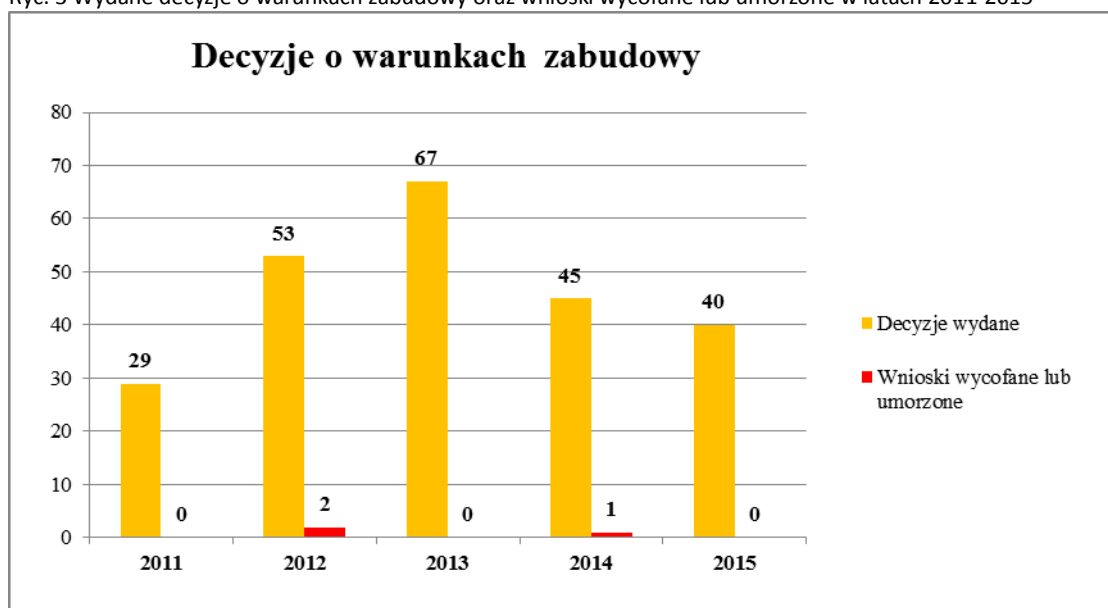
Tab. 2 Decyzje o warunkach zabudowy wydane w latach 2011 – 2015.

Decyzje o warunkach zabudowy	Rok					Razem
	2011	2012	2013	2014	2015	
	Liczba decyzji					
Wydane	29	53	67	45	40	234
Wnioski umorzone/wycofane	-	2	-	1	-	3
Razem	29	55	67	46	40	237

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów z Urzędu Gminy Bartniczka.

Najwięcej decyzji o warunkach zabudowy zostało wydanych w roku 2013 r. - 67 decyzji, co stanowi prawie 29% wszystkich decyzji, zaś najmniej decyzji wydano w roku 2011 – jedynie 29 decyzji, co stanowi ok. 12% wydanych decyzji. Na przestrzeni lat 2010-2013 widoczny jest znaczący wzrost liczby wydanych decyzji w stosunku do lat poprzednich, co może być spowodowane okresem wzrostu gospodarczego i rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Od roku 2013 widoczna jest natomiast tendencja spadkowa, spowodowana głównie przez stabilizację rynku budownictwa mieszkaniowego, wzrost cen gruntów oraz niekorzystne zmiany w obowiązujących przepisach prawa (Ryc. 3).

Ryc. 3 Wydane decyzje o warunkach zabudowy oraz wnioski wycofane lub umorzone w latach 2011-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Tab. 2.

W najbliższych kilku latach prognozowane jest utrzymanie się liczby wydawanych decyzji na poziomie zbliżonym do lat 2014-2015 lub nieznaczny wzrost ich ilości do poziomu z lat 2012-2013.

W analizowanym okresie najwięcej decyzji zostało wydanych dla działek położonych w obrębach:

- Bartniczka – 42 decyzje (ok. 18,0% wszystkich decyzji),
- Radoszki i Świerczyny – po 40 decyzji (po ok. 17,0% wszystkich decyzji),

Natomiast najmniej decyzji wydano dla działek położonych w obrębach:

- Koziary – 2 decyzje (ok. 0,8% wszystkich decyzji),
- Zdroje – 3 decyzje (ok. 1,3% wszystkich decyzji),
- Gutowo – 4 decyzje (ok. 1,7% wszystkich decyzji).

Ponadto w siedmiu obrębach geodezyjnych (Gołkówko, Gutowo, Iglicyzna, Koziary, Samin, Świerczynki i Zdroje) wystąpił przynajmniej jeden rok, w którym nie były wydane decyzje o warunkach zabudowy (Tab. 3).

Tab. 3 Liczba zatwierdzonych obiektów na podstawie warunków zabudowy w latach 2010 – 2015 w podziale na obręby geodezyjne.

na obręby geodezyjne.

Nr obrębu	Obręb	Rok					Razem
		2011	2012	2013	2014	2015	
		Liczba decyzji					
0001	Gołkówko	2	1	2	-	1	6
0002	Grażawy	3	3	7	7	1	21
0003	Gutowo	-	3	-	1	-	4
0004	Iglicyzna	1	2	4	2	-	9
0005	Jastrzębie	2	10	6	6	9	33
0006	Komorowo	2	3	3	1	3	12
0007	Koziary	-	-	-	2	-	2
0008	Łaszewo	2	3	3	2	1	11
0009	Radoszki	2	7	15	10	6	40
0010	Samin	1	-	4	1	-	6
0011	Świerczynki	2	-	1	-	2	5
0012	Świerczyny	6	13	3	8	10	40
0013	Zdroje	-	1	2	-	-	3
0014	Bartniczka	6	7	17	5	7	42
Razem		29	53	67	45	40	234
Wnioski umorzone/wycofane		0	2	0	1	0	3
łącznie		29	55	67	46	40	237

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów z Urzędu Gminy Bartniczka.

Rozkład przestrzenny wydanych decyzji wskazuje, że ich ilość w poszczególnych obrębach jest uzależniona głównie od kilku czynników:

- wielkości obrębu,
- ilości zabudowy w danym obrębie,
- liczby mieszkańców,
- odległości od siedziby gminy – miejscowości Bartniczka,
- dostępności komunikacyjnej obrębu,
- atrakcyjności obrębu (walory krajobrazowe i przyrodnicze).

W analizowanym okresie, na podstawie wydanych pozytywnych decyzji o warunkach zabudowy najwięcej decyzji wydano dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN) – 121 decyzje, co stanowi łącznie prawie 52% wszystkich decyzji, zaś najmniej decyzji wydano

dla zabudowy: mieszkaniowo-usługowej (M/U) – 2 decyzje i infrastruktury – 2 decyzje, co stanowi łącznie ok. 1,7% wszystkich decyzji (Tab. 4).

W latach 2011-2015, dla każdego z 5 rodzajów zabudowy (MN, MR, MRI i G), wydano więcej niż 20 decyzji o warunkach zabudowy. W każdym z pozostałych 6 rodzajów zabudowy liczba wydanych decyzji nie przekroczyła 12. Ponadto w 6 rodzajach zabudowy (M/U, MR, MRI, P, I oraz OZE) wystąpił przynajmniej jeden rok, w którym nie została wydana decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Tab. 4 Liczba zrealizowanych obiektów na podstawie warunków zabudowy w latach 2010 – 2015 w podziale na rodzaje zabudowy.

Rodzaj zabudowy	Rok					Razem
	2011	2012	2013	2014	2015	
	Liczba decyzji					
Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (MN)	18	30	37	20	16	121
Zabudowa mieszkaniowo-usługowa (M/U)	2	-	-	-	-	2
Zabudowa zagrodowa (MR)	-	1	10	2	13	26
Zabudowa zagrodowa inwentarska (MRI)	-	6	7	8	3	24
Zabudowa usługowa (U)	2	1	1	3	-	7
Zabudowa produkcyjna (P)	-	4	4	2	2	12
Zabudowa gospodarcza (G)	3	7	5	7	5	27
Infrastruktura (I)	1	-	-	1	-	2
Inne (N)	3	4	1	2	1	9
Odnawialne źródła energii (OZE)	-	2	2	--		4
Razem	29	53	67	45	40	234
Wnioski umorzone lub wycofane	0	2	0	1	0	3
łącznie	29	55	67	46	40	237

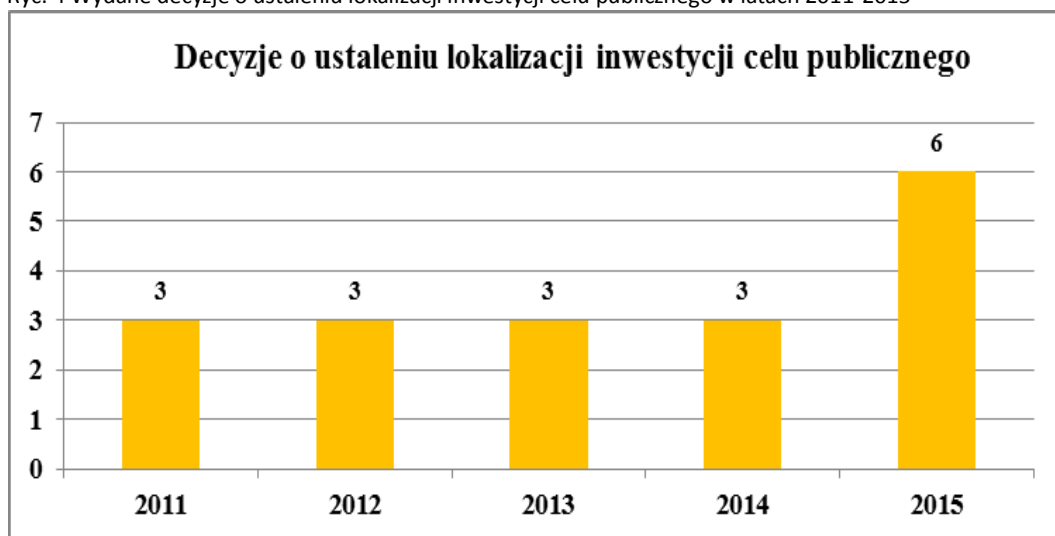
Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów z Urzędu Gminy Bartniczka.

2.3.2. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego

W latach 2011 – 2015 na terenie gminy Bartniczka wydano łącznie 18 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Najwięcej decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego wydano w 2015 r. – 6 decyzji, zaś najmniej w latach 2011-2014 – po 3 decyzje (Ryc. 4).

Najwięcej decyzji celu publicznego w latach 2011-2015 wydano w zakresie infrastruktury elektroenergetycznej (8 decyzji) oraz w zakresie pozostałych inwestycji (4 decyzje), zaś w zakresie infrastruktury telekomunikacyjnej oraz gazowej nie wydano ani jednej decyzji.

Ryc. 4 Wydane decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w latach 2011-2015

Źródło:

Opracowanie własne na podstawie Tab. 5.

Ponadto wydano jeszcze łącznie 6 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w zakresie pozostałych rodzajów inwestycji (Tab. 5).

Tab. 5 Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w latach 2010 – 2015.

Tab. 5 Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w latach 2010 – 2015.

Rodzaj inwestycji	Rok					Razem
	2011	2012	2013	2014	2015	
	Liczba decyzji					
Elektroenergetyka (E)	-	2	2	2	2	8
Wodociąg (W)	1	1	-	-	1	3
Kanalizacja (K)	1	-	-	1	-	2
Gaz (G)	-	-	-	-	-	-
Telekomunikacja (T)	-	-	-	-	-	-
Infrastruktura (I)	1	-	-	-	-	1
Pozostałe (P)	-	-	1	-	3	4
łącznie	3	3	3	3	6	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów z Urzędu Gminy Bartniczka

2.4. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie terenów

Podstawową formą użytkowania terenu Gminy jest użytkowanie rolnicze. Użytki rolne zajmują 76 % powierzchni Gminy.

W dalszej kolejności znajdują się użytki leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione, których powierzchnia kształtuje się na poziomie 16,9 % powierzchni opisywanego obszaru.

Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią jedynie 3,1 %, tereny pod wodami około 1,4% użytki ekologiczne stanowią 0,13%, a tereny różne zaledwie 0,04% powierzchni Gminy Bartniczka.

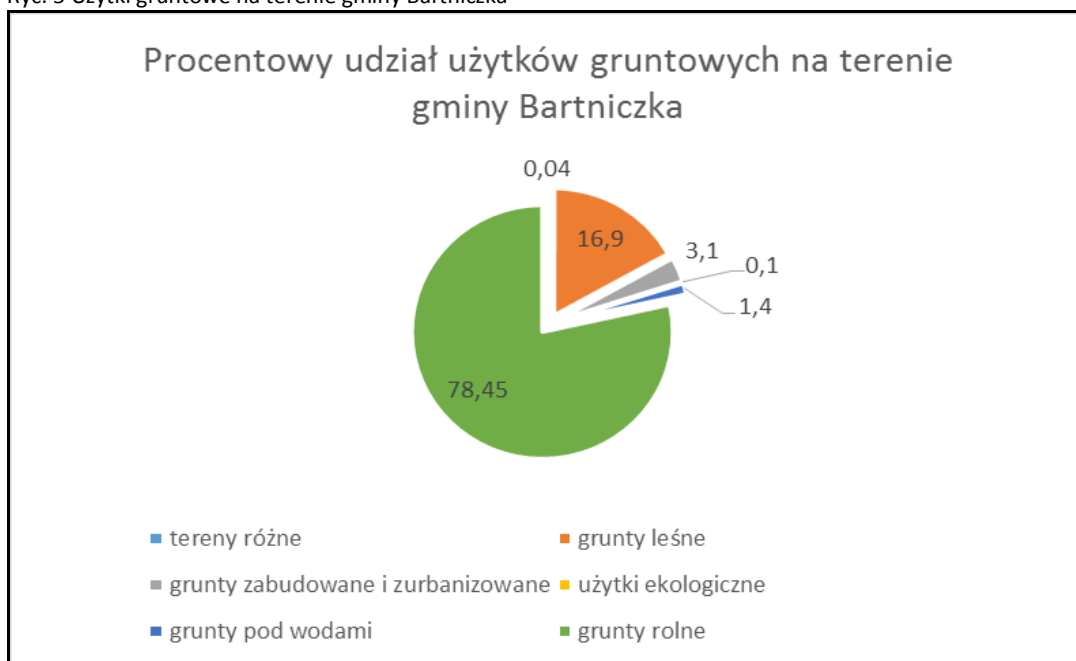
Tab. 6 Użytki gruntowe na terenie gminy Bartniczka

Użytki gruntowe		Powierzchnia [ha]	Udział [%]
1	Grunty rolne		
	1) Użytki rolne:	6337	75,98
	a) grunty orne - R	5123	61,43
	b) sady - S	38	0,46
	c) łąki trwałe - Ł	730	8,75
	d) pastwiska trwałe - Ps	246	2,95
	e) grunty rolne zabudowane - Br	161	1,93
	f) grunty pod stawami - Wsr	1	0,01
	g) grunty pod rowami - W	38	0,46
	h) grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych - Lzr	0	0,00
	2) nieużytki - N	206	2,47
	ogółem grunty rolne	6543	78,45
2	Grunty leśne		
	1) lasy - Ls	1354	16,24
	2) grunty zadrzewione i zakrzewione - Lz	55	0,66
ogółem grunty leśne		1409	16,89
3	Grunty zabudowane i zurbanizowane		0,00
	1) tereny mieszkaniowe - B	11	0,13
	2) tereny przemysłowe - Ba	7	0,08
	3) inne tereny zabudowane - Bi	2	0,02
	4) zurbanizowane tereny niezabudowane - Bp	1	0,01
	5) tereny rekreacyjno-wypoczynkowe - Bz	6	0,07
	6) użytki kopalne - K	0	0,00
	7) tereny komunikacyjne:		0,00
	a) drogi - dr	194	2,33
	b) tereny kolejowe - Tk	36	0,43
	c) inne tereny komunikacyjne - Ti	0	0,00
	d) grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych - Tp	0	0,00
	ogółem grunty zabudowane i zurbanizowane	257	3,08
4	Użytki ekologiczne		
	Użytki ekologiczne - E	11	0,13
ogółem użytki ekologiczne		11	0,13
5	Grunty pod wodami		
	1) grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi - Wp	83	1,00
	2) grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi - Ws	34	0,41
ogółem grunty pod wodami		117	1,40
6	Tereny różne - Tr		
	Tereny różne - Tr	3	0,04
ogółem tereny różne		3	0,04
Powierzchnia ogółem		8340	100,00

Źródło: Główny Urząd Statystyczny / BDL 2014

Rozkład użytków gruntowych na terenie gminy przedstawia wykres poniżej.

Ryc. 5 Użytki gruntowe na terenie gminy Bartniczka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS / BDL 2014

2.5. Tereny mieszkaniowe

Na terenie gminy tereny mieszkaniowe zajmują obszar około 182 ha.

Tab. 7 Zasoby mieszkaniowe w gminie Bartniczka

	jednostka miary	Lata					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba budynków mieszkalnych w gminie	bud.	992	1020	1028	1043	1055	1067
Zasoby mieszkaniowe							
Mieszkania	mieszk.	1192	1200	1208	1224	1236	
Izby	izba	5178	5226	5271	5370	5435	
Zasoby mieszkaniowe - wskaźniki							
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	pow.	89	89,4	89,7	90,3	90,7	
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	pow.	22,4	22,8	23,1	23,4	23,8	
Mieszkania na 1000 mieszkańców	mieszk.	252,3	254,6	257,2	59,7	262,5	
Zasoby mieszkaniowe gminy (komunalne)							
Mieszkania ogółem	mieszk.				33		
Mieszkania socjalne	mieszk.		0	2	1	1	

Zasoby mieszkaniowe wg form własności							
Zasoby gmin	mieszk.				33		
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne							
Wodociąg	%	94,1	94,2	94,2	94,3	94,3	
Łazienka	%	82	82,1	82,2	82,4	82,6	
Centralne ogrzewanie	%	66,9	67,2	67,4	67,8	68,1	

Źródło: Główny Urząd Statystyczny / BDL

Analiza danych pozyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego z 2014 r. wykazała, że mieszkańcy gminy Bartniczka zamieszkiwali w 1236 mieszkaniach. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania ogółem wynosiła 90,7 m². W przeliczeniu na 1 mieszkańca przypadało więc 23,8 m² ogólnej powierzchni mieszkalnej. Znacząca większość mieszkań wyposażona jest w podstawowe instalacje komunalne – wodociąg (94,3 %), łazienkę (82,6 %), centralne ogrzewanie (68,1 %).

Analiza wykazała, że na przełomie lat 2010-2015 wzrosła liczba budynków mieszkalnych z 992 w 2010 r. do 1067 w 2015 r. oraz liczba mieszkań z 1192 w 2010 r. do 1236 w 2014 r. Liczba budynków mieszkalnych wzrosła o 75, natomiast liczba mieszkań wzrosła o 44 w analizowanym okresie.

Gmina posiada 33 mieszkania komunalne w tym jedno mieszkanie socjalne (dane GUS, 2014).

2.6. Tereny usługowo – produkcyjne

Gmina Bartniczka jest gminą rolniczą, użytki rolne stanowią 76% całej gminy. Rolnictwo odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarczym tej jednostki. Tereny przemysłowe w gminie Bartniczka zajmują około 19 ha całej gminy, co stanowi zaledwie 0,26% powierzchni gminy.

BARTNICZKA:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe Rolmiesz Sp. z o.o.,
- Piekarnia GS SCH Grążawy,
- Producent Mebli „ANNA” Sp. z o.o.,
- „Kowalk” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. K.,
- PPUHW Weron Sobiech Piotr Bartniczka.

Okolice Bartniczki są również miejscem gospodarczej hodowli ryb.

GRAŻAWY:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe „DREWPOL” Krzysztof Gruss.

STARE ŚWIERCZYNY:

- Zakład Mechaniki Maszyn i Urządzeń Rolniczych Rozwadowski Eugeniusz,
- Zakład Ślusarsko-Kotlarski Marek Waszewski.

JASTRZĘBIE:

- GOTEK POLSKA Sp. z o.o.

2.7. Tereny zieleni

Do form zieleni urządzonej zalicza się: parki, parki podworskie, czy też zespoły parkowo - pałacowe, cmentarze, skwery, zieleńce, kwietniki, aleje i szpalery, klomby, ogródki działkowe, zieleń obiektów sportowych, ale także zielone dachy, itp.

Według GUS w 2014 roku całkowita powierzchnia terenów zieleni w gminie wynosiła 1,30 ha.

W skład terenów zielonych na terenie gminy wchodzi:

- zieleń cmentarna – cmentarze ewangelickie i choleryczne w miejscowościach: Gutowo, Łaszewo, Nowe Świerczyny i Jastrzębie oraz cmentarzy parafialnych w miejscowościach: Radoszki, Grążawy i Jastrzębie
- parki podworskie - na terenie gminy Bartniczka działają 3 parki podworskie w miejscowościach Gutowo, Sokołowo obręb Jastrzębie oraz Komorowo, które podlegają ochronie na mocy przepisów Uchwały nr V/33/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Toruniu z dnia 29 marca 1985 roku w sprawie uznania terenów zadrzewionych na obszarach wsi za parki wiejskie oraz ochrony i zarządzania parkami.
- lasy - kompleks leśny znajdujący się w północnej (obwód Grążawy, Radoszki) i wschodniej (obwód Gutowo) części gminy oraz niewielkie kompleksy leśne znajdujące się w obrębach Świerczyny, Bartniczka, Radoszki Samin i Jastrzębie, będące w zarządzie Nadleśnictwa Brodnica.
- zieleń publiczna urządzona i nieurządzona – zieleńce, trawniki, skwery, ciągi drzew wzdłuż dróg,

W krajobrazie gminy elementy te pełnią nie tylko funkcję krajobrazowo-estetyczną, ale także ekologiczną, korzystnie wpływając na mikroklimat oraz walory użytkowe terenów.

2.8. Tereny zamknięte

Na podstawie art. 4 ust. 2a ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne tereny zamknięte są ustalane przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych w drodze decyzji. Decyzją Nr 3 Minister Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych określił, że za tereny zamknięte uznaje się zastrzeżone ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, tereny, na których są usytuowane linie kolejowe.

Poniżej przedstawiono tabelę zawierającą wykaz terenów zamkniętych (linie kolejowe) w gminie Bartniczka, które łącznie zajmują powierzchnię 33,8830 ha.

Tab. 8. Wykaz terenów zamkniętych na terenie gminy Bartniczka

Lp.	Gmina	Obręb	Nr działki	Pow. [ha]
1	Bartniczka	Bartniczka	32	1,1700
2	Bartniczka	Grążawy	52/2	4,2093
3	Bartniczka	Grążawy	247/2	9,6000
4	Bartniczka	Gutowo	88/2	1,8858
5	Bartniczka	Gutowo	93/4	2,7895
6	Bartniczka	Gutowo	143	3,6300
7	Bartniczka	Łaszewo	3	0,0400
8	Bartniczka	Łaszewo	4	0,0100
9	Bartniczka	Łaszewo	7/1	0,2600
10	Bartniczka	Łaszewo	8	0,0100
11	Bartniczka	Radoszki	226/4	0,1206
12	Bartniczka	Radoszki	245/4	3,0220
13	Bartniczka	Radoszki	249/4	1,9958
14	Bartniczka	Radoszki	374	1,9500
15	Bartniczka	Radoszki	400	1,3600
16	Bartniczka	Radoszki	402	0,4400
17	Bartniczka	Radoszki	411	1,3900
Powierzchnia ogółem				33,8830

Źródło: Dziennik Urzędowy Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych.

3. Stan środowiska w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego

3.1. Zasoby środowiska przyrodniczego

3.1.1. Geomorfologia, rzeźba terenu i budowa geologiczna

Rzeźba terenu gminy Bartniczka jest mocno urozmaicona. Najwyższy punkt terenowy znajduje się na zachodzie, w okolicy osady Władysławka (161,2 m n.p.m.), zaś najniższy w dolinie Drwęcy (około 71,9 m n.p.m.). Deniwelacje sięgają 89,3 m.

Głównymi elementami rzeźby terenu są wysoczyzna morenowa, pagórki morenowe, obniżenie Brynicy, rynny subglacialne oraz dolina Drwęcy. Zasadniczą formą rzeźby, występującą niemal na całym obszarze gminy jest wysoczyzna morenowa. Zalega ona na wysokości 120 – 150 m n.p.m. w południowo – wschodniej części gminy oraz na południe od Jeziora Samińskiego, wysoczyzna morenowa ma charakter płaskiej równiny morenowej, w obrębie której wysokości względne wynoszą 0 – 2 m, a nachylenie nie przekracza 2°. Powierzchnię płaskiej równiny morenowej urozmaicają nieliczne pojedyncze i płytkie zagłębienia wytopiskowe oraz nieregularne, niegłębokie i krótkie, podłużne obniżenia, często zatorfione, o charakterze słabo wykształconych rynien subglacialnych. W obrębie wysoczyzny morenowej występują wyraźnie wykształcone formy wypukłe w postaci pagórków i wałów morenowych. Układają się one w charakterystyczny ciąg: Władysławka – Świerczynki – Łaszewo – Radoszki. Osiągają wysokości względne 10 – 15 m i zbudowane są na powierzchni z gliny morenowej.

W północno - wschodniej części analizowanego obszaru występuje podłużne, głębokie obniżenie Brynicy. Dno obniżenia zalega na wysokości 74 – 78 m n.p.m. Jest płaskie i w dużej części zajęte przez równiny torfowe. Rozległą równinę biogeniczną rozcina rzeka Brynica. W okolicach miejscowości Bartniczka, w obrębie niższego poziomu występuje oz brynicki. Posiada on charakter typowego ozu o falistej i krętej linii grzbietowej, który składa się z czterech wyraźnych wałów o łącznej długości około 2 km, szerokości 50 – 150 m i wysokości względnej 5 – 10 m. Jest on zbudowany z warstwowanych piasków i żwirów o miąższości kilku metrów. Rynny subglacialne stanowią jeden z najbardziej charakterystycznych elementów rzeźby gminy Bartniczka. Największą tego typu formą o przebiegu równoleżnikowym jest rynna Samionki. Położona jest ona na wschód od obniżenia Brynicy i przebiega w kierunku wschodnim, aż po okolice Gutowa, a jej długość wynosi około 8 km.

Na obszarze gminy Bartniczka występują ciekawe i rzadko występujące gdzie indziej formy geomorfologiczne zwane drumlinami. Największe skupisko tych form znajduje się w okolicy Koziar. Koziarskie pole drumlinowe liczy 138 drumlinów. Wykształcone są one w postaci długich i wąskich wałów o nierównej linii grzbietowej lub krótkich, owalnych pagórków. Formy drumlinowe występują ponadto w rejonie Jeziora Samińskiego. Z ciekawych form na terenie gminy występują też w różnej postaci kemy. Największe ich nagromadzenia znajdują się w okolicy Jeziora Samińskiego i w rynnie Brynicy.

Ważnym elementem rzeźby terenu warunkującym możliwości rozwoju osadnictwa i rolnictwa, komunikacji itp., są spadki terenu. Na terenie gminy wyróżnić można dwie zasadnicze strefy różniące się wielkościami nachyleń terenu. Jedną jest strefa wysoczyznowa, gdzie występujące nachylenia (z reguły poniżej 12 %) nie ograniczają zabudowy i upraw rolnych oraz strefy krawędziowe wysoczyzn, gdzie występujące spadki (często powyżej 18 %) są poważną barierą dla gospodarki rolnej i osadnictwa.

Na powierzchni terenu zalegają utwory czwartorzędowe zmiennej miąższości. W podłożu podczwartorzędowym występują przede wszystkim utwory paleogeńskie. Przy wschodniej granicy gminy w podłożu stwierdzono występowanie utworów mioceńskich, a przy granicy południowej i zachodniej – utworów plioceńskich (iły plioceńskie, przewarstwione utworami pyłowymi na głębokości około 72 m).

Utwory plejstocieńskie wykształcone są w postaci glin, utworów piaszczysto – żwirowych i mułków. Wysoczyznę morenową budują trzy poziomy glin zwałowych o miąższości 3 – 7 m. Między warstwami glin występują utwory piaszczysto – żwirowe, często z domieszką gładzików. W dolinach rzecznych występują utwory piaszczysto – żwirowe i mułki rzeczne. Utwory holocieńskie wykształciły się w obrębie zagłębień terenowych. Są to najczęściej torfy. Występują one w dolinie Brynicy, w Dolinie Drwęczy i w nieckach jeziornych.

3.1.2. Surowce naturalne - występowanie złóż kopalin

Na terenie gminy Bartniczka występuje szereg złóż surowców mineralnych. W ramach inwentaryzacji kopalin stałych zinwentaryzowano 7 odkrywek, w tym 1 odkrywkę z piaskiem i pospółką oraz 6 odkrywek piaszczystych. Na terenie gminy pospolite są piaski o różnym uziarnieniu. Jednak najczęściej są to piaski drobno i średnioziarniste. Kruszywo grubsze występuje tylko na wschód od Bartniczki.

Wszystkie zinwentaryzowane punkty eksploatacji kruszywa posiadają znaczenie lokalne, zaspokajając potrzeby miejscowego budownictwa. Obecnie eksploatowanych jest szereg odkrywek, z których największe zlokalizowane są w sąsiedztwie Jeziora Samińskiego (południowo – zachodnia część rynny). Obfitość dobrej jakości kruszywa na terenach sąsiednich (gmina Brzozie, gmina Kurzętnik) spowodowała, że zasoby surowców na terenie gminy nie są jeszcze dobrze rozpoznane i udokumentowane.

Należy jednak podkreślić, że eksploatacja kruszywa prowadzi do istotnych deformacji krajobrazowych oraz do przekształcenia rzeźby terenu. Dlatego też w gminie Bartniczka, która charakteryzuje się występowaniem wysokiej rangi walorów krajobrazowych, ewentualna eksploatacja kruszyw prowadzona może być w ograniczonym i tylko ściśle kontrolowanym zakresie.

3.1.3. Warunki glebowe

Na terenie gminy Bartniczka występuje spore zróżnicowanie gleb, zarówno pod względem typologicznym, jak i pod względem wartości użytkowej. W znacznym stopniu o rozmieszczeniu danych typów, rodzajów i gatunków gleb decyduje występowanie form morfologicznych terenu. Na omawianym terenie występują następujące typy gleb: gleby brunatne, gleby bielicowe, czarne ziemie i gleby organiczne.

Gleby brunatne zajmują największy (około 60 %) areał gruntów ornych. Wśród nich dominują gleby brunatne wylugowane. Gleby brunatne wytworzone z glin występują w klasach bonitacyjnych IIIa i IIIb. Gleby brunatne wytworzone z piasków gliniastych są średnio urodzajne i zakwalifikowane do klas bonitacyjnych IVa i IVb. Tego rodzaju gleb jest najwięcej na terenie gminy Bartniczka. Obok wspomnianych występują tu również gleby brunatne wylugowane wytworzone z piasków luźnych i słabogliniastych. Są to gleby słabe i bardzo słabe, zakwalifikowane do IV i V klasy bonitacyjnej.

Gleby bielicowe występują płatami na terenie wysoczyzny morenowej. Dominują na obszarach płaskich. Zajmują około 25 % powierzchni gruntów ornych. Są to gleby dość urodzajne i zakwalifikowane do klas IIIa i IIIb, niekiedy do klasy IVa. Występują one na następujących terenach: Świerczyny, Jastrzębie, Łaszewo, Komorowo.

Czarne ziemie występują niewielkimi enklawami wśród kompleksów gleb brunatnych. Zajmują około 2,5 % gruntów ornych. Najczęściej można spotkać je na terenie wsi Jastrzębie.

Pomimo znacznej urodzajności, wartość użytkowa tego typu gleb jest ograniczona stosunkami wodno – powietrznymi. Występują one w klasach IVa i IVb.

Gleby organiczne powstają w warunkach bagiennych, stąd często nazywane są glebami bagiennymi. Występują w Dolinie Drwęcy, Brynicy, w dnach rynien i wytopisk. Największy ich areał znajduje się na terenie następujących wsi: Bartniczka, Radoszki, Łaszewo, Gutowo i Jastrzębie. Zajmują około 12 % powierzchni użytków rolnych gminy. Wśród tego rodzaju gleb dominują gleby torfowe i mułowo – torfowe. Pod względem bonitacyjnym największe powierzchnie zajmują gleby zakwalifikowane do klas IVa (34,8% powierzchni użytków rolnych) i klasy IVb (22,4 %). Znaczny jest również udział gleb słabych – klasy B (9,1 %). Dobrych gleb czyli klasy IIIa i IIIb jest odpowiednio 1,7 % i 14,2 %. Na terenie gminy nie występują gleby klasy I oraz VI.

Gleby na terenie gminy Bartniczka są dosyć mocno zakwaszone. Gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych jest łącznie około 40 %. Ponadto charakteryzują się one także niską zawartością potasu (około 60% użytków rolnych) i magnezu (około 50%). Są to głównie gleby wytworzone z piasków najczęściej średnio głęboko podścielonych gliną oraz gleby wytworzone z glin całkowitych, położonych na stokach, gdzie nad wsiąkaniem dominuje wpływ powierzchniowy.

Gleby narażone są na degradację w związku z rozwojem rolnictwa i sieci osadniczej. Ulegają one zarówno degradacji chemicznej, jak i fizycznej. Stan i jakość gleb są uzależnione od kompleksowego oddziaływania czynników naturalnych i antropogenicznych.

Do obszarów problemowych związanych z ochroną gleb na terenie gminy można zaliczyć:

- obszary użytkowane rolniczo,
- obszary zajmowane pod zabudowę,
- obszary narażone na oddziaływanie odcinków dróg o dużym natężeniu ruchu.

Naturalna odporność gleb na chemiczne czynniki niszczące związana jest ściśle z typem gleb. Gleby posiadają tzw. właściwości buforowe czyli zdolność do przeciwstawiania się zmianie odczynu, a tym samym posiadają odporność na czynniki antropogeniczne. Głównym czynnikiem odpowiadającym za zdolności buforowe badanych gleb jest zawartość materii organicznej i węglanów. Najmniejszą odporność na tego typu zagrożenia wykazują gleby luźne i słabo gliniaste, ubogie w składniki pokarmowe, a więc głównie gleby bielicowe.

Gleby brunatne, zasobne w składniki pokarmowe i wodę, są odporne na zagrożenia chemiczne.

Działania antropogeniczne powodują przechodzenie związków biogenych i innych zanieczyszczeń bezpośrednio do gleby, wód podziemnych i powierzchniowych. Do zwiększenia degradacji przyczyniają się także rzeźba terenu oraz warunki atmosferyczne.

Oprócz procesów naturalnych zakwaszających glebę, działalność człowieka również przyczynia się do pogłębienia tego niekorzystnego zjawiska. Uprawa roli, a głównie nawożenie mineralne ma istotny wpływ na zwiększenie zakwaszenia. Nawozy azotowe oraz emisja związków siarki i azotu wnoszonych przez opady uznawane są za główne przyczyny zakwaszenia antropogenicznego.

Stosowanie nawozów azotowych powoduje zakwaszenie gleb w stopniu tym większym, im dawki azotu są wyższe i im wyższy jest udział formy amonowej w nawozach. Wszystkie nawozy azotowe z wyjątkiem saletrzaku, saletry wapniowej i sodowej lekko alkalizujących glebę, zakwaszają środowisko.

Poniższa tabela przedstawia zużycie nawozów na terenie gminy na 1 ha użytków rolnych (zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym z roku 2010).

Tab. 9 Ilość zużytych nawozów na 1 ha użytków rolnych

Rodzaj nawozu	Jednostka	Ilość
mineralne	kg	412
azotowe	kg	367
fosforowe	kg	41
potasowe	kg	38
wapniowe	kg	75
Wieloskładnikowe	kg	274

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010

Dla gleb na terenie gminy problemem są również zanieczyszczenia pyłowe, których źródłem jest głównie rozwijający się transport drogowy. Z komunikacją samochodową związane są takie zanieczyszczenia jak: substancje ropopochodne, metale ciężkie, związki azotu, węglowodory i inne, takie jak sól stosowana w czasie zimy, detergenty, itp. Zanieczyszczenia te występują w pasach przyległych do dróg powodując lokalne zanieczyszczenia gruntu, a w przypadku gruntów podatnych na infiltrację, również środowiska wodnego. Zanieczyszczenia mogą spływać z powierzchni dróg do rowów i dalej do rzek.

Z terenów utwardzonych często odprowadzane są do ziemi wody opadowe i roztopowe. Mogą być one wprowadzane do odbiorników wówczas kiedy spełniają następujące parametry: zawiesina ogólna – 100 mg/l, substancje ropopochodne – 15 mg/l. Urządzeniami do oczyszczania wód opadowych i roztopowych powinny być jednak separatory i inne filtry oraz osadniki.

Najważniejszymi zabiegami, które mogą ograniczyć degradację fizyczną gleb są przede wszystkim:

- zapobieganie procesom degradacji i dewastacji gruntów powstającym wskutek działalności produkcyjnej i inwestowania,
- odpowiednia melioracja.

Do najważniejszych elementów, które należy analizować, aby zapewnić właściwą chemiczną jakość gleb trzeba zaliczyć:

- właściwe jakościowo i ilościowo zużycie środków ochrony roślin i nawozów mineralnych,
- właściwe lokalizowanie pól uprawnych w stosunku do wód powierzchniowych,
- właściwą gospodarkę wodno – ściekową.

3.1.4. Warunki klimatyczne

Gmina Bartniczka leży w zachodniej części dzielnicy klimatycznej mazurskiej. Klimat gminy jest typowo przejściowy między klimatem morskim, a kontynentalnym. Znajduje to wyraz w dużej zmienności i różnorodności warunków pogodowych.

Średnia roczna temperatura powietrza atmosferycznego kształtuje się na poziomie 6,9°C. Najchłodniejszy miesiąc to styczeń w którym średnia temperatura wynosi -3,8°C, najcieplejszym zaś jest lipiec z temperaturą 17,3°C. Obszar ten charakteryzuje zima trwająca 91 dni oraz lato trwające 90 dni. Liczba dni pogodnych to ok. 50, a pochmurnych 130.

Na obszarze tym, najczęściej występują wiatry zachodnie – 13,1 %, a wiatry z całego sektora zachodniego (zachodni, północno - zachodni i południowo - zachodni) występują przez 44,5 % przypadków w roku. Z kolei najrzadziej występują wiatry z południa (7,7%) i północy (8,6%). Wiatry najczęściej wieją z prędkością 1-2 m/s i są klasyfikowane, jako bardzo słabe oraz 2-4 m/s – są to wiatry słabe. Występują one w 70% przypadków. Wieją najczęściej latem i jesienią. Tak duża ilość wiatrów słabych i bardzo słabych świadczy

o występowaniu warunków niekorzystnych do rozprzestrzeniania ewentualnych zanieczyszczeń powietrza.

Dla obszaru gminy Bartniczka klimatyczny bilans wody (ujemna różnica między opadami, a parowaniem) wynosi 115 mm. Tak duże niedobory wody istotnie determinują warunki produkcji rolniczej. Ponadto obszar gminy charakteryzuje się stosunkowo korzystnym topoklimatem.

Przeważającą powierzchnię zajmują tereny o korzystnym topoklimacie dla budownictwa mieszkaniowego, ogrodnictwa, warzywnictwa, turystyki i rekreacji. Są to tereny płaskie, zbocza o ekspozycji dosłonecznej południowej, południowo zachodniej, południowo – wschodniej oraz wschodniej i zachodniej. Natomiast niekorzystnym topoklimatem charakteryzują się tereny podmokłe dolin Drwęcy i Brynicy, jak również dolinnych zboczy o ekspozycji dosłonecznej północnej, północno – wschodniej i północno – zachodniej.

Według strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, do najważniejszych negatywnych skutków zaliczyć należy niekorzystne zmiany warunków hydrologicznych, zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof (silne wiatry, incydentalne trąby powietrzne, wyładowania atmosferyczne).

Zagrożeń klimatycznych nie można jednak rozpatrywać w skali lokalnej, a raczej na poziomie stref, czy regionów. Mimo to można stwierdzić, że w najbliższych latach na obszarze gminy, jak i całego kraju można spodziewać się wzrostu średniej rocznej temperatury, a tym samym wzrostu okresów upalnych i spadku liczby dni z okresami mroźnymi. Przewiduje się także, że nastąpi wzrost długości okresu wegetacyjnego. Należy liczyć się ze wzrastającym występowaniem ilości opadów ulewnych.

Na terenie gminy Bartniczka oraz w jej najbliższym sąsiedztwie nie odnotowano w latach 1998 – 2016 wystąpień trąby powietrznej.

Na terenie gminy nie odnotowano występowania trąb powietrznych, jednak w zachodniej części województwa oraz w promieniu 65 km od Bartniczki w Grudziądzu oraz Malinowie k. Waplewa (na południe od Olsztyńka) zarejestrowano występowanie tego zjawiska. Stwarza to zagrożenie dla obszaru gminy ze względu na wzrost występowania anomalii pogodowych na terenie całego kraju.

Gmina Bartniczka znajduje się w kujawsko - pomorskiej strefie badania oceny jakości powietrza atmosferycznego. Pomiary, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadza cyklicznie WIOŚ w Bydgoszczy.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska dokonał oceny poziomu substancji w powietrzu w strefach województwa kujawsko-pomorskiego. Odrębnie, dla każdej substancji dokonano klasyfikacji stref, w których poziom odpowiednio:

- przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji - klasa C,
- mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym, a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji - klasa B,
- nie przekracza poziomu dopuszczalnego - klasa A,
- przekracza poziom docelowy - klasa C,
- nie przekracza poziomu docelowego - klasa A,
- przekracza poziom celu długoterminowego - klasa D2,
- nie przekracza poziomu celu długoterminowego - klasa D1.

Roczna ocena jakości powietrza za rok 2014 wykonana wg kryteriów ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia oraz ochronę roślin wykazała występowanie stężeń benzo(a)pirenu i pyłu PM 10 oraz PM 2,5 przekraczających wartości dopuszczalne. Stężenia te notowano jednak poza Gminą Bartniczka, ze względu na brak punktu pomiarowego w tym zakresie na analizowanym terenie.

Klasyfikacja pod kątem ochrony zdrowia pozwoliła na zakwalifikowanie analizowanej jednostki do klasy A dla ołowiu, niklu, kadmu, arsenu, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu oraz pyłu PM 2,5. Ze względu na wynik oceny pyłu PM 10 i benzo(α)pirenu stwierdzono jakość powietrza klasy C. Stwierdzono również przekroczenie wartości normatywnej ozonu. W każdej ze stacji zanotowano przekroczenie poziomu celu długoterminowego, który należy osiągnąć w 2020 roku, ale nie zanotowano przekroczeń poziomu docelowego. Strefom z uwagi na brak przekroczeń poziomu docelowego i przekroczenie poziomu celu długoterminowego przydzielono odpowiednio klasy A i D2.

Ze względu na ochronę roślin, otrzymane wskaźniki pozwoliły zaklasyfikować powietrze, dwutlenek siarki i tlenki azotu do klasy A. Ze względu na wynik oceny ozonu

stwierdzono również przekroczenie wartości normatywnej wyznaczonej jako poziom celu długoterminowego i przydzielono strefy do klasy A i D2.

W 2013 r. została przyjęta uchwała Nr XX/537/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w sprawie określenia programu ochrony powietrza dla strefy kujawsko-pomorskiej ze względu na przekroczenie poziomów dopuszczalnych dla pyłu PM₁₀ i benzenu oraz docelowych dla arsenu i ozonu. Termin realizacji programu określono na 31 grudzień 2020 r.

Program wskazuje katalog działań naprawczych krótko i długoterminowych, eliminujących przyczyny zanieczyszczeń i zmierzających do osiągnięcia poziomów nie powodujących przekroczeń stężeń dopuszczalnych i docelowych. Dla przywrócenia standardów jakości powietrza program wskazuje na konieczność podejmowania działań głównie w zakresie obniżenia emisji komunikacyjnej. Program nakłada na Starostę Brodnickiego obowiązek składania Zarządowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego rocznych sprawozdań z realizacji Programu.

3.1.5. Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe są ważnym elementem różnorodności krajobrazowej gminy Bartniczka, ponieważ decydują o funkcjonowaniu i bogactwie ekosystemów oraz mają duże znaczenie społeczne i gospodarcze.

Teren gminy położony jest na obszarze Regionu Wodnego Dolnej Wisły w systemie zlewni Drwęcy.

Według podziału na Scalone Części Wód Powierzchniowych (SCWP) opracowanego przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku obszar gminy mieści się w większości w obrębie dwóch Scalonych Części Wód Powierzchniowych:

- DW0303 Drwęca od jez. Drwęckiego do jeziora Szczuckiego,
- DW0305 m Brynica.

Gmina Bartniczka w całości leży w dorzeczu Drwęcy, przy czym sama Drwęca stanowi północny fragment granicy gminy. Część północna gminy odwadniana jest przez system rowów bezpośrednio uchodzących do Drwęcy, przez Brynicę oraz Samionkę. Część południowa gminy odwadniana jest w kierunku wschodnim do rzeki Pissy, stanowiącej jej granicę wschodnią.

Brynica stanowi lewoboczny dopływ Drwęcy. Długość rzeki wynosi 23,1 km, z kolei powierzchnia dorzecza to około 290 km². Średni spadek tej rzeki wynosi 1,65 promila. Brynica jest uregulowana w odcinku od stacji kolejowej w Radoszkach, aż do ujścia.

Pissa to lewoboczny dopływ Brynicy. Uchodzi do niej na wysokości 73,8 m n.p.m. na północ od wsi Bartniczka. Pissa swój początek bierze z mokradła i torfowiska, który leży poza obszarem gminy. Długość rzeki wynosi 17,5 km, z kolei powierzchnia zlewni to 150,5 km². W miejscowościach: Gołkówko, Bachor i Pólko, występuje spiętrzone wody Pissy o około 1 m, które tworzą rozlewisko o szerokości ok. 5 m. Na odcinku Gołkówko – Bachor, rzeka tworzy liczne zakola, szerokość koryta wynosi od 2 do 2,5 m przy głębokości na poziomie 0,3 – 0,5 m. Średni spadek tego odcinka to 2,6 promili. W miejscowości Bachor znajduje się kolejny młyn piętrzący wodę do wysokości 1 m i powoduje to powstanie rozlewiska o szerokości 5-8 m i długości około 50 m. Charakter brzegu rzeki zmienia się gwałtownie na odcinku Bachor – Pólko. W miejscu tym średni spadek wzrasta do 3,95%, a Pissa płynie w głęboko wciętej dolinie. W miejscowości Pólko pracuje kolejny młyn wodny. Poniżej młyna spadek rzeki wzrasta do 6,63%. Po kilkuset metrach dolina się rozszerza. W odcinku ujściowym Pissa zbiera wody rowów, które są zasilane przez liczne wysięki, występujące w strefie krawędziowej wysoczyzny i uchodzi do Brynicy w obrębie podmokłych łąk. Pissa, przy ujściu do Brynicy, osiąga szerokość 2 – 2,5 m, głębokość 0,5 – 1 m oraz przepływ ok. 0,8 m³/s. Odcinki rzeki o zwiększonym spadku wykorzystano do produkcji energii elektrycznej. Małe elektrownie wodne działają w Gołkówku (12 kW) i w Bachorze (15 kW). Rzeka Pissa wykorzystywana jest dla celów retencyjnych i energetycznych.

Samionka jest prawobocznym dopływem uchodzącym do Brynicy. Ma 8,8 m długości. Wypływa ona z mokradła stałego w okolicy Leżna Małego. Średni spadek rzeki jest wysoki i wynosi 5,37 promili (odcinkami do 10 promili). Szerokość Samionki waha się od 1 do 3 m, głębokość od 0,3 do 0,5 m, a przepływ to ok. 0,15 m³/s. W środkowym biegu przepływa przez jezioro Samińskie (50,6 ha). Samionka jest rzeką o niewykorzystywanych możliwościach energetycznych i retencyjnych.

Na terenie Gminy Bartniczka znajduje się jedno duże jezioro – Jezioro Samińskie, o powierzchni 50,6 ha i maksymalnej głębokości 5,0 m. Pomimo atrakcyjnego położenia, jezioro nie zostało jeszcze turystycznie zagospodarowane. Spowodowane jest to trudno dostępnymi i zarastającymi brzegami. Do celów kąpieliskowych przydatne jest tylko około 9 % długości linii brzegowej. Ponadto Jezioro Samińskie zostało zaklasyfikowane

do II kategorii przydatności turystycznej. Dodatkowo na obszarze Gminy znajduje się jeszcze 7 innych zbiorników wodnych o powierzchni ponad 1 ha, co przedstawia poniższa tabela.

Tab. 10 Wykaz jezior o powierzchni powyżej 1 ha na terenie Gminy Bartniczka

Nazwa	Lokalizacja	Zlewnia	Powierzchnia [ha]	Długość [m]	Szerokość [m]
Samińskie	Samin	Samionka	50,0	1 860	380
Gutowo	Gutowo	Brynica	4,6	325	150
Rybka	Jastrzębie	Pissa	2,5	300	25
Bajorko	Grążawy	Pissa	4,3	400	150
Łaszewo	Łaszewo	Pissa	1,6	b.d.	b.d.
Zbiornik wodny Gołkówko	Gołkówko	Pissa	1,1	b.d.	b.d.
Bartniczka	Bartniczka	Pissa	1,0	b.d.	b.d.
Długi most	Madera	Brynica	12,0	b.d.	b.d.

Źródło: Program ochrony środowiska dla gminy Bartniczka na lata 2016-2020 z perspektywą do 2021 r.

3.1.6. Melioracje

Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku, oddział rejonowy w Toruniu oraz biuro terenowe w Brodnicy zajmuje się melioracjami podstawowymi na terenie gminy.

Obszar ten charakteryzuje się dogodnymi warunkami topograficznymi dla magazynowania wody w naturalnych zbiornikach oraz dolinach cieków podstawowych. W obiektach tych możliwe jest potrzymanie piętrzenia, opóźnienie odpływu powierzchniowego oraz zasilanie profilu glebowo – gruntowego w dolinach cieków i ich sąsiedztwie. Działania techniczne na rzecz retencji mogą w bardzo istotny sposób poprawić bilans wodny doliny rzeki Drwęczy na odcinku graniczącym z gminą Bartniczka.

W gminie występują niedobory opadowe mające istotny wpływ na warunki produkcji rolniczej. Wskazuje to na konieczność poprawy niekorzystnego bilansu zasobów wodnych. Drogą do tego jest retencjonowanie wód powierzchniowych z wykorzystaniem wszystkich możliwych do zastosowania form małej retencji. Według Biura terenowego ZMiUW w Brodnicy na terenie powiatu Brodnickiego funkcjonują:

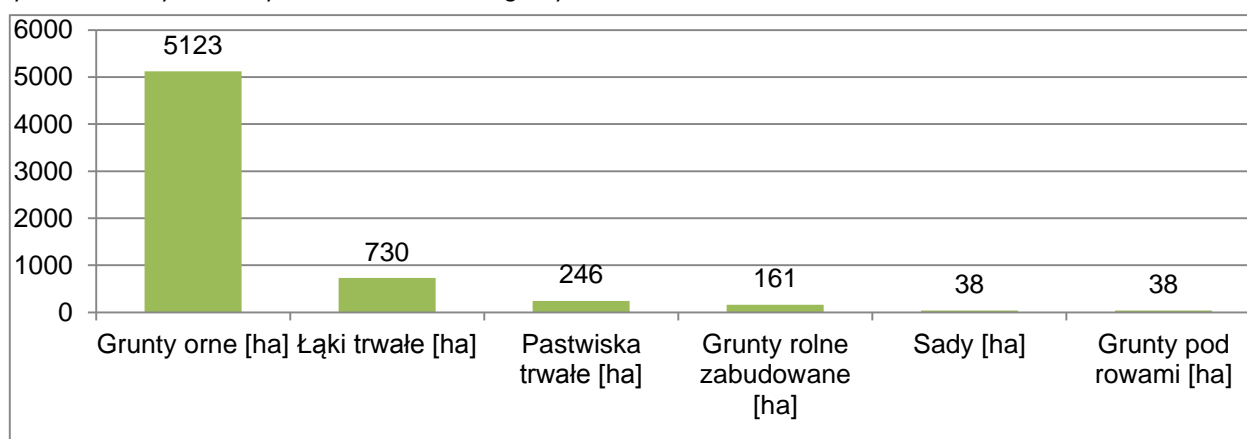
- rzeki i kanały: 556,5 [km], w tym uregulowane: 396,0 [km],
- rurociągi o śr. 0,6 m: 39,6 [km],
- wały przeciwpowodziowe: 39,4 [km],
- stacje pomp: 2 [szt.].

Na obszarze gminy funkcjonują systemy melioracyjne obejmujące swym zasięgiem powierzchnię 1651 ha (ok. 26,6% powierzchni użytków rolnych). Są to przeważnie grunty położone w południowo – zachodniej części gminy.

3.2. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

Gmina Bartniczka jest gminą wiejską o charakterze rolniczym. Dowodzi temu wysoki udział terenów użytkowanych rolniczo w stosunku do powierzchni ogólnej. Największa liczba gruntów rolnych zlokalizowana jest w południowej i wschodniej części gminy.

Ryc. 6 Podział użytków rolnych w 2014 r. na terenie gminy Bartniczka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL

Użytki rolne stanowią ponad 76% obszaru gminy. W zagospodarowaniu powierzchni dominują grunty orne, pastwiska oraz łąki trwałe. Zdecydowanie mniejszy udział mają sady.

Na terenie omawianego obszaru prowadzona jest produkcja roślinna, oprócz której rozwija się także przemysł spożywczo-rolniczy oraz hodowlany: bydła, trzody chlewnej i drobiu.

Rolnicza przestrzeń produkcyjna charakteryzuje się stosunkowo dobrymi klasami gleb, dużym ich zakwaszeniem oraz niedostateczną wilgotnością.

Tab. 11 Struktura zasiewów na terenie gminy

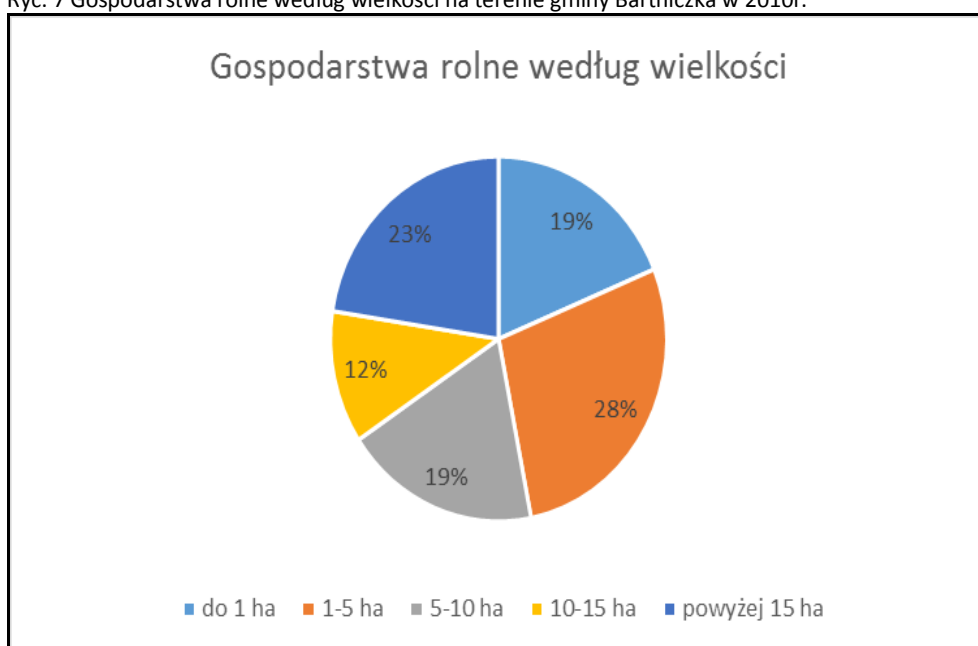
Rodzaj użytku	Powierzchnia [ha]
zboża razem	4 058,46
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	37 81,19
pszenica ozima	498,05
pszenica jara	60,68
żyto	151,67
jęczmień ozimy	168,80
jęczmień jary	573,74
owies	52,09
pszenżyto ozime	12 82,45
pszenżyto jare	67,73
mieszanki zbożowe ozime	28,87
mieszanki zbożowe jare	897,12
ziemniaki	124,55
uprawy przemysłowe	667,30
rzepak i rzepik razem	472,18
warzywa gruntowe	46,21

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010

Według powszechnego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r. na terenie Gminy funkcjonuje 501 gospodarstw rolnych, w których struktura wielkości charakteryzuje się równomiernym podziałem:

- do 1 ha – 94 gospodarstw rolnych (19%),
- 1 - 5 ha – 141 gospodarstw rolnych (28%),
- 5 – 10 ha – 94 gospodarstw rolnych (19%),
- 10 – 15 ha – 59 gospodarstw rolnych (12%),
- Powyżej 15 ha – 113 gospodarstw rolnych (23%).

Ryc. 7 Gospodarstwa rolne według wielkości na terenie gminy Bartniczka w 2010r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL

Zgodnie ze Spisem Rolnym gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie było 48. Duże rozdrobnienie powoduje, iż z reguły nie są one w stanie prowadzić nowoczesnej gospodarki rolnej, większość z nich osiąga niską produkcję, która w dużym stopniu przeznaczona jest na spożycie własne.

Tab. 12 Produkcja zwierzęca na terenie gminy

Rodzaj produkcji	Ilość gospodarstw	Ilość sztuk zwierząt
bydło razem	177	2 971
w tym krowy	132	887
trzoda chlewna razem	235	21 603
konie	17	61
drób ogółem razem	273	13 311
w tym drób kurzy	268	9 997

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010

Lesistość w gminie Bartniczka utrzymuje się od 2010 roku na stałym poziomie 17,1 %. Wskaźnik ten jest mniejszy od ogólnej lesistości na terenie powiatu brodnickiego, gdzie wynosi on 21,7 %.

Łączna powierzchnia gruntów leśnych w roku 2015 wyniosła 1 456,31 ha. Powierzchnia gruntów leśnych we własności Skarbu Państwa wyniosła 1049,71 ha, co stanowi 72% wszystkich użytków leśnych na terenie gminy. Natomiast łączna powierzchnia gruntów leśnych prywatnych wyniosła 406,60ha, co stanowi 28% kompleksów leśnych na terenie gminy.

Ryc. 8 Leśnictwo według form własności na terenie Gminy Bartniczka

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL 2015.

Lasy na terenie gminy spełniają rolę glebo i wodochronną oraz zapewniają bioróżnorodność biologiczną i krajobrazową – czynnik uznawany za najważniejszy w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego terenu. Obszary te służą mieszkańcom do celów rekreacyjnych, stąd nie prowadzi się tu typowej gospodarki leśnej. Szczególne walory przyrodnicze posiadają kompleksy leśne położone na terenie Bagiennej Doliny Drwęcy oraz Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego.

Na terenie gminy przeważają lasy państwowe, należące do Nadleśnictwa Brodnica. Występowanie obszarów zalesionych jest bardzo nierównomierne i zdeterminowane przez występowanie gleb o wysokiej przydatności rolniczej oraz przez warunki morfologiczne terenu. Większe kompleksy leśne na opisywanym obszarze występują w dolinach rzecznych, głównie na piaszczystych terasach doliny Drwęcy oraz w obrębie rynien polodowcowych wykorzystywanych przez Brynicę, Samionkę i Pissę. Ponadto niewielkie kompleksy lasów

i terenów zadrzewionych występują w obrębie obniżeń wytopiskowych na wysoczyźnie morenowej np. na południe od Komorowa. Natomiast praktycznie bezleśna jest wysoczyzna morenowa w okolicach Starych i Nowych Świerczyn, Świerczynek, Łaszewa i Jastrzębia. Również prawie bezleśna jest powierzchnia morenowa w rejonie Radoszek, Bartniczki i Gutowa. Do siedlisk na terenie gminy zaliczamy bór mieszany świeży i lasy mieszane (w rejonie Gutowa) oraz lasy świeże, lasy mieszane i bory mieszane świeże (w rejonie Długiego Mostu). Lasy w rejonie Komorowa wykształcone są na siedliskach boru mieszanego świeżego. Przeważają młode drzewostany sosnowe (40 – 60 lat), spotyka się także drzewostany sosnowe prawie 100 – letnie (głównie w rejonie Długiego Mostu). Głównie na podmokłych zagłębieniach śródleśnych oraz nad brzegami rzek występują olsy, a na południu od Gutowa i w rejonie Długiego Mostu spotkać można brzeziny.

Część obszarów leśnych sprawuje funkcję ochronną tj. wodochronną – chroni brzegi rzek i jezior oraz ostoje zwierząt, które podlegają ochronie gatunkowej, (dlatego z mocy prawa uzyskały status lasów ochronnych).

Bogata i urozmaicona młodogłacjalna rzeźba terenu, rzeki i liczne zagłębienia wytopiskowe z roślinnością krzewiastą tworzą wraz z lasami ciągi ekologiczne, które są ostoją zwierzyny. Występuje tu zarówno zwierzyna płowa, jak i zwierzyna drobna, a głównie ptactwo wodne. Jest to jeden z niewielu obszarów w powiecie Brodnickim o tak naturalnych i nie przekształconym środowisku wodnym. Obszar pradoliny Drwęcy jest stałym miejscem żerowania, podczas wędrówek wiosennych i jesiennych, wszystkich gatunków gęsi.

Rzeki Drwęca, Brynica oraz Pissa i Samionka posiadają dogodne warunki do rozrodu i bytowania takich gatunków ryb jak: pstrąg potokowy i troć wędrowną. Ponadto w/w rzeki są matecznikami i szlakami wędrownymi piżmaka, a w ostatnich latach bobra, który wędruje z okolic Sadłowa na Pojezierze Brodnickie.

Grunty rolne występujące głównie na wysoczyźnie morenowej falistej stanowią ostoję zwierzyny drobnej i sarny polnej. Walorem tych terenów są silne gleby i rozproszone rolnictwo indywidualne, dlatego też występuje tu licznie zajęć, bażant i kuropatwa oraz na śródpolnych akwenach wodnych – dzikie kaczkę, głównie krzyżówka. Warunki te również są dogodne do występowania tu lisa, borsuka, kuny i tchórza.

Na terenie gminy funkcjonują trzy koła łowieckie „Szarak”, „Ryś” i „Jarząbek”.

3.3. Stan środowiska przyrodniczego

3.3.1. Przyroda chroniona i jej zasoby

Ustawa z dn. 16.04.2004 r. o ochronie przyrody przedstawia poszczególne formy ochrony przyrody, z których na terenie gminy występują:

a) obszary Natura2000:

- Bagienna Dolina Drwęcy;
- Ostoja Lidzbarska;
- Rzeką Drwęca;

b) Rezerwaty Przyrody:

- Rzeką Drwęca;
- Jar Grądowy Cielęta;

c) park krajobrazowy:

- Górznieńsko-Lidzbarski,

d) Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Drwęcy;

e) pomniki przyrody:

- drzewa.

Szczegółowe opisy form ochrony przyrody na terenie gminy Bartniczka znajdują się w punkcie 10.1 niniejszego opracowania.

3.3.2. Przekształcenia powierzchni ziemi i zagrożenie występowania masowych ruchów ziemi

Zagrożeniami dla powierzchni ziemi mogą być procesy geodynamiczne czyli ruchy masowe ziemi, związane przede wszystkim z działaniem sił przyrody, takimi jak gwałtowne opady deszczu, intensywne topnienie śniegu, podnoszenie się poziomu wód gruntowych oraz wezbraniemi rzek.

Dla ochrony powierzchni ziemi najpilniejsze są przeciwdziałania erozji gleb, w tym szczególnie erozji wodnej, powierzchniowej i wąwozowej, które obejmują w stopniu średnim oraz silnym i bardzo silnym 7,1 % i 4,3 % powierzchni ogólnej gminy. Podstawowy kierunek przeciwdziałania to zabezpieczenia związane ze sposobem użytkowania terenu (właściwa gospodarka rolna, zalesienia, zadrzewienia itp.). Zabezpieczenia techniczne dopuszczalne są w minimalnym zakresie. Główny kierunek przeciwdziałania erozji wietrznej to utrzymanie i zwiększenie mozaikowości gruntów rolnych oraz zwiększenie zadrzewień i zakrzewień.

W strukturze użytkowania gruntów dopuszczalne są zmiany jedynie w kierunku zwiększania terenów zielonych oraz niezbędnej zabudowy.

Ponadto zagrożenia powierzchni ziemi wiążą się z prowadzoną na lokalną skalę składowaniem odpadów, erozją gleb oraz degradacją krajobrazu na skutek rozwoju urbanistycznego jednostek wiejskich.

Na obszarze gminy skala zagrożenia degradacji gleb, wynikająca z prowadzącą agrotechniki, mechanizacji i chemizacji w rolnictwie nie jest duża. Obecne rolnictwo w swej rozproszonej strukturze nie tworzy podeszwy płuźnej która jest zaczątkiem rolniczej degradacji gleb.

3.3.3. Zagrożenia stanu powietrza atmosferycznego

Zanieczyszczenia powietrza, ze względu na strukturę źródeł emisji, dzieli się na: podstawowe (SO_2 , NO_2 i pył) – powstające podczas spalania paliw w kotłowniach komunalno-bytowych, które charakteryzuje wyraźna zmienność w ciągu roku (w sezonie zimowym następuje wzrost SO_2 i pyłu), specyficzne powstające w wyniku procesów technologicznych, emitowane ze źródeł mobilnych, wtórne powstające w wyniku reakcji i przemian związków w zanieczyszczonej atmosferze.

Głównymi źródłami emisji SO_2 do atmosfery jest energetyka zawodowa i sektor komunalno - bytowy. Głównymi źródłami NO_2 jest transport, komunikacja i energetyka zawodowa.

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy Bartniczka są zanieczyszczenia pyłowe pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw. z tzw. niskiej emisji. Dotyczy to przede wszystkim indywidualnych systemów grzewczych, a zwłaszcza palenisk domowych w czasie zimy. Obiekty te powodują okresowy wzrost stężeń pyłu zawieszonego i dwutlenku siarki, pochodzących ze spalania paliw, głównie węgla.

Zanieczyszczenia komunikacyjne należą do czynników najbardziej obciążających powietrze atmosferyczne. Szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia gazowe powstające w trakcie spalania paliw przez pojazdy mechaniczne. Drugą grupę emisji komunikacyjnych stanowią pyły, powstające w wyniku tarcia i zużywania się elementów pojazdów. Przy ocenie jakości powietrza atmosferycznego, należy jak najbardziej uwzględnić ilość zanieczyszczeń pochodzących z ruchu samochodowego, odbywającego się na jego obszarze.

Tab.13 Ilość zużytego paliwa

Jednostki, w których podane jest zużycie poszczególnego paliwa	Ilość zużytego paliwa w roku 2014
węgiel kamienny [Mg]	574,77
olej [Mg]	33,151

Źródło: Urząd Marszałkowski Toruń, 2014 r.

Największy udział w zanieczyszczeniach mają substancje pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw. Na terenie brak jest większych zakładów przemysłowych, emitujących pyły, czy też szkodliwe związki węgla i siarki. Wśród najczęściej występujących zanieczyszczeń technologicznych są: węglowodory alifatyczne, aromatyczne, benzyna, alkohole alifatyczne, węglowodory pierścieniowe, kwas octowy, butanol, ketony, formaldehyd, ksilen, amoniak oraz w mniejszej ilości inne zanieczyszczenia związane ze specyfiką produkcji zakładów.

Tab. 14 Wielkość emisji substancji w roku 2014

Rodzaj substancji	Wielkość emisji CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O [Mg] pozostałe substancje [kg]
Benzo(a)piren	6,367246223
Dwutlenek siarki	1818,586622
Dwutlenek węgla	4012,482337
Pyły ze spalania paliw	3529,848138
Tlenek węgla	8717,003644
Tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂)	3137,760872
Pyły węglowo-grafitowe, sadza	28,51
Aldehydy alifatyczne i ich pochodne	6,431
Alkohole alifatyczne i ich pochodne	12217,28
Alkohole pierścieniowe, aromatyczne i ich pochodne	235,757
Amoniak	120,123
Ketony i ich pochodne	5452,457
Kwasy nieorganiczne, ich sole i bezwodniki	2885,454
Pierwiastki metaliczne i ich związki	51,905
Pyły środków powierzchniowo czynnych	96,395
Węglowodory alifatyczne i pochodne	31840,441
Węglowodory pierścieniowe, aromatyczne i pochodne	19009,698
Pyły pozostałe	784,885
Kw. organiczne, ich związki i pochodne	77,69

Źródło: Urząd Marszałkowski Toruń, 2014 r.

3.3.4. Klimat akustyczny – hałas i wibracje

Postępująca urbanizacja i rozwój komunikacji drogowej powodują, że z każdym dniem zwiększają się uciążliwości wynikające ze stałego narastania hałasu. Mają one wpływ na stan psychiczny i zdrowie człowieka.

Zagrożenie hałasem i wibracjami charakteryzuje się mnogością źródeł i powszechnością występowania. Do głównych czynników, mających wpływ na poziom emisji hałasu komunikacyjnego należą: natężenie ruchu, struktura strumienia pojazdów, a zwłaszcza udziału w nim transportu ciężkiego, stan techniczny pojazdów, rodzaj i stan techniczny nawierzchni, organizacja ruchu drogowego oraz charakter zabudowy terenów otaczających.

Hałas jest obecnie traktowany jako jeden z czynników zanieczyszczających środowisko. Do oceny akustycznej środowiska stosuje się poziom równoważny dźwięku (LAeq), który jest uśrednionym poziomem dźwięku w funkcji czasu. Poziom ten mierzony jest w decybelach. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku uzależnione są od źródła hałasu, pory dnia oraz przeznaczenia terenu. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 01.08.2012 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, na terenach zabudowy zagrodowej i wielorodzinnej dopuszczalny poziom dźwięku w porze dziennej wynosi wzdłuż dróg 65 dB (w porze nocnej 56 dB), a od pozostałych obiektów w porze dziennej 55 dB, a w porze nocnej 45 dB. Natomiast dopuszczalny poziom hałasu na terenach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (w tym także na terenach związanych z pobytem dzieci, szpitalami) w porze dziennej wynosi wzdłuż dróg 61 dB (w porze nocnej 56 dB), a od pozostałych obiektów w porze dziennej 50 dB, a w porze nocnej 40 dB.

O klimacie akustycznym gminy decyduje emisja hałasu komunikacyjnego, w tym głównie hałasu drogowego. Do czynników mających wpływ na poziom hałasu drogowego należą: natężenie ruchu pojazdów i jego struktura (głównie udział pojazdów ciężkich), stan techniczny pojazdów, stan techniczny nawierzchni (rodzaj, jakość) i organizacja ruchu.

Badania akustyczne według generalnego pomiaru ruchu w 2010 r. prowadzone były na odcinku drogi wojewódzkiej nr 544 (Brodnica – Działdowo).

Średni dobowy ruch wyniósł:

- na odcinku Brodnica – Grążawy 6 617 pojazdów,

- na odcinku Grążawy – granica województwa 3 824 pojazdy.

W roku 2012 monitoringiem hałasu drogowego objęte zostało Górzno – leżące z dala od ważnych dróg. Na żadnym z trzech punktów pomiarowych nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych aktualnie poziomów dźwięku. Mierzone poziomy dźwięku wahały się w zakresie 58,0 – 59,6 dB w porze dziennej oraz 47,4 – 51,0 dB w porze nocnej, przy minimalnym natężeniu ruchu. Porównując wyniki badań z 2005 r. można stwierdzić wyraźną poprawę klimatu akustycznego w Górznie w porze dziennej.

Obliczone wartości długookresowego średniego poziomu dźwięku całego powiatu Brodnickiego dla pory doby wynosiły od 69,5 dB do 72,7 dB, a dla nocy od 62,0 dB do 65,5 dB. Wzrost poziomu hałasu związany jest z okresowym natężeniem ruchu w okresie wakacyjnym.

3.3.5. Promieniowanie elektromagnetyczne

Do promieniowania niejonizującego możemy zaliczyć promieniowanie radiowe, mikrofalowe, podczerwone, a także światło widzialne. Znaczące oddziaływanie na środowisko pól elektromagnetycznych występuje:

- w paśmie 50 Hz od urządzeń i sieci energetycznych; źródłem największych oddziaływań mogących powodować przekroczenia poziomów dopuszczalnych są napowietrzne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV, 220 kV i 400 kV oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne,
- w paśmie od 300 MHz do 40 000 MHz od urządzeń radiokomunikacyjnych, radiolokacyjnych i radionawigacyjnych. Największy udział w emisji mają stacje bazowe telefonii komórkowej ze swoimi antenami sektorowymi i antenami radiolinii (antena sektorowa służy do komunikacji z telefonem komórkowym, natomiast antena radiolinii służy do komunikacji między stacjami bazowymi). Istniejące sieci telefonii komórkowej wykorzystują następujące zakresy częstotliwości: ok. 900 MHz (sieć GSM 900), około 1 800 MHz (sieć GSM 1 800) oraz ok. 2 100 MHz (sieć UMTS).
- w paśmie 50 Hz od urządzeń elektrycznych pracujących w zakładach pracy i gospodarstwach domowych. Większość urządzeń jest zasilana z sieci energetycznej. W tej kategorii występuje lawinowy wzrost liczby źródeł, a ewidencja ich nie jest możliwa.

W 2012 r. WIOŚ w Bydgoszczy dokonał pomiaru na terenie powiatu Brodnickiego w punkcie na ul. Wojska Polskiego w Brodnicy. Badanie wykonano miernikiem pola elektromagnetycznego NARDA NBM-550 z sondą pomiarową EF0931 o zakresie częstotliwości 100 kHz – 3 GHz. Na podstawie przeprowadzonych pomiarów nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów natężenia pola elektromagnetycznego.

W krajowych przepisach dopuszcza się występowanie pochodzących od linii elektroenergetycznych pól elektrycznych o natężeniach mniejszych od 1 kV/m m.in. na obszarach zabudowy mieszkaniowej. Z punktu widzenia ochrony środowiska człowieka istotne więc mogą być linie i stacje elektroenergetyczne o napięciach znamionowych równych co najmniej 110 kV, bądź wyższych. Zasięg promieniowania mogącego wpływać niekorzystnie na człowieka sięga do 40 m po obu stronach linii. Trzeba też wziąć pod uwagę, że napowietrzne linie elektroenergetyczne, zarówno wysokiego, jak i średniego napięcia, mogą oddziaływać niekorzystnie na ptaki, które rozbijają się o linie, a także wpływać niekorzystnie na krajobraz.

Linie 110 kV są źródłami pola elektromagnetycznego mogącego powodować przekroczenie wartości dopuszczalnych na terenach zamieszkałych. Największa wartość natężenia pola elektrycznego jaka może wystąpić pod linią lub w jej pobliżu nie przekracza tutaj 3 kV/m. Największa wartość natężenia pola elektrycznego, jaka może wystąpić pod linią 220 kV lub w jej pobliżu nie przekracza 6 kV/m. Maksymalne wartości natężenia pola elektrycznego pod linią 400 kV, na wysokości 1,8 m od powierzchni ziemi, wynoszą 10 kV/m. Przez teren gminy linie te przebiegają bezkolizyjnie, nie stwarzając zagrożenia polem elektromagnetycznym dla ludzi w środowisku.

W celu ograniczenia uciążliwości promieniowania elektromagnetycznego koniecznym jest podejmowanie niezbędnych działań polegających na analizie wpływu na środowisko nowych obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne (na etapie wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i pozwoleń na budowę). Inwestorzy są zobowiązani do wykonywania pomiarów kontrolnych promieniowania przenikającego do środowiska w otoczeniu stacji. Pomiary kontrolne rzeczywistego rozkładu gęstości mocy promieniowania powinny być przeprowadzane bezpośrednio po pierwszym uruchomieniu instalacji i każdorazowo w razie istotnej zmiany warunków pracy urządzeń mogących mieć wpływ na zmianę poziomów elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego wytwarzanego przez to urządzenia. Dopuszczalne poziomy pól

elektromagnetycznych w środowisku reguluje rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 30.10.2003 r.

3.3.6. Poważne awarie przemysłowe oraz inne zagrożenia

Poważne awarie obejmują skutki dla środowiska powstałe w wyniku awarii przemysłowych i transportowych z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych. Zapobieganie poważnym awariom w odniesieniu do przemysłu wykorzystującego niebezpieczne substancje chemiczne ma ogromne znaczenie ekonomiczne i decyduje o jego wizerunku i akceptacji w społeczeństwie. W ustawie Prawo ochrony środowiska, określone zostały podstawowe zasady zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym, podmioty, których dotyczą wprowadzone przepisy, oraz ich obowiązki i zadania, a także główne procedury i dokumenty.

W przypadku wystąpienia awarii gmina oraz inne organy administracji mają obowiązek zabezpieczenia środowiska przed awariami. Główne obowiązki administracyjne ciążyą na władzach wojewódzkich i Straży Pożarnej.

Innym typem zagrożeń na terenie gminy są zagrożenia pochodzące z komunikacji. W efekcie dużego i stale rosnącego natężenia przewozów materiałów, stanu technicznego dróg oraz niejednokrotnie fatalnego stanu technicznego taboru ciężarowego rośnie ryzyko zagrożenia. Biorąc to pod uwagę, za potencjalne źródło awarii można zatem uznać również ciągi komunikacyjne oraz stacje paliw jako miejsca wypadków drogowych i zagrożeń produktami ropopochodnymi dla gleb i wód.

Zagrożenie pożarowe i wybuchowe stanowią zbiorniki paliw płynnych znajdujące się na stacji paliw w Bartniczce. Skutkami zagrożenia pożarowego ze strony awarii na tego typu obiektach to zagrożenie życia i zdrowia, straty w gospodarce. Dnia 30.09.2014 r. w miejscowości Bartniczka miał miejsce pożar otwartego podziemnego zbiornika etyliny oraz jego bezpośredniego otoczenia. W wyniku awarii została zamknięta droga wojewódzka DW 544. Po ugaszeniu pożaru wykonano pomiarów atmosfery wybuchowej – zagrożenia nie stwierdzono.

Na terenie gminy nie funkcjonują zakłady o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii.

3.3.7. Zagrożenia zasobów przyrodniczych

Wszystkie zagrożenia środowiska przyrodniczego, dotyczą również obszarów chronionych. Część tych zagrożeń może być jednak szczególnie groźna właśnie dla zasobów przyrodniczych. Na terenie gminy ich ilość nie jest wielka, a ich intensywność nie jest zbyt wysoka. Tym niemniej kilka z nich występuje i w większości są pochodzenia antropogenicznego. Do najważniejszych zaliczyć należy :

- zagrożenia pożarowe obszarów leśnych i torfowisk,
- urbanizacja obszarów cennych przyrodniczo,
- zagrożenia związane z gospodarką komunalną,
- nadmierna eksploatacja przez turystykę i rekreację obszarów o wyjątkowej atrakcyjności.

Negatywnie na stan fauny i flory mogą także wpływać procesy przestrzenne przemian krajobrazu, w tym najbardziej rozpowszechniony - fragmentacja siedlisk. Fragmentacja polega na rozpadzie zwanego dotychczas obszaru (siedlisk, ekosystemów lub typów użytkowania gruntu) na mniejsze części (fragmenty). W jej efekcie zdecydowanie zwiększa się liczba płatów i długość granic krajobrazowych, zmniejsza natomiast zwartość krajobrazu. Fragmentacja jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych procesów transformacji, prowadzącym do zmniejszania bioróżnorodności oraz przyspieszenia lokalnego zanikania roślin i zwierząt. Ze wzrostem fragmentacji ze względu na zanik siedlisk oraz bariery przestrzenne zmniejsza się także rozproszenie zwierząt i ich migracje, co przyczynia się do redukcji gatunków, powodując zmniejszenie bioróżnorodności gatunkowej wśród fauny. Wszystkie podejmowane działania powinny dążyć do minimalizacji tych procesów. Ważne jest planowanie przestrzenne, rozwój obszarów biologicznie czynnych, łączące racje gospodarcze, potrzeby i możliwości z kwestiami ekologicznymi i możliwościami środowiska. Projektowane inwestycje i działania powinny być połączone z planowaniem sieci ekologicznych, tak by spełniały potrzebę utrzymania „łączności” siedlisk.

Także wszelkie prace modernizacyjne związane z budynkami np. termomodernizacje, mogą stanowić zagrożenie dla fauny. Prace modernizacyjne, w tym planowane termomodernizacje muszą być prowadzone z uwzględnieniem potencjalnie występujących na terenie obiektów chronionych gatunków ptaków i nietoperzy. Jak podaje Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska „przed rozpoczęciem prac remontowych zarządca powinien

wykonać ekspertyzę przyrodniczą stwierdzającą obecność lub brak chronionych gatunków ptaków i nietoperzy w danym obiekcie budowlanym”.

W przypadku zadań dotyczących budowy urządzeń melioracyjnych oraz konserwacji, modernizacji i odbudowy urządzeń wodnych, rowów i przepustów konieczne jest rozpoznanie zasobów biotycznych przed przystąpieniem do prac, ponieważ niewłaściwie przeprowadzone mogą zagrozić gatunkom chronionym lub cennym siedliskom.

3.3.8. Zagrożenia i stan wód

Obecnie zakres i częstotliwość wykonywanych badań wód powierzchniowych opiera się na następujących rozporządzeniach:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22.10.2014 r., w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jakości jednolitych wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych,
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 08.04.2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpieli.

Ostatnie badania stanu czystości wód Drwęcy prowadzono w 2011 r. W granicach województwa kujawsko - pomorskiego i gminy Bartniczka.

Dla wód Drwęcy ustanowiono dwie jednolite części wód (PLRW 20002028779, PLRW 20002028999). Na stanowisku poniżej Brodnicy (na zamknięciu JCW) stwierdzono dobry stan wód w zakresie biologicznym, fizykochemicznym i chemicznym. Stan ekologiczny oceniono jako dobry, a stan bakteriologiczny – zadowalający. W porównaniu z wynikami badań z lat wcześniejszych, zanotowano niewielką poprawę jakości wód w zakresie fizykochemicznym i sanitarnym.

Badania Brynicy prowadzono na zamknięciach JCW (PLRW 20002428749, PLRW 20002328743). Wyniki badań wykazały dobry stan jakości wód w zakresie fizykochemicznym (jedynie fosforany w Bartniczce wykazały niewielkie przekroczenie). Jednak makrofitowy indeks rzeczny na ujściu obniżył stan ekologiczny rzeki do umiarkowanego (klasa III). Z biegiem rzeki obserwowano niewielki wzrost zanieczyszczenia w całym zakresie analizowanych wskaźników, co wynika ze wzrostu oddziaływania antropopresji związanej ze wzrostem udziału obszarów rolniczych i rozwojem jednostek osadniczych.

W porównaniu z badaniami z 2005 r., obserwowano poprawę jakości wód Brynicy w zakresie związków organicznych. Wzrosła natomiast zawartość związków biogennych.

Klasyfikacja pod względem fizykochemicznym wykazała ocenę wód Pissy (PLRW 20001728749) poniżej dobrej, o czym zdecydowały zbyt wysokie stężenia azotu Kjeldahla i fosforu ogólnego. Obniżenie jakości wód w odcinku ujściowym (zwłaszcza w zakresie bakteriologicznym) spowodowane jest oddziaływaniem zrzucanych ścieków komunalnych z oczyszczalni w Bartniczce. Zagrożeniem dla czystości wód rzeki jest również rolniczy charakter zagospodarowania zlewni.

W porównaniu do wyników z 1998 r., badania z 2011 r. wykazały wzrost stężeń analizowanych form azotu i fosforanów. Znacznie pogorszył się stan sanitarny rzeki

Dużym obciążeniem dla środowiska wodnego, jest zrzut oczyszczonych ścieków z oczyszczalni ścieków, dlatego oczyszczone ścieki nie mogą wywoływać zmian fizycznych, chemicznych i biologicznych. Należy tak sterować technologią oczyszczania ścieków, aby umożliwić prawidłowe funkcjonowanie ekosystemu wodnego. Zrzut wód nie może powodować zmian w naturalnej biocenozie, zmian mętności wody, jej barwy i zapachu, a także formowania się piany czy gromadzenia osadów. Oczyszczone ścieki nie mogą zawierać następujących zanieczyszczeń:

- odpadów, zanieczyszczeń pływających,
- DDT, PCB oraz innych związków chemicznych,
- chorobotwórczych drobnoustrojów.

Tab. 15 Jakość ścieków surowych i ścieków oczyszczonych na oczyszczalni ścieków w gminie Bartniczka

Lp.	Wskaźnik /jednostka	ścieki surowe	ścieki oczyszczone
1.	BZT ₅ [mgO ₂ /l] (biochemiczne zapotrzebowanie na tlen)	495	18
2.	ChZTCr [mgO ₂ /l] (chemiczne zapotrzebowanie na tlen)	544	77
3.	Zawiesina ogólna [mg/l]	119	16
4.	Azot ogólny [mg/l]	0	0
5.	Fosfor ogólny [mg/l]	0	0

Źródło: sprawozdania OS-5 z oczyszczalni ścieków województwa kujawsko - pomorskiego

Ponadto bezpośrednio do wód powierzchniowych, lub pośrednio poprzez odprowadzanie do gruntu, odprowadzane są wody opadowe i roztopowe. Wody opadowe i roztopowe mogą być wprowadzane do odbiorników wówczas kiedy spełniają następujące parametry: zawiesina ogólna – 100 mg/l, substancje ropopochodne – 15 mg/l. Spływające zanieczyszczenia z dróg i placów mogą stanowić znaczne zagrożenie dla jakości wód i gleb. Urządzeniami do oczyszczania wód opadowych i roztopowych są separatory i inne filtry oraz osadniki.

Obciążeniem dla wód mogą być również spływy powierzchniowe z pól. Na terenie gminy jest wiele gospodarstw rolnych, które są w stanie produkować nawozy naturalne, a przy niewłaściwym ich zastosowaniu mogą przedostawać się do rowów melioracyjnych, dalej do wód powierzchniowych powodujących ich eutrofizację.

Wody podziemne, podobnie jak wody powierzchniowe, stale podlegają antropopresji. Mogą być narażone na różnego rodzaju czynniki degradujące, wpływające na ich jakość i zasobność. Stopień zagrożenia wód podziemnych zależy przede wszystkim od:

- stopnia ich izolacji utworami słabo przepuszczalnymi,
- powierzchni terenu,
- obecności ognisk zanieczyszczeń.

Wśród potencjalnych i rzeczywistych źródeł zanieczyszczeń wód podziemnych występujących na terenie gminy oraz poza jej granicami administracyjnymi można wyliczyć:

- komunalne: „dzikie wysypiska”, zrzut ścieków, nieszczelne zbiorniki bezodpływowe na nieczystości ciekłe,
- transportowe: stacje paliw, szlaki komunikacyjne, obszary magazynowo – składowe,
- rolnicze: nawozy, pestycydy i środki ochrony roślin, składowanie obornika bez płyt obornikowych, stosowanie gnojowicy na polach uprawnych,
- atmosferyczne: związane z emisją zanieczyszczeń do atmosfery i ich opadem.

Z pierwszej grupy należy wymienić zamknięte i rekultywowane dzikie składowisko w miejscowości Grążawy.

Duże zagrożenie drugiej grupy stanowią wszystkie stacje benzynowe oraz transport materiałów niebezpiecznych drogą samochodową.

Ostatnie trzy wymienione grupy zanieczyszczeń mają charakter wielkoobszarowy. Zanieczyszczenia grupy trzeciej związane są przede wszystkim z rolnictwem. Niewykorzystane w procesach produkcji nawozy oraz środki ochrony roślin czy też pestycydy infiltrują w głąb ziemi, stwarzając istotne źródła zanieczyszczenia przede wszystkim w rejonach zasilania wód podziemnych. Zanieczyszczenia rolnicze mogą objawiać się ponadnormatywnymi stężeniami związków azotu w wodach podziemnych, jednak do tej pory na terenie analizowanej jednostki nie wyznaczono obszarów narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu.

Jak wynika z badań monitoringowych wód podziemnych zagrożeniem dla jakości wód może być niedostateczna sanitacja obszarów wiejskich i rekreacyjnych, zanieczyszczenia rolnicze, nadmierne rozdysponowanie zasobów, silna presja ilościowa i jakościowa wód podziemnych.

Monitoring jakości wód podziemnych jest częścią Państwowego Monitoringu Środowiska, koordynowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ). Badania prowadzone są w jednolitych częściach wód podziemnych (JCWPd), w tym w częściach uznanych za zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów narażonych na zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego.

Badania wykonywane są na poziomie krajowym w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego. Wykonawcą badań oraz oceny stanu wód w zakresie elementów fizykochemicznych oraz ilościowych jest Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB).

Monitoring diagnostyczny prowadzony jest raz na trzy lata i dotyczy wszystkich jednolitych części wód podziemnych wydzielonych na terenie kraju (161). Monitoring operacyjny prowadzony jest co roku, z wyłączeniem roku w którym wykonywany jest monitoring diagnostyczny i obejmuje JCWPd o statusie wód zagrożonych nieosiągnięciem dobrego stanu chemicznego i/lub ilościowego wód podziemnych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów OSN.

Ostatnie badania wód podziemnych na terenie jednolitych części wód podziemnych obejmujących gminę prowadzono w roku 2012. JCWPd 40 objęta była monitoringiem w 2012 roku, prowadzonym przez GIOŚ i charakteryzowała się dobrym stanem ilościowym i chemicznym, a także dobrą oceną stanu ogólnego. W punktach pomiarowych odnotowano klasę jakości wód w granicach II i V, a stan chemiczny oceniono jako dobry. W roku 2013 na terenie Gminy nie było prowadzonych badań.

Obecnie WIOŚ prowadzi weryfikację danych zgromadzonych podczas prac monitoringowych za rok 2014, stąd brak pełnego opisu jakości wód za ten rok (przewidywany termin udostępnienia Raportu o stanie środowiska dla województwa, III-IV kwartał 2015 r.).

Urząd Gminy Bartniczka jest właścicielem wodociągów, odpowiada również za ich eksploatację oraz prowadzi stały monitoring jakości wody pitnej, na który składa się ciągła

kontrola jakości pod względem fizyko-chemicznym i organoleptycznym oraz bakteriologicznym. Pozwala to zapewnić wymaganą skuteczność procesów uzdatniania oraz utrzymać na optymalnym poziomie jakość produkowanej wody. Wybrane wskaźniki jakości wody odniesione do aktualnych wytycznych zawiera poniższa tabela:

Tab. 16 Badania fizyczno – chemiczne i mikrobiologiczne wód ujmowanych i przeznaczonych do zaopatrzenia mieszkańców do celów bytowych

Wskaźnik (jednostka)	Wartość wskaźnika dla wody uzdatnionej (dane za I półrocze 2014 r.)	Obowiązująca norma
Odczyn (pH)	7,1	6,5-9,5
Przewodność (s/cm 200C)	518	2500
Azotany (mg/dm ³)	<5,0	50
Azotyny (mg/dm ³)	<0,20	0,5
Amonowy jon (mg/dm ³)	<0,10	0,5
Żelazo (mg/dm ³)	<50	Do 200
Mangan (mg/dm ³)	<10	Do 50
Chlorki (mg/dm ³)	<0,05	0,30
Bakterie gr. coli (jtk/100ml)	0	0
<i>Escherichia coli</i> (jtk/100ml)	0	0
Liczba paciorkowców kałowych w 100ml wody	0	0
metoda filtracji membranowej	0	0

Źródło: Urząd Gminy Bartniczka

3.3.9. Zagrożenie powodziowe

Na terenie gminy największe zagrożenie powodziowe może wystąpić w związku z nagłym przybojem wód, mogącym zaistnieć w przypadku odwilży i długotrwałych opadów występujących w okresie wiosennym, a także z zatorami kry. Na podstawie analizy informacji z Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Brodnicy, na terenie gminy oraz powiatu nie stwierdza się, iż w ostatnich latach miały miejsce poważne zdarzenia związane z zagrożeniem powodziowym. Występujące jedynie niewielkie wylewy cieków wodnych, które spowodowane były przede wszystkim gwałtownymi opadami atmosferycznymi oraz gwałtownymi przyborami wód. Gmina posiada na wyposażeniu środki niezbędne do zabezpieczenia obiektów przed skutkami powodzi (worki, łopaty, koparko-spycharki oraz zawarte porozumienia na transport piasku).

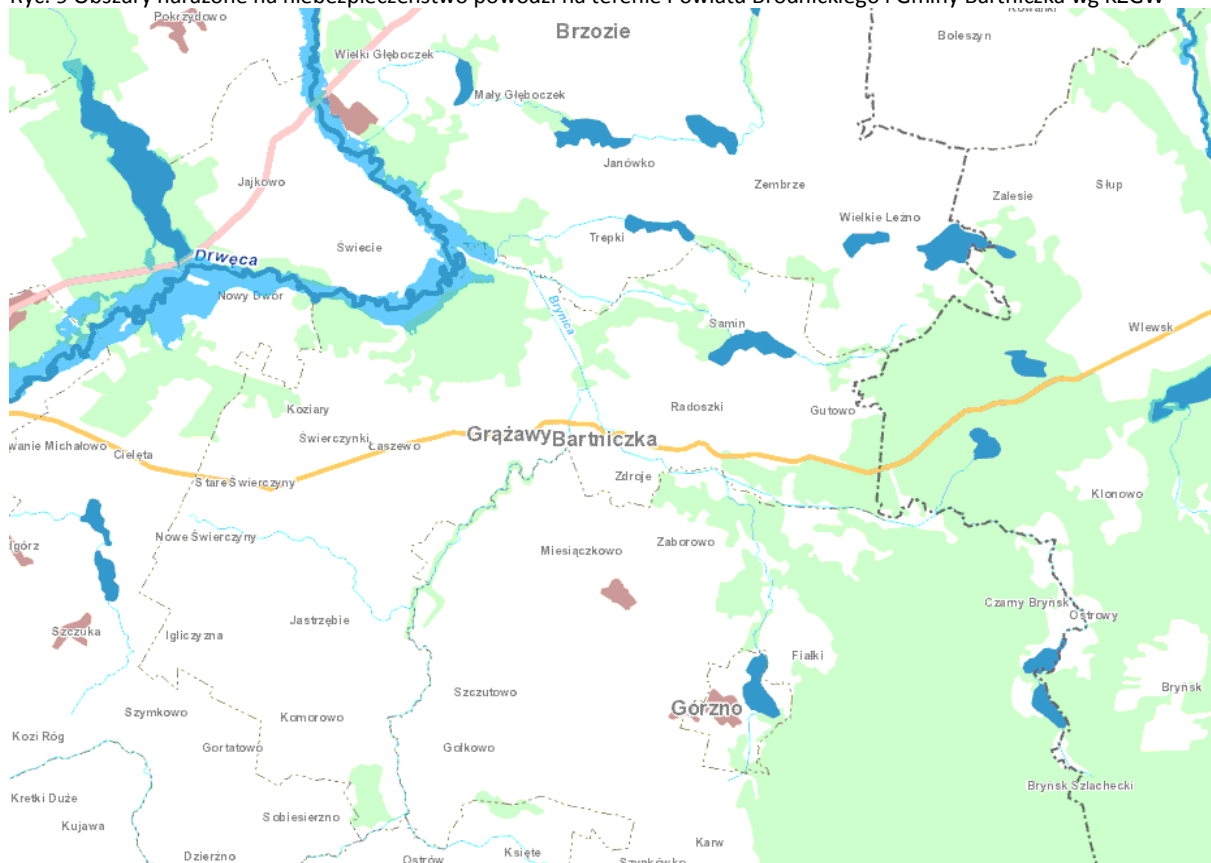
W celu określania zagrożeń związanych z występowaniem powodzi kraje członkowskie UE wskutek wprowadzenia Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23.10.2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (tzw. Dyrektywa Powodziowa) zobowiązane są do:

- opracowania wstępnej oceny ryzyka powodziowego (do dnia 22.12.2011 r.),

- opracowania map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego (do dnia 22.12.2013 r.),
- opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym (do dnia 22.12.2015 r.).

Na obszarze gminy Bartniczka zagrożenie związane z powodziami występuje tylko od rzeki Drwęcy jest to obszar szczególnego zagrożenia powodzią na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (woda 1 %). Na tym obszarze obowiązują zakazy określone w art. 88l ustaw – Prawo wodne: wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych; sadzenia drzew lub krzewów (z wyjątkami), zmiany ukształtowania terenu, składania materiałów oraz wykonywania innych robót (z wyjątkami). Na mapie Uwarunkowania przedstawiono zasięg obszaru szczególnego zagrożenia powodzią (woda 1%).

Ryc. 9 Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na terenie Powiatu Brodnickiego i Gminy Bartniczka wg KZGW

Źródło: Program ochrony środowiska dla gminy Bartniczka na lata 2016-2020 z perspektywą do 2021 r.

Na terenie gminy Bartniczka nie występują obiekty systemu przeciwpowodziowego takie jak wały przeciwpowodziowe oraz stacje pomp.

Obszary zagrożone wystąpieniem powodzi na terenie gminy i powiatu przedstawiono na kolejnej rycinie.

4. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

4.1. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

4.1.1. Rys historyczny obszaru gminy Bartniczka

Najstarsze odnotowana przez archeologów dowody świadczące o obecności człowieka na obszarze powiatu brodnickiego pochodzą sprzed 11-12 tysięcy lat. Najwcześniejszy ślad osadnictwa, sprzed 10 tysięcy lat odkryto w Mszanie koło Brodnicy. Na przełomie VII i VIII wieku na tereny napłynęła ludność słowiańska. Od przełomu X i XI w. obszar ten stanowił pogranicze powstającego państwa piastowskiego. Tereny przygraniczne chroniły liczne grody. Prawdopodobnie w XI wieku tereny na zachód od Drwęcy weszły w skład ziemi chełmińskiej, zaś na jej lewym brzegu powstał okręg grodowy z ośrodkiem w Świeciu, później zastąpiony przez powstałe przed 1240 rokiem Michałowo. Dzisiejszy obszar gminy Bartniczka leży na terenie historycznych Ziemi Michałowskiej oraz Dobrzyńskiej.

W 1298 roku założono miasto Brodnica, a wraz z nim powstał zamek będący siedzibą krzyżackiej załogi i komtura. Stanowiły one odtąd gospodarczy i administracyjny ośrodek regionu. W okresie podziału dzielnicowego obszar ten pozostawał we władaniu książąt mazowieckich. W roku 1303 Ziemia Michałowska została zastawiona na rzecz Zakonu Krzyżackiego przez księcia kujawskiego (inowrocławskiego) Leszka Siemomysła. W roku 1317 Zakon nabył ją na własność. W 1454 roku związek Pruski wypowiedział posłuszeństwo zakonowi, a Ziemię Chełmińską i Michałowską inkorporowano do Polski. Po 1446 r. ziemia została włączona na stałe do Korony Królestwa Polskiego. W zakresie administracji kościelnej obszar gminy należał do diecezji płockiej, a po opanowaniu Ziemi Chełmińskiej przez Krzyżaków, do utworzonego w 1243 r. Biskupstwa chełmińskiego.

Wiek XVI to okres odbudowy i pomyślności gospodarczej regionu powodowany zapotrzebowaniem na płody rolne i produkty leśne.

W okresie wojny siedmioletniej w latach 1758 i 1763 ziemię michałowską przemierzały wojska pruskie, co przyniosło upadek gospodarczy i ubożenie mieszkańców.

Po I rozbiorze (1772-74) Prusy zgrażyły obszar dawnego województwa chełmińskiego, który według podziału z roku 1818 znalazł się w utworzonej wówczas regencji kwidzyńskiej. W latach 1807-1815 powiat michałowski znajdował się w granicach Księstwa Warszawskiego. Po tym okresie obszar został ponownie włączony do zaboru pruskiego. Okres panowania pruskiego nad tymi terenami wiązał się z ich intensywną kolonizacją przez Niemców, próbami germanizacji i często z represjami wobec Polaków. W okresie zaborów region

rozwijał się gospodarczo, polepszyła się wtedy infrastruktura rolnicza i sieć komunikacyjna. Gmina Bartniczka wróciła w granice Polski (województwo bydgoskie) w styczniu 1920 roku.

W 1939 roku niemieckie władze okupacyjne wcieliły powiat brodnicki do Okręgu Gdańsk - Prusy Zachodnie. Okres okupacji niemieckiej, który pozostawił rozsiane na mapie powiatu liczne miejsca martyrologii, zakończył się w styczniu 1945 roku wkroczeniem wojsk radzieckich.

W 1975 roku, na skutek zmian, jakie dokonano w podziale administracyjnym powiat brodnicki przestał istnieć, a należące do niego gminy włączono do województwa toruńskiego. Od 1992 r. gmina podlega diecezji toruńskiej. Ostatnia reforma administracyjna spowodowała od 1 stycznia 1999 r. powrót na mapy powiatu brodnickiego, jako części Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Do końca roku 2004 gmina nosiła nazwę Grążawy, wtedy to przysiółek Bartniczka uzyskał status pełnoprawnej miejscowości.

Od dnia 1 stycznia 2005 r. gmina nosi nazwę Bartniczka. Nazwa Bartniczka wywodzi się od barci lub bartników. Uchwałą Rady Gminy Bartniczka z dnia 15 maja 2009 roku zatwierdzono projekt herbu, flagi i pieczęci Gminy Bartniczka.

4.1.2. Ważniejsze miejscowości Gminy Bartniczka wraz z charakterystyką ich dziedzictwa kulturowego

Na terenie Gminy Bartniczka zlokalizowane są wsie o średniowiecznym rodowodzie:

- Grążawy, pierwsza zmiana o wsi z roku 1239 r.,
- Jastrzębie, pierwsza zmiana o wsi z roku 1239 r.,
- Samin, pierwsza zmiana o wsi z roku 1337 r.,
- Radoszki, pierwsza zmiana o wsi z roku 1408 r.,
- Gutowo, pierwsza zmiana o wsi z roku 1414 r.

Wszystkie zatraciły już swój pierwotny charakter zabudowy.

W XIX wieku gmina liczyła osiem osad folwarcznych: Gołkówko, Gutowo, Igliczyzna, Komorowo, Skrobacja, Sokołowo, Świerczyny i Władysławki.

Wsie gminy Bartniczka reprezentują różne typy układów przestrzennych. Występuje m.in.:

- zabudowa rozproszona - zabudowania rozmieszczone równomiernie, lecz w znacznej odległości, dystans między zagrodami przekracza 100 m,

gospodarstwa zlokalizowane w sąsiedztwie przynależnych im pól uprawnych. Przykłady: Bartniczka, Igliczyzna, Iły, Koziary, Skrobacja, Samin.

- zabudowa folwarczna - ośrodkiem centralnym jest folwark lub dwór wraz z zabudowaniami gospodarczymi. Przykłady: Gołkówko, Gutowo, Komorowo.
- zabudowa przydrożnicowa/ulicówka - układ jednodrożny o zwartej zabudowie po obu stronach drogi. Przykłady: Grążawy, Łaszewo, Świerczyny, Zdroje.
- zabudowa placowa/owalnica – zabudowa zlokalizowana wokół centralnego placu o zróżnicowanym kształcie. Przykłady: Jastrzębie, Nowe Świerczyny, Radoszki.

BARTNICZKA

Wieś położona w odległości około 15 km na wschód od Brodnicy. Zlokalizowana jest w dolinie Brynicy powyżej ujścia Pissy. Dawniej osada w powiecie brodnickim należąca do parafii katolickiej w Grążawach i parafii ewangelickiej w Górznie. W 1773 r. była leśną kolonią z dwoma włościańskimi gospodarstwami. W 1789 r. - wieś królewska z dwoma domami. W 1885 r. Bartniczka liczyła 38 mieszkańców. W 1921 r. na terenie wsi znajdowało się dziewięć budynków i 94 mieszkańców. We wsi, przy drodze powiatowej Brodnica - Górzno, rośnie drzewo uznane za pomnik przyrody - lipa drobnolistna o obwodzie 434 cm.

Na terenie wsi zlokalizowanych jest 18 udokumentowanych stanowisk archeologicznych (Ewidencja Nieruchomych Zabytków Archeologicznych, stan na kwiecień 2014 r.), w tym m.in.: ślady osadnictwa z epoki neolitu – kultura pucharów lejkowatych, a także z czasów średniowiecznych.

DŁUGI MOST

Być może nazwa Długi Most wiąże się z tradycjami dawnej przeprawy przez zabagnioną dolinę Krynicy z ziemi Michałowskiej na Prusy.

Osada leśna z leśniczówką należącą do nadleśnictwa Brodnica. Położona jest 14 km na wschód od Brodnicy, na stokach doliny rzeki Brynicy. W 1881 r. na terenie osady znajdowały się dwa budynki oraz 14 mieszkańców. W roku 1921 były to już trzy budynki i 27 mieszkańców.

W okolicach Długiego Mostu, u wlotu Brynicy do Drwęcy znajduje się grodzisko wczesnośredniowieczne. W 2009 r. ustanowiono pomnikiem przyrody sosnę zwyczajną o obwodzie 285 cm, wysokości 36 m, przybliżonym wieku 155 lat i nazwie „Sosna Wojtka”. Drzewo rośnie w oddziale leśnym nr 273i na terenie leśnictwa Długi Most.

GOŁKÓWKO

Wieś leżąca nad strugą Pisą, dopływem Brynicy. Pierwsze wzmianki o Gołkówku pochodzą z 1239 r. jako o własności biskupstwa płockiego. Bolesław Mazowiecki potwierdza przynależność wsi do zamku w Świeciu. W 1325 r. należy do parafii w Górznie. W 1570 r. w powiecie michałowskim, należy do parafii w Jastrzębiu. W 1772 r. jej powierzchnia liczyła 189 ha. Od połowy XVIII wieku dwór w Gołkówku był siedzibą starostów.

W 1786 r. folwark został przyłączony do dóbr Gutowskich. W 1789 r. folwark królewski, karczma i młyn wodny, siedziba nadleśnictwa lidzbarskiego i okręgu lubawskiego. W 1885 r. obszar dworski o pow. 181 ha, 105 mieszkańców. W 1910 r. 5 budynków mieszkalnych i 12 gospodarczych, 70 mieszkańców. W 1921 r. trzy budynki mieszkalne i 73 mieszkańców. Budynek gospodarczy – spichlerz z przełomu XIX/XX wieku oraz młyn wodny z początku XX wieku stoją do dziś. Na terenie Gólkowa zlokalizowanych jest 21 udokumentowanych stanowisk archeologicznych, w tym: ślady osady neolitycznej kultury amfor kulistych, ślady osad wczesnego i późnego średniowiecza.

GRĄŻAWY

Wieś położona jest w odległości 12 km na wschód od Brodnicy na wysoczyźnie morenowej, opadającej na północy wsi stromą krawędzią ku Dolinie Drwęcy. Była jedną ze wsi biskupów płockich, należących do kasztelanii świeckiej. Wzmiankowano o niej w dokumentach z 1239 r. W 1322 r. nastąpiła lokacja wsi na 50 włóknach. W 1618 r. posiadała własną szkołę. Od połowy XVIII wieku dwór był siedzibą starostów. W 1772 r. obejmowała obszar 823 ha. W 1789 r. wieś królewska posiadała karczmę i 29 domów. W 1885 r. składała się z 470 mieszkańców. W 1910 r. liczyła 100 budynków mieszkalnych, 123 gospodarcze i 716 mieszkańców. W 1921 r. – 104 budynki mieszkalne i 758 mieszkańców, z tego osiedle Bartniczka – 9 budynków mieszkalnych i 94 mieszkańców, a wieś Grążawy 95 budynków mieszkalnych i 664 mieszkańców. Do 2004 r. wieś gminna.

Na terenie wsi zlokalizowany jest kościół parafialny p.w. Św. Marcina z 1763 r. z drewnianą dzwonnica (1795 r.). Charakterystycznym elementem krajobrazu kulturowego wsi są także drewniane chaty z połowy XIX wieku.

GUTOWO

Wieś położona jest w odległości 19 km na wschód od Brodnicy. Dawniej był to folwark i stacja kolejowa leżące w powiecie brodnickim. Folwark należał do parafii

katolickiej w Radoszkach i parafii ewangelickiej w Górznie. Było własnością kapituły chełmińskiej, która w 1429 r. nadaje przywilej wsi. W 1666 r. wieś szlachecka, w którym mieszkało 3 ogrodników, karczmarz i młynarz. Pierwsza wzmianka o folwarku pochodzi z 1773 r. W wyniku pruskiej sekularyzacji Gutowo stało się majątkiem królewskim. W 1786 r. Georg Wilhelm Schloss dzierżawi folwark wraz z majątkiem w Gołkówku i Wilamowie. W 1788 r. majątek przejmuje jego syn Friedrich Schloss. W 1858 r. folwark kupuje Adalbert Mathaes. W 1933 r. majątek rozparcelowano, a w 1939 r. nastąpiła druga parcelacja. W 1773 r. w majątku mieszkało 18 włościan, a w 1789 r. składało się na niego 26 domów. Na początku XIX wieku przyłączono do niego część folwarku Nowy Dwór; powstała gorzelnia parowa. W 1864 r. wieś obejmowała 673 ha. W 1885 r. obszar dworski wynosił 599 ha, a na jego terenie mieszkało 108 osób. W 1910 r. obszar dworski liczył 903 ha i 10 budynków mieszkalnych, 31 obiektów gospodarczych i 173 mieszkańców. W 1921 r. – 9 budynków mieszkalnych i 198 mieszkańców, w tym Gutowo folwark – 8 budynków i 184 mieszkańców, Gutowo stacja kolejowa – 1 budynek i 14 mieszkańców. W roku 1920 dwór uległ spaleni, został odbudowany i spłonął ponownie w 1931 r. Odbudowany, a następnie przebudowany w latach 50-tych. Zachowało się założenie przestrzenne murowanego zespołu podworskiego z 2 poł. XIX wieku, park dworski koniec XVIII wieku, dwór z 1920 r. Z zespołu folwarcznego zachowały się: rządcówka, gorzelnia, spichlerz wraz z chlewnią i stajnią koni pociągowych, drewniany magazyn, kurnik, obora i budynki mieszkalne z 1911 r. przeznaczone dla pracowników majątku wraz z budynkami gospodarczymi.

W 1887 r. oddano do użytku linię kolejową na trasie Brodnica - Lidzbark o długości 32 km, przy której w Gutowie zbudowano budynki kolejowe.

Budynek dróżnika zachował się po dzień dzisiejszy. Częściowo ostał się także cmentarz ewangelicki z XIX wieku.

Na terenie wsi znajduje się 20 udokumentowanych stanowisk archeologicznych, w tym z czasów neolitu.

JASTRZĘBIE

Nazwa wsi przypuszczalnie pochodzi od zajęcia mieszkańców osady służebnej - hodowla jastrzębi w celach łownych. Inną hipotezą jest stworzenie nazwy przez pierwszych osadników, którzy podczas karczowania lasów znajdowali liczne gniazda lęgowe jastrzębi.

Wieś położona w odległości 10 km na południowy - wschód od Brodnicy na falistej wysoczyźnie morenowej, w dolinie małego dopływu Pissy. Miejscowość o średniowiecznej metryce. W roku 1239 własność biskupstwa płockiego. Bolesław Mazowiecki potwierdza biskupowi płockiemu Gunterowi przynależność wsi Jastrzębie z jeziorem i innymi gruntami do zamku w Świeciu. W 1317 r. granice Jastrzębia były częścią granic między dobrami biskupa płockiego a Zakonem. W 1325 r. biskup płocki Florian otrzymuje Jastrzębie od Zakonu. W latach 1391-93 wielki mistrz Konrad Wallenrod odkupuje od Kościoła wieś Jastrzębie za 666 grzywien. W roku 1396 własność Zakonu w komturstwie brodnickim. W 1570 r. własność biskupstwa płockiego w powiecie michałowskim, kluczu górzeńskim, diecezji płockiej. W 1772 r. liczyła 1146 ha. W 1789 r. wieś królewska, 38 domów. W 1867 r. wieś w dzierżawie – 44 morgi, karczma, młyn. W 1869 r. powierzchnia wsi wynosiła 3 968 mórg, 73 budynki, 555 mieszkańców i szkoła. W 1921 r. składała się z 98 budynków i 706 mieszkańców, w tym: Jastrzębie wieś – 94 budynki i 657 mieszkańców, Sokołowo folwark – 4 budynki i 47 mieszkańców. Do roku 1954 miejscowość była siedzibą gminy Jastrzębie.

Na terenie miejscowości znajdują się liczne obiekty dawnego budownictwa ludowego – chłopskie chaty, spichlerz, poczta wszystkie z przełomu XIX i XX wieku. W Jastrzębiu zlokalizowany jest zabytkowy drewniany kościół parafialny p.w. NMP z drewnianą dzwonnica, plebanią i przykościelnym cmentarzem.

Dotąd na terenie Jastrzębia zlokalizowano ponad 40 stanowisk archeologicznych.

KOMOROWO niem. Kumorowo

Dawniej dobra rycerskie położone nad strugą Pissą, przy granicy Królestwa polskiego. Miały powierzchnię 3 564 morgów, 24 budynki i 191 mieszkańców. Własność rodziny Jesiewskich, od 1820 r. Sulerzyckiego, od 1870 r. Banku Toruńskiego: Donimirski, Kalkstein, Łyskowski i spółka. Dzierżawca – Zieliński, a w 1884 r.

Paweł Grabski. W 1910 r. Komorowo posiadało 660 ha, 20 budynków oraz 251 mieszkańców. W 1921 r. – 9 budynków, 203 mieszkańców, w tym: Komorowo folwark – 6 budynków i 165 mieszkańców, Skrobacja folwark – 3 budynki i 38 mieszkańców.

Komorowo zlokalizowane jest na terenie Górzeńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego z drzewostanem w wieku około 100 lat.

Do dnia dzisiejszego zachował się zespół podworski, w tym: dwór murowany, park dworski, gorzelnia i magazyny. Na terenie Komorowa zlokalizowano ponad 30 stanowisk archeologicznych, z których część pochodzi z epoki neolitu.

RADOSZKI

Dawny gród rycerski (wczesnośredniowieczne grodzisko stożkowate). Zapewne zniszczony podczas najazdu tzw. Wojny głodowej w 1414 r.

Radoszki położone są w bliskim sąsiedztwie Jeziora Samińskiego, niedaleko rzeki Brynicy i drogi do Lidzbarka. Wieś należała do parafii ewangelickiej w Górznie. W 1808 r. posiadała 127 budynków, 56 domów i 432 mieszkańców. W 1885 r. – 73 budynki oraz 542 mieszkańców. We wsi znajdowała się dwuklasowa szkoła katolicka. W 1910 r. teren wsi obejmował 1 091 ha, 79 budynków i 656 mieszkańców. W 1921 r. – 79 budynków oraz 658 mieszkańców, w tym: Radoszki – stacja kolejowa – 4 budynki i 68 mieszkańców, Radoszki wieś – 75 budynków i 590 mieszkańców. Pierwszego września 1887 r. powstała stacja kolejowa przy trasie Brodnica – Lidzbark o długości 32 km, która stanowiła główną bazę przeładunkową dla Górzna.

W Radoszkach znajdują się: zabytkowy kościół parafialny z 1717 r. p.w. Świętych Wawrzyńca i Mikołaja, budynki PKP z początku XX wieku, drewniane domy (przełom XIX i XX wieku), szkoła, plebania i cmentarz (XIX wiek). Na terenie wsi zlokalizowano ponad 40 stanowisk archeologicznych, głównie z okresu wczesnego średniowiecza.

ŚWIERCZYNY NOWE

Dwie wsie leżące w odległości 8 km na wschód od Brodnicy, przy drogach: z Brodnicy do Lidzbarka – Stare Świerczyny i z Brodnicy do Jastrzębia – Nowe Świerczyny. Dawniej dobra rycerskie, własność rycerza Grzymisława (1325 r.). W 1526 r. Jan z Turzna i Krzysztof Osiecki otrzymują przywilej na wsie Świerczyny i inne. W roku 1558 Antoni Łowski oddaje swą część w Świerczynach Marcinowi Elżanowskiemu, zatrzymując sobie karczmę. W 1570 r. wieś jest własnością Jadwigi Osieczkowskiej, Elżanowskiego juniora i Macieja Osieczkowskiego. Ziemia należy do powiatu michałowskiego i parafii Cielęta. W 1774 r. obszary leśne w Świerczynach należały do rewiru Ruda.

W 1858 r. wieś była własnością Sulerzyckiego, w 1885 r. Ernesta Brauna, dawniej należała do Wybickich.

Świerczyny w 1885 r. posiadały 17 domów, 282 mieszkańców, gorzelnię parową, cegielnię i koński młyn. Około 1921 r. w wyniku działalności kolonistów niemieckich powstała ok. 1 km na południe od Świerczyn nowa wieś nazwana Nowe Świerczyny. Wieś usytuowano przy skrzyżowaniu dwóch dróg o charakterze lokalnych połączeń tj. dróg ze Świerczyn do Igliczyny i z Cieląt do Gołkówka. W nowo założonej osadzie wybudowano szkołę, kościół, kuźnię, warsztat kołodziejski i karczmę. W 1910 r. wieś liczyła 14 budynków, 268 mieszkańców i 979 ha. W 1921 r. – 47 budynków i 323 mieszkańców.

Typ układu osadniczego Stare Świerczyny – przydrożnica. Nowe Świerczyny – wieś o regularnym planie z zagrodami usytuowanymi przy wewnętrznych działkach na identycznej wielkości parcelach. Na terenie Świerczyn Nowych zlokalizowany jest murowany kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla z 1912 r. oraz cmentarz z końca XIX wieku.

Do dziś istnieją także obiekty budownictwa ludowego, w tym: dawna kuźnia i zakład kołodziejski. Na obszarze Świerczyn udokumentowano liczne stanowiska archeologiczne.

4.1.3. Zespoły podworskie

GUTOWO

Założenie składające się z dworu murowanego z II poł. XIX wieku, przebudowanego w latach 50-tych i 80-tych XX wieku, i domu rządcy – murowanego, z II poł. XIX wieku, po wschodniej stronie dworu, z przylegającym do nich od strony południowej parkiem krajobrazowym o zachowanej rzeźbie terenu, z zatartym układem drogowym i wodnym, z okazałym drzewostanem – najstarsze drzewa w wieku ok. 150 lat, czworoboku zabudowań gospodarczych od strony północnej, gorzelnią z 1911 r., spichlerzem murowanym z początku XX wieku. We wschodniej części założenia znajduje się zespół czworaków murowanych z 1911 r. Założenie o znacznych walorach historycznych, krajobrazowych, a park również ekologicznych, położone w granicach Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego.

Założenie przestrzenne zespołu podworskiego zlokalizowane jest na działkach ewidencyjnych nr 24, 90/2, 90/22, 90/23, 94/3, 94/4, 94/5, 4/6.

KOMOROWO

Z założenia składającego się z dworu murowanego z przylegającym do niego od strony północnej parkiem krajobrazowym, zabudowań gospodarczych zgrupowanych wokół prostokątnego dziedzińca od strony południowej, dworu i czworaków leżących przy drodze prowadzącej do zespołu, zachowały się: park krajobrazowy z czytelnym w terenie

systemem wodnym, zatartym układem drogowym, z przetrzebionym drzewostanem wieku ok. 100 lat, w części północnej – współcześnie wzniesione zabudowania mieszkalne, murowane i niektóre budynki gospodarcze, w tym: gorzelnia murowana z 1902r. obora murowana z początku XX wieku i inne przebudowane współcześnie. Założenie o walorach historycznych, krajobrazowych, a park również ekologicznych.

Zespół podworski zlokalizowany jest na działkach ewidencyjnych nr 33/6, 33/7, 34/1.

SOKOŁOWO obręb Jastrzębie

Założenie składające się z dworu murowanego z początku XX wieku, przebudowanego w latach 1969-1970, z przylegającym do niego od strony południowej parkiem krajobrazowym o zachowanym układzie przestrzennym, tj. rzeźbie terenu, układzie wodnym, częściowo drogowym i drzewostanem z okazami pomnikowymi (dęby - okazy pomnikowe) w wieku 150-200 lat, zabudowań gospodarczych w północnej części założenia, murowanych, wzniesionych w początku XX wieku. Park spełnia funkcję ekologiczną, regulując lokalne stosunki wodne i klimatyczne.

Założenie o znacznych walorach historycznych, krajobrazowych, a park również ekologicznych, jako regulator lokalnych stosunków wodnych i klimatycznych.

Założenie przestrzenne zespołu podworskiego zlokalizowane jest na działkach ewidencyjnych nr 253/9, 235/10, 253/11, 253/28.

4.1.4. Obiekty sakralne – kościoły i cmentarze

GRAŻAWY

- Kościół Parafialny p.w. Św. Marcina / parafia erygowana przez biskupów płockich w początkach XIV wieku /, drewniany, zbudowany przed 1763 r. ze środków fundacji biskupa płockiego Antoniego Dembowskiego na miejscu kaplicy spalonej w 1752 r. przedłużony w kierunku zachodnim w 1886 r., jednonawowy z trójbocznie zamkniętym prezbiterium,
- Cmentarz przykościelny, rzymsko-katolicki z XVIII wieku, czynny. Najstarsze nagrobki z lat 1897, 1898 i 1913,
- Cmentarz rzymsko-katolicki z połowy XIX wieku, czynny, najstarsze nagrobki z lat 1898 i 1912.

GUTOWO

- Cmentarz ewangelicki z II połowy XIX wieku, nieczynny, najstarsze nagrobki z lat 1879 i 1893.

JASTRZĘBIE

- Kościół parafii rzymsko-katolickiej p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, drewniany, zbudowany w 1821r. na miejscu wcześniejszych, również drewnianych. Kilkakrotnie odnawiany w latach 1877, 1886, 1927 i 1966. Jednonawowy z trójbocznie zamkniętym prezbiterium, od zachodu wieża,
- Cmentarz przykościelny, rzymsko-katolicki, nieczynny, najstarsze nagrobki z lat 1883, 1887 i 1888,
- Cmentarz rzymsko-katolicki z ok. 1900 r., czynny, najstarsze nagrobki z lat 1913, 1921 i 1927,
- Cmentarz choleryczny z końca XIX wieku, nieczynny.

ŁASZEWO

- Cmentarz ewangelicki z połowy XIX wieku, nieczynne, najstarsze nagrobki z 1905 r.

RADOSZKI

- Kościół parafii rzymsko-katolickiej p.w. Św. Wawrzyńca i Św. Mikołaja, parafia założona w 1289r., (pierwotnie p.w. Św. Wawrzyńca), drewniany, wzniesiony w 1717 r. na miejscu starszego, gruntownie odnowiony w 1964r., jednonawowy, z trójbocznie zamkniętym prezbiterium,
- Cmentarz rzymsko-katolicki z przełomu XIX i XX wieku, czynny, najstarsze nagrobki z lat 1909, 1913, 1922 i 1927.

ŚWIERCZNY NOWE

- Kościół filialny kościoła w Cielętach, rzymsko-katolicki, pod wezwaniem Chrystusa Króla, murowany, z 1912 r.,
- Cmentarz ewangelicki z końca XIX wieku, nieczynny.

4.1.5. Walory kulturowe Gminy Bartniczka

Na walory kulturowe Gminy składają się wartościowe obiekty materialne ściśle związane z działalnością człowieka w danym regionie oraz dziedzictwo niematerialne.

Z obiektów materialnych można wyodrębnić poniższe grupy:

- zabytki archeologiczne,

- muzea etnograficzne, skanseny i ośrodki twórczości ludowej,
- zabytki architektury i budownictwa,
- muzea sztuki i zbiory artystyczne,
- muzea biograficzne i literackie,
- muzea specjalistyczne i obiekty unikatowe,
- obiekty historyczno - wojskowe,
- miejsca i muzea martyrologii.

Na niematerialne dziedzictwo składają się m.in.:

- tradycje,
- zwyczaje,
- przekazy ustne,
- umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa.

BARTNICZKA

1. Budynek mieszkalny, daw. karczma, magazyn, sklep, od 1926 r. budynek mieszkalny. Dom nr 23 murowany z początku XX wieku.
2. Urząd, budynek z przeł. XIX i XX wieku.
3. Poczta, budynek murowany z początku XX wieku.

GRAŻAWY

1. Wpisany do ewidencji zabytków historyczny układ ruralistyczny – ulicówka.
2. Kościół parafialny p.w. Św. Marcina (rejestr zabytków nr A/367).

Zbudowany w 1763 r., na miejscu dawnej kaplicy z 1752 r. Fundacji biskupa płockiego Antoniego Dembowskiego, przedłużony ku zachodowi 1886 r. Drewniany o konstrukcji zrębowej, na podmurowaniu z głazów granitowych, z trójbocznie zamkniętym prezbiterium – strop płaski, w nawie balkonowy, fazowany. Łuk tęczowy zaakcentowany akantowym ornamentem. Ściany na zewnątrz szalowane, dach siodłowy, jednokalenicowy, kryty dachówką, na nim wieżyczka z sygnaturką z 1886 r. i chorągiewką z datami 1706 i 1884. Ołtarz główny tzw. Regencyjny z ok. 1730 r. Pochodzący z kościoła dominikanów w Chełmnie.

Rozbudowany w 1886 r., drewniany o konstrukcji zrębowej, z trójbocznie zamkniętym prezbiterium. Przy kościele plebania oraz kaplica/kostnica.

3. Cmentarz przykościelny rzymsko-katolicki z XVIII wieku. Najstarsze nagrobki z lat 1897, 1898 i 1913.

4. Cmentarz z połowy XIX wieku. Najstarsze nagrobki z lat 1898 i 1912.
5. Dzwonnica drewniana - zbudowana w konstrukcji słupowo-ramowej, oszalowana, zwieńczona chorągiewką z datą 1795.
6. Szkoła z przełomu XIX i XX wieku.
7. Chaty drewniane z połowy XIX wieku, o konstrukcji zrębowej z dachami siodłowymi, krytymi strzechą, usytuowane szczytowo lub kalenicowo, przeważnie dwutraktowe.
8. Zagroda leśniczego z leśniczówką i budynkiem gospodarczym z pocz. XX wieku.
9. Liczne stanowiska archeologiczne.

GUTOWO

1. Założenie przestrzenne zespołu podworskiego (XIX/XX wiek). Murowany dworek z parkiem dworskim ujętym w wojewódzkiej ewidencji zabytków (okazały drzewostan 150 lat). Rządówka, obora, chlewnia, kurnik, budynki magazynowe i gorzelnia 1911 r.) w zespole dworsko folwarcznym. Spichlerz i stajnia koni pociągowych. Dworek przebudowywany w latach 50 i 80 XX wieku.
2. Budynek dróżnika, murowany z końca XIX wieku.
3. Cmentarz ewangelicki z 2 poł. XIX wieku, najstarsze nagrobki z lat 1879 i 1912.
4. Liczne stanowiska archeologiczne.

JASTRZĘBIE

1. Kościół parafialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny - do 1700 r. p.w. Św. Leonarda (rejestr zabytków nr A/344) – orientowany, drewniany, zbudowany w 1812 r. Kilkakrotnie odnawiany (1877, 1886, 1927, 1966). Drewniany o konstrukcji zrębowej i sumikowo-łątkowej na podmurówce kamiennej. Jednonawowy z trójbocznie zamkniętym prezbiterium. Nad nawą od zachodu nadbudowana kwadratowa wieża z dachem namiotowym zwieńczona chorągiewką z datą 1821 r. Do szczytu zachodniego dostawiona w 1960 r. murowana kruchta z imitacją konstrukcji szachulcowej. Wnętrze kościoła nakryte płaskim stropem polichromowanym, w nawie z dwoma podciągami. Malatura pochodzi z 1858 r. Od zachodu wybudowany chór muzyczny wsparty na ośmiu słupach. Prezbiterium przedzielone prostą ścianą za ołtarzem głównym. Zakrystia wydzielona między trójbocznym zamknięciem prezbiterium, a prostą ścianą wewnętrzną. Nawę główną oświetlają cztery

prostokątne okna wypełnione witrażami zaprojektowanymi i wykonanymi w 1964 r.

2. Dzwonnica drewniana, konstrukcji słupkowo – ramowej, zewnątrz szalowana z 1 poł. XIX w., wewnątrz późnogotycki dzwon z 1510 r.
3. Plebania - o skromnych cechach klasycystycznych, murowana o dwutraktowym i niesymetrycznym układzie wnętrza, kryta dachówką.
4. Wokół kościoła znajduje się nieczynny cmentarz przykościelny z licznymi zabytkowymi nagrobkami z XVIII i XIX wieku. Najstarsze z lat 1883, 1887 i 1888.
5. Czynny cmentarz grzebalny z 1914 r. Założony na planie regularnego prostokąta z aleją główną i sześcioma bocznymi dzielącymi teren na osiem kwater. Najstarsze nagrobki z lat 1913, 1921 i 1927.
6. Cmentarz choleryczny z końca XIX wieku.
7. We wsi naprzeciwko kościoła znajduje się wyjątkowy krzyż - karawaka z 1946 r. mający ustrzec wieś przed zarazami, która przyczyniły się do śmierci wielu ludzi na terenie ziemi michałowskiej w czwartym ćwierćwieczu XIX w. Okolica bogata jest w liczne kapliczki przydrożne i krzyże.
8. Liczne obiekty dawnego budownictwa ludowego (chłopskie chaty) kryte strzechą z przeł. XVIII i XIX w., pierwotnie podcieniowe oraz z dobudowaną częścią gospodarczą.
9. Karczma i poczta z połowy XIX wieku.
10. Liczne stanowiska archeologiczne.

KOMOROWO

1. Zespół podworski - w jego skład wchodzi: dwór murowany, zabudowania gospodarcze, w tym gorzelnia z 1902 r., obora i magazyny z początku XX wieku. Zabudowania zgrupowane wokół prostokątnego dziedzińca.
2. Park krajobrazowy - z drzewostanem w wieku około 100 lat i czytelnym systemem wodnym.
3. Liczne stanowiska archeologiczne.

RADOSZKI

1. Kościół parafialny p.w. Świętych Wawrzyńca i Mikołaja (rejestr zabytków nr A/366) - wzniesiony w 1717 r., drewniany. W miejscu starszego (zniszczonego w trakcie wojny 1410 r.) gruntownie odnowiony w 1964 r.

Konstrukcji zrębowej, na podmurówce. Jednonawowy z trójbocznie zamkniętym prezbiterium z tzw. Pozornym sklepieniem kolebkowym. Nawa nakryta stropem belkowym. Ściany za zewnątrz oszalowane. Dach siodłowy z dachówką, zwieńczony wieżyczką na sygnaturkę. Wyposażenie późnorenansowe z 1 poł. XVII w. oraz barokowe i rokokowe z XVIII w. Rzeźba Chrystusa ukazującego rany, gotycka z końca XV w., krucyfiks barokowy z XVIII w.

2. Dzwonnica – drewniana z przeł. XVIII i XIX w. z późnogotyckim dzwonem z 1566 r.
3. Plebania - późnogotycka rzeźbiona herma św. Augustyna z 1 poł. XVI w.
4. Cmentarze parafialny oraz przykościelny z XIX wieku. Najstarsze nagrobki z lat 1901 i 1913.
5. Drewniane domy z XIX wieku.
6. Budynek dworca PKP wraz z budynkami mieszkalnymi (pocz. XX wieku). Przy linii kolejowej Brodnica – Lidzbark.
7. Szkoła z początku XX wieku.
8. Grodzisko wczesnośredniowieczne (stożkowate).
9. Liczne stanowiska archeologiczne.

ŚWIERCZYNY NOWE

1. Kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla - murowany z 1912 r., dawniej ewangelicki.
2. Cmentarz ewangelicki z końca XIX wieku.
3. Obiekty budownictwa ludowego – dawna kuźnia i zakład kołodziejski, murowane z ok. 1912 r.
4. Murowany budynek szkoły z 1912 r.

Pozostałe obiekty kultury materialnej:

- Długi Most – leśniczówka, budynek murowany z 1882 r. Własność Nadleśnictwa Brodnica,
- Gołkówko – dawny młyn, obecnie elektrownia wodna. Murowany,
- Igliczyzna – spichrz, budynek murowany z 1910 r.,
- Łaszewo – cmentarz ewangelicki z połowy XIX wieku. Nieczynny. Najstarsze nagrobki z roku 1905. Budynek szkoły z 1914 r. Liczne drewniane chaty wiejskie z początku XX wieku,

- Sokołowo – część założenia składająca się z dworu murowanego z początku XX wieku oraz parku dworskiego z XIX w.

4.1.6. Dobra kultury objęte prawnymi formami ochrony

Na terenie gminy Bartniczka brak obiektów uznanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomnik Historii. Na obszarze gminy nie funkcjonuje Park Kulturowy.

4.1.6.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego

Na terenie gminy Bartniczka są 3 obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa kujawsko-pomorskiego.

Tab. 17 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (stan na dzień 30.06.2016)

Lp.	Miejscowość	Adres / działka ewidencyjna	Obiekt	Data decyzji	Nr rejestru	Czas powstania
1.	Grążawy	Grążawy 47, 7-321 Grążawy	Kościół parafialny p.w. Św. Marcina	13.07.1936r.	A/367	1752
2.	Jastrzębie	Jastrzębie 7, 87-322 Jastrzębie	Kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP	29.11.1957	A/344	1821
3.	Radoszki	nr ewid. dz. 279, 87-321 Radoszki	Kościół parafialny p.w. Św. Wawrzyńca i Mikołaja	13.07.1936	A/366	1717

Źródło: opracowanie własne, na podstawie rejestru zabytków nieruchomych Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

4.1.6.2. Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy należy do obowiązków samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej (m.in. zarządami gmin), precyzuje art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014 poz. 1446 z późn. zm.). Gminy między innymi mają dbać o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”.

Jednym z obowiązków nałożonych przez ustawę na gminy jest: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w art. 22 pkt 4 „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy”.

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami gminna ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami.

Wykaz zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków został przedstawiony w tabeli poniżej.

Tab. 18 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków (stan na dzień 30.06.2016)

Lp.	Obręb	Obiekt	Czas powstania	Adres / Nr działki	Uwagi
1	Bartniczka	Urząd	XIX/XX w.	ul. Brodnicka 8, 87-321 Bartniczka	
2	Bartniczka	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Długa 23, 87-321 Bartniczka	
3	Bartniczka	Magazyn / sklep	pocz. XX w.	ul. Pocztowa 3A, 87-321 Bartniczka	
4	Bartniczka	Pocztą	1 poł. XX w.	ul. Pocztowa 7, 87-321 Bartniczka	
5	Gołkówko	Budynek gospodarczy-spiczlerz	XIX/XX w.	nr ewid.dz. 32/1, 87-322 Gołkówko	
6	Grążawy	Kościół parafialny p.w. Św. Marcina	1752	Grążawy 47, 87-321 Grążawy	Nr rej. zab. A/367 13.07.1936r.
7	Grążawy	Historyczny układ ruralistyczny, typ ulicówka	pocz. XIII w.	87-321 Grążawy	
8	Grążawy	Budynek gospodarczy	pocz. XX w.	Grążawy 6, 87-321 Grążawy	
9	Grążawy	Budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Grążawy 9, 87-21 Grążawy	
10	Grążawy	Budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Grążawy 14, 87-321 Grążawy	
11	Grążawy	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Grążawy 16, 87-321 Grążawy	
12	Grążawy	Dom drewniany	XIX/XX w.	Grążawy 18, 87-321 Grążawy	
13	Grążawy	Dom drewniano-murowany	XIX/XX w.	Grążawy 46, 87-321 Grążawy	
14	Grążawy	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Grążawy 48, 87-321 Grążawy	
15	Grążawy	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Grążawy 49, 87-321 Grążawy	
16	Grążawy	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 367, 87-321 Grążawy	
17	Grążawy	Zagroda leśniczego budynek gospodarczy	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 7265/1, 87-321 Grążawy	
18	Grążawy	Leśniczówka	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 7265/1, 87-321 Grążawy	
19	Grążawy	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 345, 87-321 Grążawy	
20	Grążawy	Szkoła	XIX/XX w.	Grążawy 29, 7-321 Grążawy	
21	Grążawy	Plebania	pocz. XX w.	Grążawy 47, 7-321 Grążawy	
22	Grążawy	Kaplica/Kostnica	k. XIX w.	Grążawy 47, 7-321 Grążawy	
23	Grążawy	Dzwonnica przy kościele Św. Marcina	1795	Grążawy 47, 7-321 Grążawy	
24	Grążawy	Cmentarz parafialny	2 poł. XIX w.	Grążawy 47, 7-321 Grążawy	
25	Grążawy	Cmentarz przykościelny	XVIII w.	Grążawy 47, 7-321 Grążawy	
26	Gutowo	Założenie przestrzenne zespołu podworskiego	2 poł. XIX/XX w.	nr ewid. dz. 24, 90/2, 90/22, 90/23, 94/3, 94/4, 94/5, 94/6, 87-321 Gutowo	

Lp.	Obręb	Obiekt	Czas powstania	Adres / Nr działki	Uwagi
27	Gutowo	Park dworski	k. XVIII, pocz. XX w.	nr ewid. dz. 90/22, 90/23, 87-321 Gutowo	
28	Gutowo	Dwór	po 1920, 1930	nr ewid. dz. 90/2, 87-321 Gutowo	
29	Gutowo	Rządcówka w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 90/2, 87-321 Gutowo	
30	Gutowo	Spichlerz	k. XIX w.	nr ewid. dz. 90/23, 87-321 Gutowo	
31	Gutowo	Stajnia koni pociągowych w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	nr ewid. dz. 90/23, 87-321 Gutowo	
32	Gutowo	Obora w zespole dworsko-folwarcznym	1930	nr ewid. dz. 90/23, 87-321 Gutowo	
33	Gutowo	Gorzelnia w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	nr ewid. dz. 90/23, 87-321 Gutowo	
34	Gutowo	Chlewnia w zespole dworsko-folwarcznym	ok. 1930	nr ewid. dz. 90/23, 87-321 Gutowo	
35	Gutowo	Kurnik w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 90/23, 87-321 Gutowo	
36	Gutowo	Budynek mieszkalny w zespole dworsko-folwarcznym	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 90/23, 87-321 Gutowo	
37	Gutowo	Budynek mieszkalny z dawnego zespołu folwarcznego	XIX/XX w.	Gutowo 5, 87-321 Gutowo	
38	Gutowo	Budynek mieszkalny z dawnego zespołu folwarcznego	XIX/XX w.	Gutowo 6, 87-321 Gutowo	
39	Gutowo	Budynek mieszkalny z dawnego zespołu folwarcznego	XIX/XX w.	Gutowo 7, 87-321 Gutowo	
40	Gutowo	Budynek mieszkalny	1 poł. XX w.	nr ewid. dz. 83, 87-321 Gutowo	
41	Gutowo	Budynek droźnicowego - obiekt kolejowy	XIX/XX w.	nr ewid. dz. 88/1, 87-321 Gutowo	
42	Gutowo	Cmentarz ewangelicki	poł. XIX w.	nr ewid. dz. 91, 87-321 Gutowo	
43	Jastrzębie	Kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP	1821	Jastrzębie 7, 87-322 Jastrzębie	Nr rej. zab. A/344 29.11.1957r.
44	Jastrzębie	Dom drewniany	XIX/XX w.	nr ewid. dz. 88/2, 87-322 Jastrzębie	
45	Jastrzębie	Pocztą	XIX/XX w.	Jastrzębie 6, 87-322 Jastrzębie	
46	Jastrzębie	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Jastrzębie 10, 87-322 Jastrzębie	
47	Jastrzębie	Spichlerz-magazyn	XIX/XX w.	nr ewid. dz. 42, 87-322 Jastrzębie	
48	Jastrzębie	Plebania	k. XIX w.	Jastrzębie 14, 87-322 Jastrzębie	
49	Jastrzębie	Krzyż tzw. Karawaka	1948 r., pierwotny z k. XIX w.	nr ewid. dz. 55/1, 87-322 Jastrzębie	
50	Jastrzębie	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 4/3, 87-322 Jastrzębie	
51	Jastrzębie	Budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Jastrzębie 20, 87-322 Jastrzębie	

Lp.	Obręb	Obiekt	Czas powstania	Adres / Nr działki	Uwagi
52	Jastrzębie	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Jastrzębie 21, 87-322 Jastrzębie	
53	Jastrzębie	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Jastrzębie 22, 87-322 Jastrzębie	
54	Jastrzębie	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Jastrzębie 23, 87-322 Jastrzębie	
55	Jastrzębie	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Jastrzębie 36, 87-322 Jastrzębie	
56	Jastrzębie	Budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Jastrzębie 37, 87-322 Jastrzębie	
57	Jastrzębie	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 69, 87-322 Jastrzębie	
58	Jastrzębie	Kaplica cmentarna	XIX/XX w.	nr ewid. dz. 242/1, 87-322 Jastrzębie	
59	Jastrzębie	Cmentarz parafialny	1910	nr ewid. dz. 242/1, 87-322 Jastrzębie	
60	Jastrzębie	Cmentarz przykościelny	XIII w.	nr ewid. dz. 44, 87-322 Jastrzębie	
61	Jastrzębie	Cmentarz choleryczny	k. XIX w.	nr ewid. dz. 236/20, 87-322 Jastrzębie	
62	Komorowo	Park dworski	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 33/6, 33/7, 34/1, 87-322 Komorowo	
63	Komorowo	Gorzelnia	1902	nr ewid. dz. 33/7, 87-322 Komorowo	
64	Komorowo	Magazyn nr 1/obora	k. XIX w.	nr ewid. dz. 33/7, 87-322 Komorowo	
65	Komorowo	Magazyn nr 2	k. XIX w.	nr ewid. dz. 33/7, 87-322 Komorowo	
66	Łaszewo	Historyczny układ ruralistyczny, typ ulicówka	2 ćw. XIII w.	87-321 Łaszewo	
67	Łaszewo	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 264, 87-321 Łaszewo	
68	Łaszewo	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 259/4, 87-321 Łaszewo	
69	Łaszewo	Dom drewniany	XIX/XX w.	Łaszewo 8, 87-321 Łaszewo	
70	Łaszewo	Dom drewniany	XIX/XX w.	nr ewid. dz. 331, 87-321 Łaszewo	
71	Łaszewo	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 328, 87-321 Łaszewo	
72	Łaszewo	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 321/1, 87-321 Łaszewo	
73	Łaszewo	Dom drewniany	XIX/XX w.	Łaszewo 23, 87-321 Łaszewo	
74	Łaszewo	Dom drewniany	XIX/XX w.	Łaszewo 25, 87-321 Łaszewo	
75	Łaszewo	Dom	XIX/XX w.	Łaszewo 29, 87-321 Łaszewo	
76	Łaszewo	Dom	pocz. XX w.	Łaszewo 33, 87-321 Łaszewo	
77	Łaszewo	Dom mieszkalny	pocz. XX w.	Łaszewo 35, 87-321 Łaszewo	
78	Łaszewo	Chata	pocz. XX w.	Łaszewo 40, 87-321 Łaszewo	
79	Łaszewo	Chata	II poł. XIX w.	Łaszewo 42, 87-321 Łaszewo	
80	Łaszewo	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Łaszewo 44, 87-321 Łaszewo	

Lp.	Obręb	Obiekt	Czas powstania	Adres / Nr działki	Uwagi
81	Łaszewo	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Łaszewo 46, 87-321 Łaszewo	
82	Łaszewo	Dom drewniany	XIX/XX w.	Łaszewo 48, 87-321 Łaszewo	
83	Łaszewo	Szkoła	pocz. XX w.	Łaszewo 49, 87-321 Łaszewo	
84	Łaszewo	Cmentarz ewangelicki	2 poł. XIX w.	nr ewid. dz. 273/1, 87-321 Łaszewo	
85	Radoszki	Kościół parafialny p.w. Św. Wawrzyńca i Mikołaja	1717	nr ewid. dz. 279, 87-321 Radoszki	Nr rej. zab. A/366 13.07.1936 r.
86	Radoszki	Dom drewniany	pocz. XX w.	Radoszki 3, 87-321 Radoszki	
87	Radoszki	Dom drewniany	XIX/XX w.	Radoszki 10, 87-321 Radoszki	
88	Radoszki	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Radoszki 22, 87-321 Radoszki	
89	Radoszki	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 350, 87-321 Radoszki	
90	Radoszki	Budynek mieszkalny	1 poł. XX w.	nr ewid. dz. 273, 87-321 Radoszki	
91	Radoszki	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Radoszki 39, 87-321 Radoszki	
92	Radoszki	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 270, 87-321 Radoszki	
93	Radoszki	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Radoszki 51, 87-321 Radoszki	
94	Radoszki	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Radoszki 55, 87-321 Radoszki	
95	Radoszki	Budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Radoszki 86, 87-321 Radoszki	
96	Radoszki	Szkoła	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 65/1, 87-321 Radoszki	
97	Radoszki	Budynek dworca PKP	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 245/4, 87-321 Radoszki	
98	Radoszki	Budynek mieszkalny PKP	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 245/2, 87-321 Radoszki	
99	Radoszki	Budynek mieszkalny PKP II	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 249/2, 87-321 Radoszki	
100	Radoszki	Budynek mieszkalny PKP III	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 226/4, 87-321 Radoszki	
101	Radoszki	Plebania	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 301/5, 87-321 Radoszki	
102	Radoszki	Cmentarz parafialny	XIX/XX w.	nr ewid. dz. 52, 87-321 Radoszki	
103	Radoszki	Cmentarz przykościelny	poł. XIX w.	nr ewid. dz. 279, 87-321 Radoszki	
104	Sokołowo	Założenie przestrzenne zespołu podworskiego	I. 80-te XIX w.	nr ewid. dz. 253/9, 253/10, 253/11, 253/28, 87-322 Sokołowo	
105	Sokołowo	Park dworski	XIX w.	nr ewid. dz. 253/9, 253/10, 253/11, 253/28, 87-322 Sokołowo	
106	Sokołowo	Chlewnia w zespole dworsko-folwarcznym	I. 80-te XIX w.	nr ewid. dz. 253/28, 87-322 Sokołowo	
107	Sokołowo	Obora ze stajnią w zespole dworsko-folwarcznym	I. 80-te XIX w.	nr ewid. dz. 253/28, 87-322 Sokołowo	

Lp.	Obręb	Obiekt	Czas powstania	Adres / Nr działki	Uwagi
108	Świerczynki	Budynek mieszkalny w zagrodzie	lata 30 XX w.	Świerczynki 19, 87-322 Świerczyny	
109	Świerczynki	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Świerczynki 20, 87-322 Świerczyny	
110	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 1, 87-322 Nowe Świerczyny	
111	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 2, 87-322 Nowe Świerczyny	
112	Świerczyny	Budynek mieszkalny wraz z kuźnią	ok. 1912	Nowe Świerczyny 5, 87-322 Nowe Świerczyny	
113	Świerczyny	Budynek gospodarczy	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 5, 87-322 Nowe Świerczyny	
114	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 236, 87-322 Nowe Świerczyny	
115	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 238, 87-322 Nowe Świerczyny	
116	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 14, 87-322 Nowe Świerczyny	
117	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 17, 87-322 Nowe Świerczyny	
118	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 27, 87-322 Nowe Świerczyny	
119	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 29, 87-322 Nowe Świerczyny	
120	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 31, 87-322 Nowe Świerczyny	
121	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 33, 87-322 Nowe Świerczyny	
122	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 39, 87-322 Nowe Świerczyny	
123	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 313/4, 87-322 Nowe Świerczyny	
124	Świerczyny	Dom Kołodzieja	1 ćw. XX w.	nr ewid. dz. 319, 87-322 Nowe Świerczyny	
125	Świerczyny	Szkoła	1913-1914	Nowe Świerczyny 4, 87-322 Nowe Świerczyny	
126	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Nowe Świerczyny 38, 87-322 Nowe Świerczyny	
127	Świerczyny	Kościół ewangelicki	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 323, 87-322 Nowe Świerczyny	
128	Świerczyny	Cmentarz ewangelicki	k. XIX w.	nr ewid. dz. 229, 87-322 Nowe Świerczyny	
129	Świerczyny	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Stare Świerczyny 8, 87-322 Stare Świerczyny	
130	Świerczyny	Budynek mieszkalny w zagrodzie	XIX/XX w.	Stare Świerczyny 18, 87-322 Stare Świerczyny	
131	Świerczyny	Budynek gospodarczy	XIX/XX w.	Stare Świerczyny 18a, 87-322 Stare Świerczyny	
132	Świerczyny	Budynek mieszkalny	XIX/XX w.	nr ewid. dz. 124, 87-322 Świerczyny	
133	Zdroje	Dom drewniany	XIX/XX w.	nr ewid. dz. 70, 87-321 Zdroje	
134	Zdroje	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	nr ewid. dz. 131, 87-321 Zdroje	
135	Zdroje	Budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Zdroje 32, 87-321 Zdroje	

Źródło: Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków

4.1.6.3. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji zabytków

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podaje definicję zabytku ruchomego: „zabytek ruchomy - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu prowadzi rejestr zabytków ruchomych znajdujących się na terenie gminy Bartniczka. Do rejestru zabytków ruchomych wpisane są głównie przedmioty znajdujące się we wnętrzach zabytkowych kościołów w Grążawach, Jastrzębiu i Radoszkach.

Kościół parafialny w Grążawach pod wezwaniem św. Marcina (przed 1763 r. pod wezwaniem św. Małgorzaty i Marcina). Na wyposażeniu kościoła składają się:

- ołtarz główny regencyjny z ok. 1730 r. pochodzący z kościoła Dominikanów w Chełmnie. Zdobia go rzeźby dwóch zakonników, a w polu środkowym umieszczono obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z około połowy XVII wieku,
- obraz przedstawiający św. Stanisława, renesansowy z około 1600 r., prymitywny malowany na desce. Przypuszczalnie stanowił część tryptyku,
- ołtarz boczny lewy, dwukondygnacyjny. Sarkofagowa mensa ołtarzowa dekorowana stylizowanym ornamentem roślinnym. W centrum znajduje się rzeźba Chrystusa z gorejącym sercem, a nad nią umieszczony jest obraz św. Franciszka. Całość złocona, polichromowana z końca XIX wieku. Obok ołtarza stoi neorokokowa ambona z połowy XIX wieku,
- mosiężny pająk z początku XIX wieku i lichtarz na paschał z XVII wieku,
- wyobrażenie św. Dominika w konwencji barokowej z I połowy XVII wieku, pochodzące najprawdopodobniej z ołtarza głównego.

Kościół parafialny w Jastrzębiu pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Panny Marii (przed 1700 r. pod wezwaniem św. Leonarda). Wnętrze kościoła przyozdabiają:

- ołtarz główny i dwa boczne pochodzące z czasów budowy i noszące znamiona rokokowych. Zabytkowe są w nich obrazy:
 - w głównym Nawiedzenie i św. Jan Ewangelista z XIX-wieczną kotarą,
 - w zwieńczeniu lewego ołtarza bocznego – Ukrzyżowanie,

– w zwieńczeniu prawego – św. Józef,

- cztery cynowe lichtarze z XVIII wieku oraz XIX-wieczną chrzcielnicę o cechach rokokowych.

Kościół parafialny w Radoszkach pod wezwaniem św. Wawrzyńca i Mikołaja, zbudowany w 1717 r. W jego wyposażeniu na uwagę zasługują:

- barokowo-ludowy krucyfiks z XVIII wieku w szczycie zachodnim,
- ludowa kapliczka z XIX wieku z rzeźbą św. Rodziny w szczycie kruchty,
- barokowy ołtarz główny z ok. 1730 r. z rzeźbami św. Stanisława i Wojciecha oraz dwóch aniołów; w polu centralnym obrazy św. Wawrzyńca i Mikołaja. W jego skład wchodzi również dwa medaliony z malowanymi popiersiami św. Franciszka i niezidentyfikowanego zakonnika oraz herby – Leliwa i Grabie,
- lewy ołtarz boczny z 1637 r., w stylu późnorenesansowym, uzupełniony naddatkami z ok. 1700 r. W polu centralnym znajduje się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, a po bokach wizerunki św. Wawrzyńca i Mikołaja oraz herby – Sroka i Lubicz. Zwieńczenie ołtarza stanowi obraz Przemienienia Pańskiego z XIX w.,
- prawy ołtarz manierystyczny z drugiej ćwierci XVII wieku – w polu środkowym znajduje się obraz Pokłon Trzech Króli, w predelli malowana scena Hołdu pasterzy oraz dwa kartusze z herbem Sroka. W zwieńczeniu obraz św. Wawrzyńca. Obok ołtarza umieszczona jest ambona z drugiej połowy XVIII wieku,
- chrzcielnica z drugiej połowy XVIII wieku,
- kropielnica granitowa, być może średniowieczna,
- fotel ludowy malowany z pierwszej połowy XIX wieku,
- trzy zabytkowe feretrony: pierwszy w stylu barokowym z drugiej połowy XVII w., drugi w stylu ludowym z pierwszej połowy XIX wieku i trzeci, także ludowy z XIX wieku,
- zabytkowe rzeźby: Chrystus okazujący rany (z uciętymi nogami) w stylu gotyckim z końca XIV wieku, barokowy krucyfiks z około połowy XVII wieku, św. Jan Chrzciciel i Chrystus Zmartwychwstały – obie barokowe z XVIII wieku, dwa krucyfiksy barokowo-ludowe z XIX wieku,
- skarbonka i tzw. kij ofiarny z XVIII wieku,
- neogotycki krzyż ołtarzowy z drugiej połowy XIX wieku.

Według klasyfikacji konserwatorskiej przydrożne kapliczki, rzeźby i figury wotywne należą do kategorii zabytków ruchomych z tej przyczyny, że istnieją warunki techniczne do ich przenoszenia, przewożenia i jakiegokolwiek przemieszczania. Brak skatalogowanej ich inwentaryzacji uniemożliwia ocenę i postawienie diagnozy konserwatorskiej.

4.1.6.4. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego

Nieruchomy zabytek archeologiczny, zwany także stanowiskiem archeologicznym, to zwarty przestrzennie obszar w obrębie którego występują źródła archeologiczne (zabytki nieruchome i ruchome oraz inne ślady wykorzystania terenu przez człowieka) wraz z otaczającym je kontekstem – tzw. nawarstwieniami kulturowymi, czyli warstwami ziemi, które powstały na stanowisku (np. osadzie pradziejowej) w trakcie jego funkcjonowania w przeszłości.

Ze względu na warunki ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologiczne dzielą się na dwie grupy.

Do pierwszej zaliczono stanowiska posiadające własną ekspozycję terenową – 2 grodziska (poz. 23 i 155 w tabeli) w miejscowości Grążawy i Radoszki oraz 1 osadę podgrodziskową (poz. 24 w tabeli) w miejscowości Grążawy, podlegające bezwzględnej ochronie z zakazem jakiejkolwiek ingerencji w substancję obiektu. Do grupy drugiej zaliczono stanowiska pozbawione własnej ekspozycji (poz. 1-22, 25-154, 156-250 w tabeli). Tereny, na których się one znajdują są dostępne do celów inwestycyjnych pod warunkiem uprzedniego przeprowadzenia archeologicznych badań wykopaliskowych.

Systematyczne badania nad ewidencją stanowiska archeologicznych na terenie gminy Bartnicza podjęto w połowie lat osiemdziesiątych. Do tej pory odkryto 250 stanowisk archeologicznych, z których 3 wpisane są do rejestru zabytków archeologicznych. Są to obiekty o zróżnicowanej chronologii, począwszy od mezolitu, przez neolit, epokę brązu, żelaza, po średniowiecze i czasy nowożytne. Także pod względem wartości poznawczej charakteryzują się one dużą różnorodnością. Na szczególną uwagę zasługuje zgrupowanie stanowisk z okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza w miejscowości Zdroje.

Wykaz stanowisk archeologicznych uwzględnionych w Wojewódzkiej Ewidencji Nieruchomych Zabytków Archeologicznych (prowadzi Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu) przedstawiono w tabeli poniżej.

Tab. 19 Wykaz zabytków archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji (stan na dzień 30.06.2016 r.)

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
1	Bartniczka	35-53	14	1	ślad osadnictwa	PŚ	
2	Bartniczka	35-53	18	2	ślad osadnictwa	PŚ - CZASY NOW	
3	Bartniczka	35-53	55	3	osada / ślad osadnictwa	NEOLIT KPL / WŚ	
4	Bartniczka	35-53	56	4	osada	WŚ XII-XIIIW / CZASY NOW	
5	Bartniczka	35-53	57	5	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA	
6	Bartniczka	35-53	58	6	ślad osadnictwa / osada	NEOLIT KPL/KAK / EP. KAMIENIA / WŚ XII-XIIIW	
7	Bartniczka	35-53	68	7	ślad osadnictwa / osada	NEOLIT KAK / WŚ X-XIIIW	
8	Bartniczka	35-53	69	8	ślad osadnictwa	WŚ	
9	Bartniczka	35-53	70	9	ślad osadnictwa	CZASY NOW / WEB / WŚ	
10	Bartniczka	35-53	79	10	ślad osadnictwa	HA-LA	
11	Gołkówko	35-52	81	10	osada / ślad osadnictwa	WŚXIIV / EP. KAMIENIA	
12	Gołkówko	35-52	82	11	ślad osadnictwa / osada	CZASY NOW / WŚ	
13	Gołkówko	35-52	83	12	osada	CZASY NOW	
14	Gołkówko	35-52	84	13	ślad osadnictwa	PŚ	
15	Gołkówko	36-52	1	1	ślad osadnictwa / osada	CZASY NOW / HA-LA	
16	Gołkówko	36-52	2	2	ślad osadnictwa	OR / CZASY NOW	
17	Gołkówko	36-52	3	3	ślad osadnictwa	WEB / CZASY NOW	
18	Gołkówko	36-52	4	4	ślad osadnictwa	WEB / CZASY NOW	
19	Gołkówko	36-52	5	5	osada	PŚ	
20	Gołkówko	36-52	29	6	osada	NEOLIT KAK / WŚ	
21	Gołkówko	36-52	30	7	osada	WŚ	
22	Gołkówko	36-52	31	8	ślad osadnictwa	WEB / WŚ / CZASY NOW	
23	Grążawy	34-52	1	1	grodzisko	WŚ-PŚ	rej. zab. archeolog. Nr C/65 09.01.1968
24	Grążawy	34-52	2	2	osada podgr. / osada	WŚ-PŚ / WEB	rej. zab. archeolog. Nr C/65 22.05.2003
25	Grążawy	34-52	113	3	ślad osadnictwa	CZASY NOW	
26	Grążawy	34-52	114	4	ślad osadnictwa	WEB	
27	Grążawy	34-52	115	5	ślad osadnictwa	PŚ	

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
28	Grążawy	34-52	116	6	ślad osadnictwa	WŚ	
29	Grążawy	34-52	117	7	ślad osadnictwa	WEB	
30	Grążawy	34-52	118	8	ślad osadnictwa	PŚ / CZASY NOW	
31	Grążawy	34-53	84	18	ślad osadnictwa / osada	SCHN-WEB / EP. AMIENIA / NEOLIT KPL	
32	Grążawy	34-53	85	19	ślad osadnictwa	SCHN-WEB / EP. AMIENIA / NEOLIT KPL	
33	Grążawy	34-53	86	20	osada	SCHN-WEB	
34	Grążawy	34-53	87	21	osada	CZASY NOW	
35	Grążawy	34-53	88	22	osada / ślad osadnictwa	PŚ-CZASY NOW / WŚ	
36	Grążawy	34-53	89	23	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA	
37	Grążawy	35-52	58	24	osada	PŚ-CZASY NOW	
38	Grążawy	35-52	59	25	osada	PŚ-CZASY NOW	
39	Grążawy	35-52	60	26	osada	CZASY NOW	
40	Grążawy	35-52	61	27	osada	CZASY NOW	
41	Grążawy	35-52	79	28	osada	WŚ X-XIIW	
42	Grążawy	35-52	88	29	osada	CZASY NOW	
43	Grążawy	35-52	89	30	osada / ślad osadnictwa	WŚ XIIW / SCHN-WEB	
44	Grążawy	35-52	90	31	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA	
45	Grążawy	35-52	91	32	osada	CZASY NOW	
46	Grążawy	35-52	106	33	ślad osadnictwa / osada	WŚ / CZASY NOW / PŚ	
47	Grążawy	35-52	116	34	osada	PŚ-CZASY NOW	
48	Grążawy	35-53	59	9	ślad osadnictwa	WŚ XII-XIVW	
49	Grążawy	35-53	60	10	ślad osadnictwa	NEOLIT KPL / SCHN-WAB	
50	Grążawy	35-53	61	11	ślad osadnictwa	PRADZIEJE	
51	Grążawy	35-53	62	12	ślad osadnictwa	WŚ XII-XIIIW	
52	Grążawy	35-53	63	13	ślad osadnictwa	WŚ IX-XIW	
53	Grążawy	35-53	64	14	osada / ślad osadnictwa	CZASY NOW / PŚ / WŚ	
54	Grążawy	35-53	65	15	ślad osadnictwa	WŚ XII-XIIIW	
55	Grążawy	35-53	66	16	ślad osadnictwa	NEOLIT KPL	
56	Grążawy	35-53	67	17	ślad osadnictwa / osada	WEB / PŚ-CZASY NOW	
57	Gutowo	35-53	10	1	osada	PŚ-CZASY NOW	
58	Gutowo	35-53	23	2	ślad osadnictwa	PŚ-CZASY NOW	
59	Gutowo	35-53	24	3	osada	WŚ XII-XIVW	
60	Gutowo	35-53	25	4	ślad osadnictwa	NEOLIT KPL	
61	Gutowo	35-53	26	5	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA	
62	Gutowo	35-53	27	6	osada	WŚ XII-XIVW	
63	Gutowo	35-53	28	7	ślad osadnictwa	PŚ	
64	Gutowo	35-53	29	8	ślad osadnictwa	CZASY NOW	

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
65	Gutowo	35-53	30	9	śląd osadnictwa	NEOLIT KPL / PŚ	
66	Gutowo	35-53	31	10	obozowisko ślad osadnictwa	WEB / NEOLIT KPL / WŚ XI-XIIW	
67	Gutowo	35-53	32	11	śląd osadnictwa	EP KAMIENIA	
68	Gutowo	35-53	33	12	śląd osadnictwa	PŚ	
69	Gutowo	35-53	107	nie oznaczone na mapie	znal. Luźne	OR IW	
70	Gutowo	35-53	108	nie oznaczone na mapie	osada	WŚ	
71	Gutowo	35-53	109	nie oznaczone na mapie	grób	VEB ŁUŻ	
72	Gutowo	35-53	110	nie oznaczone na mapie	grób	IV-VEB ŁUŻ	
73	Gutowo	35-53	111	nie oznaczone na mapie	grób	NEOLIT KAK	
74	Igliczyzna	36-52	70	1	śląd osadnictwa	CZASY NOW/ WŚ	
75	Igliczyzna	36-52	71	2	śląd osadnictwa	OR / HA-LA / WŚ	
76	Igliczyzna	36-52	77	3	śląd osadnictwa	WŚ	
77	Jastrzębie	35-52	73	14		PŚ-CZASY NOW	
78	Jastrzębie	35-52	85	15	śląd osadnictwa	WŚ	
79	Jastrzębie	35-52	87	16	śląd osadnictwa	WŚ / CZASY NOW	
80	Jastrzębie	35-52	107	17	śląd osadnictwa / osada	WŚ / OR/ NEOLIT KPL HA- LA/ PŚ-CZASY NOW	
81	Jastrzębie	35-52	108	18	śląd osadnictwa	PŚ / WEB / WŚ	
82	Jastrzębie	35-52	109	19	osada / ślad osadnictwa	CZASY NOW / PRADZIEJE	
83	Jastrzębie	35-52	110	20	osada	WŚ	
84	Jastrzębie	35-52	111	21	śląd osadnictwa	HA-LA	
85	Jastrzębie	35-52	112	23	śląd osadnictwa	HA-LA / CZAS NOW	
86	Jastrzębie	35-52	113	24	osada	CZASY NOW	
87	Jastrzębie	35-52	114	25	osada	CZASY NOW	
88	Jastrzębie	35-52	115	22	osada	CZASY NOW	
89	Jastrzębie	35-52	117	26	osada	HA-LA (?)	

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
90	Jastrzębie	36-52	6	1	ślad osadnictwa	CZAY NOW / WŚ / A-LA / NEOLIT KPL	
91	Jastrzębie	36-52	46	2	cment.	WŚ XII-XIIIW	
92	Jastrzębie	36-52	47	3	ślad osadnictwa	PŚ / CZASY NOW	
93	Jastrzębie	36-52	48	4	ślad osadnictwa	WŚ / CZASY NOW	
94	Jastrzębie	36-52	49	5	ślad osadnictwa / osada	CZASY NOW / WŚ	
95	Jastrzębie	36-52	50	6	osada	CZASY NOW	
96	Jastrzębie	36-52	59	7	osada	WŚ / PŚ	
97	Jastrzębie	36-52	60	8	ślad osadnictwa	HA-LA	
98	Jastrzębie	36-52	66	9	ślad osadnictwa	? / PŚ	
99	Jastrzębie	36-52	67	10	ślad osadnictwa	NEOLIT	
100	Jastrzębie	36-52	68	11	ślad osadnictwa	HA-LA	
101	Jastrzębie	36-52	69	12	ślad osadnictwa	WŚ / CZASY NOW	
102	Jastrzębie	36-52	76	13	osada	CZASY NOW	
103	Komorowo	36-52	23	1	ślad osadnictwa / osada	NEOLIT KAK / WŚ	
104	Komorowo	36-52	24	2	ślad osadnictwa / osada	OR / CZASY NOW / WŚ	
105	Komorowo	36-52	25	3	ślad osadnictwa / osada	CZASY NOW / HA-LA	
106	Komorowo	36-52	26	4	osada	CZASY NOW	
107	Komorowo	36-52	27	5	ślad osadnictwa / osada	PŚ / WŚ	
108	Komorowo	36-52	28	6	osada	WŚ	
109	Komorowo	36-52	32	7	ślad osadnictwa	CZASY NOW	
110	Komorowo	36-52	33	8	osada	WŚ	
111	Komorowo	36-52	34	9	ślad osadnictwa	WEB / CZASY NOW	
112	Komorowo	36-52	57	10	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA	
113	Komorowo	36-52	58	11	ślad osadnictwa	EP.KAMIENIA	
114	Komorowo	36-52	61	12	ślad osadnictwa / osada	SCHN / WŚ	
115	Komorowo	36-52	62	13	ślad osadnictwa	?	
116	Komorowo	36-52	63	14	ślad osadnictwa	NEOLIT	
117	Komorowo	36-52	64	15	osada / ślad osadnictwa	PŚ / ?	
118	Komorowo	36-52	65	16	ślad osadnictwa	?	
119	Komorowo	36-52	74	17	ślad osadnictwa	CZASY NOW / WŚ	
120	Komorowo	36-52	75	18	ślad osadnictwa	SCHN / WŚ	
121	Komorowo	36-52	78	19	ślad osadnictwa	WŚ / CZASY NOW	
122	Komorowo	36-52	79	20	ślad osadnictwa	CZASY NOW	
123	Komorowo	36-52	87	21	ślad osadnictwa	NEOLIT (?)	
124	Koziary	35-52	37	1	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA	

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
125	Koziary	35-52	38	2	ślad osadnictwa / osada	NEOLIT KAK / CZASY NOW	
126	Koziary	35-52	39	3	osada / ślad osadnictwa	HA-LA / PŚ-CZASY NOW / OR	
127	Koziary	35-52	41	4	osada	CZASY NOW	
128	Koziary	35-52	42	5	osada	CZASY NOW	
129	Łaszewo	35-52	50	2	ślad osadnictwa / osada	WŚ / OR	
130	Łaszewo	35-52	49	1	osada	OR	
131	Łaszewo	35-52	51	3	ślad osadnictwa / osada	PŚ / WŚ XIIIW	
132	Łaszewo	35-52	52	4	osada	WŚ XII-XIIIW	
133	Łaszewo	35-52	53	5	osada	PŚ-CZASY NOW	
134	Łaszewo	35-52	54	6	osada	WŚ IX-XW	
135	Łaszewo	35-52	55	7	ślad osadnictwa	WŚ	
136	Łaszewo	35-52	56	8	ślad osadnictwa	OR / WŚ	
137	Łaszewo	35-52	57	9	ślad osadnictwa / osada	SCHN-WEB / OR	
138	Łaszewo	35-52	62	10	osada / ślad osadnictwa	CZASY NOW / PŚ / WŚ XII-XIIIW	
139	Łaszewo	35-52	105	11	ślad osadnictwa / osada	HA-LA / WŚ XI-XIIIW / CZASY NOW / PŚ	
140	Radoszki	34-53	26	21	ślad osadnictwa	WŚ	
141	Radoszki	34-53	27	22	st. domniem.	?	
142	Radoszki	34-53	28	23	osada	WŚ	
143	Radoszki	34-53	29	24	ślad osadnictwa	NEOLIT KPL	
144	Radoszki	34-53	30	25	ślad osadnictwa	WŚ	
145	Radoszki	34-53	31	26	osada / ślad osadnictwa	SCHN-WEB / WŚ	
146	Radoszki	34-53	32	27	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA / HA-LA	
147	Radoszki	34-53	33	28	ślad osadnictwa	NEOLIT KPL / WŚ / PŚ	
148	Radoszki	34-53	34	29	ślad osadnictwa / osada	NEOLIT KAK / KPL / SCHN-WEB(?) / WŚ	
149	Radoszki	34-53	35	30	ślad osadnictwa	WŚ	
150	Radoszki	34-53	36	31	ślad osadnictwa	NEOLIT KAK (?)	
151	Radoszki	35-53	1	3	osada	PŚ-CZASY NOW	
152	Radoszki	35-53	2	4	ślad osadnictwa / osada	CZASY NOW / PŚ	
153	Radoszki	35-53	3	5	cment. (?)	WEB IWIEŃSKA	
154	Radoszki	35-53	4	6	osada	PŚ-CZASY NOW	
155	Radoszki	35-53	5	1	grodzisko	PŚ XIV-XVW	rej. zab. archeolog. Nr C/5 18.12.1933

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
156	Radoszki	35-53	6	2	osada podgr.	PŚ	
157	Radoszki	35-53	7	7	osada	PŚ / CZASY NOW / WŚ	
158	Radoszki	35-53	8	8	st. domniemane		
159	Radoszki	35-53	9	9	śląd osadnictwa	WŚ XIIIW	
160	Radoszki	35-53	11	10	osada	HALA / WŚ	
161	Radoszki	35-53	12	11	osada / śląd osadnictwa	WŚ / OR	
162	Radoszki	35-53	13	12	osada / śląd osadnictwa	OR / WŚ	
163	Radoszki	35-53	15	13	osada	CZASY NOW	
164	Radoszki	35-53	16	14	śląd osadnictwa	PŚ	
165	Radoszki	35-53	17	15	osada	PŚ-CZASY NOW	
166	Radoszki	35-53	19	16	śląd osadnictwa	PŚ / CZASY NOW	
167	Radoszki	35-53	20	17	osada	PŚ-CZASY NOW	
168	Radoszki	35-53	21	18	osada	CZASY NOW	
169	Radoszki	35-53	22	19	osada	CZASY NOW	
170	Radoszki	34-53	25	20	osada	WŚ	
171	Radoszki	35-53	106	nie oznaczone na mapie	skarb	IIIEB ŁUŻ	
172	Samin	34-53	2	1	osada	WŚ	
173	Samin	34-53	3	2	śląd osadnictwa	NEOLIT KPL / PRADZIEJE	
174	Samin	34-53	4	3	osada	PŚ	
175	Samin	34-53	5	4	osada / śląd osadnictwa	PŚ / WŚ	
176	Samin	34-53	6	5	śląd osadnictwa	WŚ	
177	Samin	34-53	7	6	osada	WŚ	
178	Samin	34-53	9	7	śląd osadnictwa	PRADZIEJE	
179	Samin	34-53	16	8	osada	CZASY NOW	
180	Samin	34-53	39	9	śląd osadnictwa	WŚ	
181	Samin	34-53	40	10	osada	CZASY NOW	
182	Samin	34-53	41	11	śląd osadnictwa	EP. KAMIENIA	
183	Samin	34-53	103	nie oznaczone na mapie	skarb	HA ŁUŻ	
184	Świerczynki	35-52	40	4	osada	CZASY NOW	
185	Świerczynki	35-52	47	1	osada	CZASY NOW	
186	Świerczynki	35-52	48	2	osada / śląd osadnictwa	OR / WŚ	
187	Świerczynki	35-52	63	3	śląd osadnictwa	PRADZIEJE	
188	Świerczyny	35-52	1	4	śląd osadnictwa / osada	EP. KAMIENIA / PŚ-CZASY NOW	
189	Świerczyny	35-52	2	5	osada / śląd osadnictwa	PŚ / HA-LA / WŚ	

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
190	Świerczyny	35-52	3	6	osada	HA-LA	
191	Świerczyny	35-52	4	7	osada	HA-LA	
192	Świerczyny	35-52	7	8	ślad osadnictwa	HA-LA	
193	Świerczyny	35-52	8	9	ślad osadnictwa	HA-LA (?)	
194	Świerczyny	35-52	9	10	osada	?	
195	Świerczyny	35-52	10	11	ślad osadnictwa	NEOLIT KAK	
196	Świerczyny	35-52	11	12	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA	
197	Świerczyny	35-52	12	13	osada / ślad osadnictwa	CZASY NOW / PŚ / EP. KAMIENIA	
198	Świerczyny	35-52	13	14	ślad osadnictwa	HA-LA	
199	Świerczyny	35-52	14	15	osada	PŚ	
200	Świerczyny	35-52	15	16	osada	PŚ	
201	Świerczyny	35-52	17	17	ślad osadnictwa / osada	HA-LA (?) / PŚ-CZASY NOW	
202	Świerczyny	35-52	33	18	osada / ślad osadnictwa	PŚ / WŚ / HA-LA	
203	Świerczyny	35-52	34	19	osada	WŚ XII-XIIIW	
204	Świerczyny	35-52	35	20	osada	WŚ XI-XIIW	
205	Świerczyny	35-52	36	21	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA	
206	Świerczyny	35-52	43	22	osada	WŚ XII-XIIIW	
207	Świerczyny	35-52	44	23	ślad osadnictwa	WŚ	
208	Świerczyny	35-52	45	24	osada / ślad osadnictwa	PŚ-CZASY NOW / EP. KAMIENIA	
209	Świerczyny	35-52	46	25	ślad osadnictwa	PŚ / WŚ	
210	Świerczyny	35-52	92	26	osada / ślad osadnictwa	PŚ-CZASY NOW / PRADZIEJE / EP.KAMIENIA	
211	Świerczyny	35-52	93	27	ślad osadnictwa	NEOLIT KPL	
212	Świerczyny	35-52	94	28	ślad osadnictwa	PRADZIEJE	
213	Świerczyny	35-52	95	29	ślad osadnictwa / osada	PRADZIEJE / NEOLIT KPL (?) WŚ	
214	Świerczyny	35-52	96	30	osada	PRADZIEJE	
215	Świerczyny	35-52	97	31	ślad osadnictwa / osada	EP. KAMIENIA / EP. BRĄZU ŁUŻ	
216	Świerczyny	35-52	98	32	ślad osadnictwa	ŁUŻ	
217	Świerczyny	35-52	99	33	osada	WŚ	
218	Świerczyny	35-52	100	34	ślad osadnictwa / osada	EP. KAMIENIA / PŚ-CZASY NOW	
219	Świerczyny	35-52	101	35	osada / ślad osadnictwa	CZASY NOW / EP. KAMIENIA	
220	Świerczyny	35-52	102	36	osada / ślad osadnictwa	PŚ-CZASY NOW / WŚ	
221	Świerczyny	35-52	103	37	osada	WŚ	
222	Świerczyny	35-52	104	38	osada	CZASY NOW	

Lp.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze	Nr stanowiska w miejscowości	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
223	Zdroje	35-53	71	1	ślad osadnictwa	WEB	
224	Zdroje	35-53	72	2	obozowiska / osada	MEZOLIT / WEB	
225	Zdroje	35-53	73	3	ślad osadnictwa	WEB	
226	Zdroje	35-53	74	4	ślad osadnictwa / osada	WEB / OR / WŚ HA-LA	
227	Zdroje	35-53	75	5	ślad osadnictwa	EP. KAMIENIA	
228	Zdroje	35-53	76	6	osada	HA-LA	
229	Zdroje	35-53	77	7	ślad osadnictwa	NEOLIT KPL (?)	
230	Zdroje	35-53	78	8	ślad osadnictwa	SCHN-WEB	
231	Zdroje	35-53	80	9	osada	WŚ IX-XIIIW	
232	Zdroje	35-53	81	10	ślad osadnictwa	PŚ	
233	Zdroje	35-53	82	11	obozowisko	NEOLIT KAK	
234	Zdroje	35-53	83	12	osada	WEB	
235	Zdroje	35-53	84	13	ślad osadnictwa	WŚ XII-XIIIW	
236	Zdroje	35-53	85	14	ślad osadnictwa / osada	OR / WŚ X-XIIIW	
237	Zdroje	35-53	86	15	osada	WŚ IX-XIIW	
238	Zdroje	35-53	87	16	osada	OR	
239	Zdroje	35-53	88	17	ślad osadnictwa / osada	NEOLIT KPL (?) / WEB / HA-LA	
240	Zdroje	35-53	89	18	osada / ślad osadnictwa	OR / WŚ XII-XIIIW / CZASY NOW	
241	Zdroje	35-53	90	19	osada	WŚ XII-IIIW / OR	
242	Zdroje	35-53	91	20	ślad osadnictwa / osada	CZASY NOW / WŚ XII-XIIIW	
243	Zdroje	35-53	92	21	osada	WŚ VIII-XW	
244	Zdroje	35-53	93	22	ślad osadnictwa / osada	CZASY NOW / WŚ IX-XIIW	
245	Zdroje	35-53	94	23	osada	WŚ X-XIIIW	
246	Zdroje	35-53	95	24	ślad osadnictwa / osada	OR / WEB	
247	Zdroje	35-53	96	25	ślad osadnictwa	NEOLIT KPL	
248	Zdroje	35-53	97	26	ślad osadnictwa	WŚ XIIW	
249	Zdroje	35-53	101	27	osada	WŚ	
250	Zdroje	35-53	102	28	ślad osadnictwa	WŚ / EP. KAMIENIA	

Źródło: Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Na terenie gminy Bartniczka istnieją trzy stanowiska wpisane do rejestru zabytków archeologicznych (Grodzisko):

- Radoszki, obszar 35-53, stanowisko w miejscowości 1, stanowisko na obszarze 5.
Numer rejestru C/5 z dnia 18 grudnia 1933 r.,

- Grążawy, obszar 34-52, stanowisko w miejscowości 1, stanowisko na obszarze 1. Numer rejestru C/65 z dnia 09.01.1968 r.,
- Grążawy, obszar 34-52, stanowisko w miejscowości 2, stanowisko na obszarze 2. Numer rejestru C/65 z dnia 22.05.2003 r.

Dla stanowisk archeologicznych obowiązują następujące ustalenia:

- bezwzględnej ochronie podlegają trzy stanowiska: dwa stanowiska w Grążawach i jedno stanowisko w Radoszkach. Jakakolwiek ingerencja w te obiekty jest zakazana,
- stanowiska archeologiczne pozbawione własnej ekspozycji są dostępne do celów inwestycyjnych pod warunkiem uprzedniego przeprowadzenia archeologicznych badań wykopaliskowych,
- ze względu na fakt niepełnego zewidencjonowania stanowisk archeologicznych, wszelkie projektowane na terenie gminy inwestycje związane z wykonywaniem prac ziemnych winny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ochrona dziedzictwa archeologicznego prowadzona jest zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, według której obecny poziom cywilizacyjny umożliwia wykorzystanie potencjału kulturowego, ekonomicznego i społecznego dziedzictwa archeologicznego bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na jego poznanie i obcowanie z autentycznymi, nienaruszonymi zabytkami przeszłości. W przypadku nieodnawialnych zasobów dziedzictwa archeologicznego oznacza to ochronę zabytków archeologicznych in situ czyli w miejscu ich pierwotnego występowania, przez zachowanie ich dla przyszłych pokoleń w stanie możliwie nienaruszonym.

4.1.7. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Bartniczka

Na terenie Gminy Bartniczka znajdują się trzy obiekty (kościół) wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa kujawsko-pomorskiego.

W wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa kujawsko-pomorskiego ujętych zostało 135 zabytków architektury i budownictwa (wraz z zabytkami wpisanymi do rejestru zabytku). Ujęte w ewidencji obiekty datowane są na pierwszą połowę XIX wieku, przełom XIX i XX wieku oraz na początek XX wieku. Nieliczne budynki/zespoły budynków powstały poza wskazanymi ramami czasowymi. Zaliczają się do nich:

- zabytkowe kościoły z XVII i XVIII wieku,

- historyczny układ ruralistyczny w Grążawach z XIII wieku,
- cmentarz przykościelny w Grążawach z XVIII wieku,
- park dworski w Gutowie z końca XVIII wieku,
- cmentarz przykościelny w Jastrzębiu z XIII wieku,
- historyczny układ ruralistyczny w Łaszewach z XIII wieku.

W wykazie dominują obiekty o poniższych funkcjach pierwotnych:

- budynek gospodarczy,
- budynek mieszkalny,
- kościół,
- cmentarz przykościelny,
- leśniczówka,
- dwór z parkiem dworskim,
- zespoły folwarczne i dworsko-folwarczne (w tym: stajnie, obory, chlewnie, kurniki, spichlerze, gorzelnie).

4.1.8. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Najważniejsze miejscowości regionu o znaczących walorach architektonicznych oraz kulturowych to:

1. Grążawy - wieś gminna wzmiankowana od 1239 r. z kościołem parafialnym p.w. Św. Marcina (1763 r.) oraz z zabudową wiejską datowaną na drugą połowę XIX w..
2. Gutowo - wieś wzmiankowana w 1414 r. z murowanym dworem z drugiej połowy XIX wieku, parkiem podworskim (XIX w.) i charakterystyczną zabudową folwarczną.
3. Jastrzębie - wieś, której historia sięga 1239 r. Na jej terenie zlokalizowany jest drewniany kościół parafialny p.w. NMP (1812 r.) z cmentarzem z nagrobkami z końca XIX wieku, chłopskie chaty będące dobrze zachowanymi przykładami dawnego budownictwa ludowego.
4. Komorowo - wieś z zespołem podworskim (dwór murowany, zabudowania gospodarcze, gorzelnia, obora).
5. Radoszki - wieś z kościołem parafialnym p.w. Świętych Wawrzyńca i Mikołaja (1717 r.) oraz z wczesnośredniowiecznym stożkowatym grodziskiem.

5. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określone przez audyt granice krajobrazów priorytetowych

W chwili obecnej, na etapie sporządzania niniejszego dokumentu, dla terenu województwa kujawsko-pomorskiego nie opracowano audytu krajobrazowego, w którym określono by granice krajobrazów priorytetowych. Stosownie do treści art. 38b ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym audyt krajobrazowy uchwała sejmik województwa. Termin uchwalenia przez sejmik pierwszego audytu krajobrazowego upływa z dniem 11.09.2018 r., a warunkiem rozpoczęcia prac nad tym dokumentem jest m. in. ustalenie zakresu i metodologii sporządzania audytu, w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

6. Warunki i jakość życia mieszkańców

6.1. Infrastruktura społeczna

Informacje według stanu na dzień 31.12.2015 r. o sytuacji społecznej w gminie.

Tab. 20 Wybrane dane statystyczne dotyczące infrastruktury społecznej

Informacje podstawowe	Gmina Bartniczka
Powierzchnia w km ²	83,56
Ludność	4733
Ludność na 1 km	57
Kobiety na 100 mężczyzn	97
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59,1
Ludność w wieku: przedprodukcyjnym (17 lat i mniej)	1061
produkcyjnym	2974
poprodukcyjnym	698
Liczba przedszkoli	1
Liczba szkół podstawowych	2
Liczba szkół gimnazjalnych	1
Liczba budynków mieszkalnych w gminie	1067
Liczba mieszkań na 1000 ludności	262,5*
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	90,7*
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,87*
bezrobotni zarejestrowani:	
ogółem	185
kobiety	113
mężczyźni	72
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	6,2
Ludność korzystająca z instalacji:	
wodociągowej	3955*
kanalizacyjnej	2549*
liczba oczyszczalni ścieków	1
Ludność obsługiwana przez oczyszczalnię ścieków	2860

* Dane na dzień 31.12.2014

Źródło: Główny Urząd Statystyczny/ BDL

Gęstość zaludnienia w roku 2015 wyniosła 57 osób na 1 km² powierzchni co stanowi mniejszy wskaźnik w stosunku do całego powiatu brodnickiego, gdzie ta wartość plasuje się na poziomie 75 osób na 1 km².

Gospodarka mieszkaniowa

Na terenie Gminy Bartniczka według danych GUS za rok 2014 znajdowało się 1236 mieszkań z 5 435 izbami, o łącznej powierzchni użytkowej 112 098 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi 90,7 m², natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę – 23,8 m².

Zdecydowana większość mieszkań, tj. 94,3 % jest wyposażona w wodociąg, nieco mniej bo 82,6 % w łazienkę. Około 68,1 % mieszkań posiada centralne ogrzewanie.

Gmina Bartniczka dysponuje 33 lokalami mieszkalnymi w tym 1 lokalem mieszkalnym socjalnym. Wszystkie lokale wyposażone są w instalację wodno – kanalizacyjną, 23 lokale są ogrzewane z instalacji centralnego ogrzewania.

Opieka zdrowotna

Na terenie Gminy Bartniczka funkcjonuje jeden ośrodek zdrowia w miejscowości Jastrzębie, tj. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Praktyka Lekarza Rodzinnego Smół Jolanta”. W budynku ośrodka zdrowia mieści się jedyna na terenie opisywanego obszaru apteka.

Realizację podstawowej opieki medycznej mieszkańcy opisywanego obszaru często realizują poza terenem Gminy Bartniczka. Usługi specjalistyczne są natomiast świadczone w większych miastach regionu i województwa kujawsko – pomorskiego. Najbliższy szpital powiatowy znajduje się w Brodnicy.

Opieka społeczna

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartniczce (GOPS). Placówka realizuje zadania własne i zlecone Gminie z zakresu pomocy społecznej w następujących formach: pracy socjalnej, materialnej, zasiłków pieniężnych, zasiłków w naturze oraz w formie instytucjonalnej, co oznacza kierowanie osób wymagających opieki, wsparcia i rehabilitacji w różnych formach do placówek opiekuńczych, domów pomocy społecznej.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez GOPS w Bartniczce, w roku 2014 z pomocy korzystało łącznie 175 rodzin, a łączna liczba osób w tych rodzinach wyniosła 574 osoby. Oznacza to, że duża część ludności nie jest samowystarczalna ekonomicznie, co powoduje konieczność korzystania z różnych form pomocy społecznej. Działania rewitalizacyjne w przedmiotowym zakresie powinny zmierzać do aktywizacji zawodowej ludności i poprawy warunków na rynku pracy, co z kolei przełoży się na poprawę sytuacji materialnej mieszkańców Gminy Bartniczka.

Wykształcenie i oświata

Na terenie Gminy Bartniczka działają dwie szkoły podstawowe, jedno gimnazjum oraz jedno przedszkole publiczne. Kształcenie na poziomie podstawowym jest realizowane w Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Nowych Świerczynach oraz w Szkole Podstawowej im. Janusza Korczaka w Radoszkach. Do Szkoły Podstawowej w Nowych Świerczynach w roku szkolnym 2016/2017 uczęszczało 135 uczniów, szkoła posiada 7 oddziałów, zatrudnionych jest 14 nauczycieli, z czego 10 to nauczyciele pełnozatrudnieni. Do Szkoły Podstawowej w Radoszkach w roku szkolnym 2016/2017 uczęszczało 170 uczniów, szkoła posiada 8 oddziałów, zatrudnionych jest 24 nauczycieli, z czego 18 to nauczyciele pełnozatrudnieni.

Kształcenie na poziomie gimnazjum jest realizowane w Gimnazjum im. Romualda Traugutta w Jastrzębiu. Do szkoły w roku szkolnym 2016/2017 uczęszczało 203 uczniów, szkoła posiada 8 oddziałów, zatrudnionych jest 16 nauczycieli, z czego 8 to nauczyciele pełnozatrudnieni.

Z dniem 1 września 2017 r. wchodzi w życie nowe przepisy oświatowe, które zakładają między innymi likwidację gimnazjum. Na terenie gminy Bartniczka w budynku Gimnazjum w Jastrzębiu powstanie ośmioklasowa Szkoła Podstawowa.

Na terenie Gminy Bartniczka działa jedno Przedszkole Publiczne w Łaszewie. Placówka mieści się w budynku po Szkole Podstawowej w Łaszewie. Budynek ten przeszedł kapitalny remont i został dostosowany do potrzeb małych wychowanków. Dziś przedszkole jest placówką mającą komfortowe warunki do nauki i zabawy. W budynku funkcjonują 3 oddziały (3 latki, 4 latki i 5 - 6 latki). Jeśli tendencja dzieci będzie wzrostowa zostanie otworzony czwarty oddział. Przedszkole w Łaszewie realizuje lekcje dodatkowe w formie zajęć logopedycznych, plastycznych, rytmiki czy zajęć języka angielskiego.

Na terenie gminy działa Gminna Biblioteka Publiczna w Bartniczce z filią w Jastrzębiu oraz w Radoszkach.

Kultura

Na terenie Gminy Bartniczka nie ma gminnego ośrodka kultury. Zadania przewidziane w zakresie upowszechniania kultury zapewnia Wydział Oświaty Kultury i Sportu Gminy Bartniczka.

Miejscami publicznej infrastruktury w zakresie upowszechniania kultury i realizacji zajęć dla miejscowej ludności są świetlice wiejskie. Część z nich to odnowione obiekty, poddane w ostatnich latach pracom termomodernizacyjnym. Są to świetlice wiejskie w Radoszkach, Grążawach i Starych Świerczynach. Działań w tym zakresie w najbliższych latach wymagają obiekty w Saminie, Łaszewie, Nowych Świerczynach i Igliczyźnie.

6.2. Potencjał demograficzny

Według informacji Głównego Urzędu Statystycznego w 2005 r. gminę Bartniczka zamieszkiwało 4558 mieszkańców (dane na 31 grudnia). Dla porównania w roku 2015 gminę zamieszkiwało 4733 osób, więc w ostatnich latach liczba ludności nieznacznie zwiększa się. Analizując udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla gminy Bartniczka w latach 2005-2015 można stwierdzić zmniejszenie się udziału grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym z 25,8% do 22,4%, zwiększenie się udziału grupy ludności w wieku produkcyjnym z 59,9% do 62,8% oraz wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym z 14,3% do 14,7%.

Tab. 21 Dynamika zaludnienia w gminie Bartniczka w latach 2005-2015

	Jednostka miary	Lata										
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ludność w gminie Bartniczka wg płci												
ogółem	osoba	4558	4608	4643	4599	4612	4725	4714	4697	4714	4708	4733
mężczyźni	osoba	2296	2321	2337	2323	2329	2391	2388	2380	2391	2402	2402
kobiety	osoba	2262	2287	2306	2276	2283	2334	2326	2317	2323	2306	2331
Wskaźnik obciążenia demograficznego												
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	67	65,5	63,2	61,9	60,6	59,5	58,6	59,1	59,1	59	59,1
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	osoba	55,4	55,8	55,8	57,9	60,1	58,2	60,4	61,5	63,2	65,7	65,8

ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	23,9	23,4	22,6	22,7	22,7	21,9	22,1	22,5	22,9	23,4	23,5
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem												
w wieku przedprodukcyjnym	%	25,8	25,4	24,9	24,2	23,6	23,6	23	23	22,8	22,4	22,4
w wieku produkcyjnym	%	59,9	60,4	61,3	61,8	62,3	62,7	63	62,9	62,9	62,9	62,8
w wieku poprodukcyjnym	%	14,3	14,2	13,9	14	14,2	13,7	13,9	14,1	14,4	14,7	14,7
Współczynnik feminizacji												
ilość kobiet na 100 mężczyzn	osoba	99	99	99	98	98	98	97	97	97	96	97
Przyrost naturalny												
ogółem		14	29	17	26	8	7	1	15	14	4	10
mężczyźni		8	10	4	13	4	2	6	3	11	13	1
kobiety		6	19	13	13	4	5	13	12	3	-9	9
Małżeństwa zawarte												
ogółem		32	35	36	34	39	34	28	23	32	30	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS/BDL.

W 2015 r. średnio na 100 mężczyzn przypadało 97 kobiet i jest to wskaźnik niższy niż w porównaniu z rokiem 2005, kiedy to na 100 mężczyzn przypadło 99 kobiet.

Tab. 22 Przyrost naturalny oraz wskaźniki dla gminy Bartniczka

Przyrost naturalny											
Jednostka terytorialna	Lata										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	-3902	4558	10647	35100	32649	34822	2915	1469	-17736	-1307	-25613
Województwo kujawsko-pomorskie	1046	1520	1487	3226	2670	2143	1308	328	-632	3	-1333
Powiat brodnicki	88	234	214	13	275	200	224	157	163	191	93
Gmina Bartniczka	14	29	17	26	8	7	19	15	14	4	10
Wskaźniki dla gminy Bartniczka											
urodzenia żywe na 1000 ludności	11,4	16,6	15,1	15,2	12,4	13,6	12,7	12,5	11,7	11,0	10,6
zgony na 1000 ludności	8,4	10,3	11,4	9,6	10,7	12,1	8,7	9,3	8,8	10,2	8,5
przyrost naturalny na 1000 ludności	3,0	6,2	3,7	5,6	1,7	1,5	4,0	3,2	3,0	0,8	2,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS/BDL.

Analizując przyrost naturalny czyli liczbę urodzeń w stosunku do liczby zgonów mieszkańców Gminy Bartniczka obserwuje się tendencję malejącą. Przyrost naturalny w 2005 r. wynosił 3 osoby na 1 000 ludności, natomiast w roku 2015 wartość ta spadła do 2,1. Liczba ludności w ciągu ostatnich 10 lat jednak rośnie, co związane jest z postępującym starzeniem się ludności (utrzymywanie się dotychczasowego spadku umieralności oraz stopniowe wydłużanie się długości życia). Przyrost naturalny w gminie Bartniczka utrzymuje się od 10 lat na dodatnim poziomie, co jest korzystniejszym zjawiskiem na tle województwa kujawsko-pomorskiego oraz na tle kraju, gdzie przyrost naturalny w ostatnich latach jest ujemny.

6.3. Sytuacja na rynku pracy

Zgodnie z danymi GUS, na koniec roku 2015, stopa bezrobocia dla województwa kujawsko - pomorskiego wynosiła 13,3 %, natomiast dla powiatu brodnickiego 11,6 %.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy liczba zarejestrowanych bezrobotnych z terenu Gminy Bartniczka, na koniec 2015 r., wynosiła 185 osób (z czego 113, tj. 61% stanowiły kobiety). Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi około 6,2 %. Co roku liczba bezrobotnych sukcesywnie maleje. Należy przy tym wskazać, że w porównaniu do roku 2005 sytuacja poprawiła się, ponieważ liczba bezrobotnych zarejestrowanych zmalała ponad dwukrotnie (udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2005 r. wynosił 24,1%).

Tab. 23 Bezrobocie w gminie Bartniczka w latach 2010-2015

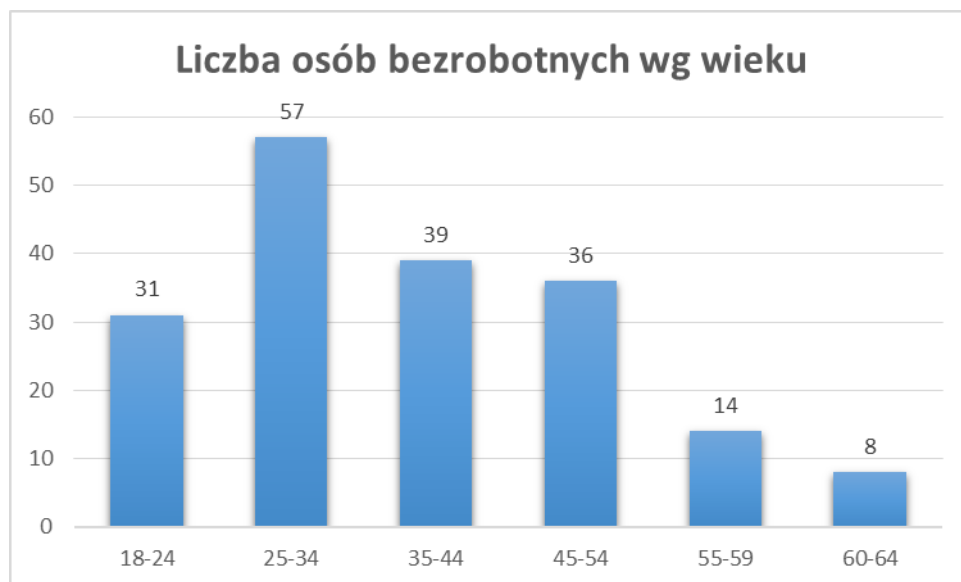
	stan na 31.12.2010	stan na 31.12.2011	stan na 31.12.2012	stan na 31.12.2013	stan na 31.12.2014	stan na 31.12.2015	udział % stan na 31.12.2015
Bezrobotni wg wieku							
18-24	76	75	77	62	42	31	17 %
25-34	95	93	85	90	64	57	31 %
35-44	41	41	42	47	40	39	21 %
45-54	46	36	41	41	37	36	19 %
55-59	12	10	16	22	25	14	8 %
60-64	2	6	7	4	6	8	4 %
Bezrobotni wg wykształcenia							
wyższe	18	17	18	14	15	8	4 %
policealne i średnie zawodowe	56	63	58	62	47	32	17 %
średnie ogólno- kształcące	26	23	28	25	15	22	12 %

zasadnicze zawodowe	84	79	86	82	61	56	30 %
gimnazjalne i poniżej	88	79	78	83	76	67	36 %
Bezrobotni wg czasu pozostania bez pracy w miesiącach							
do 1	41	29	32	39	23	21	11 %
1-3	76	72	79	62	50	25	14 %
3-6	54	49	50	56	42	33	18 %
6-12	42	46	43	41	25	32	17 %
12-24	45	43	38	36	35	27	15 %
pow. 24	14	22	26	32	39	47	25 %
ogólna liczba osób bezrobotnych	272	261	268	266	214	185	100 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy.

Bezrobotnymi są w szczególności osoby w wieku 25-34 lata, których było 57 (31% ogólnej liczby bezrobotnych). W wyższych grupach wiekowych, liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne jest niższa. Najmniejszą liczbę bezrobotnych stanowią osoby powyżej 60 roku życia, zaledwie 8 osób, co stanowi 4% ogólnej liczby bezrobotnych. Niestety na rynku pracy w Gminie Bartniczka, około 17 % ogólnej liczby bezrobotnych stanowią osoby młode, w wieku 18-24 lata.

Ryc. 10 Liczba osób bezrobotnych wg poszczególnych grup wiekowych w roku 2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy.

Wśród osób zarejestrowanych jako bezrobotne dominują osoby trwale bezrobotne, czyli pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy. W roku 2015 takich osób było 47, co stanowi 25% ogólnej liczby bezrobotnych. Analizując lata 2010-2015 liczba osób trwale bezrobotnych co roku wzrasta. Istnieje również duża grupa 65 osób, tj. 35%, które są bezrobotne od 3 do 12 miesięcy.

Ryc. 11 Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostania bez pracy w miesiącach w roku 2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy.

Największy udział w grupie osób zarejestrowanych na terenie Gminy Bartniczka jako osoby bezrobotne stanowią mieszkańcy z wykształceniem gimnazjalnym i lub niższym, których jest 67. Trudności ze znalezieniem zatrudnienia mają również osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Stosunkowo najmniejszy odsetek osób bezrobotnych stanowi ludność z wykształceniem wyższym.

Ryc. 12 Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w roku 2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy.

Zgodnie z zebranymi danymi, największy problem bezrobocia występuje wśród ludności posiadającej niskie wykształcenie. Duży jest udział ludności będącej w wieku do 24 lat, pozostających bez pracy. Niezbędne są zatem działania naprawcze ukierunkowane na poprawę jakości kształcenia w szkołach położonych na terenie analizowanej jednostki. Niezbędne jest również umożliwienie dostępu do podnoszenia wykształcenia i kwalifikacji osobom w wyższych grupach wiekowych, w celu poprawy ich sytuacji na rynku pracy.

Opisane procesy powinny być prowadzone wielokierunkowo w oparciu o proponowany do opracowania Gminny Program Rewitalizacji.

Władze samorządowe w Gminie powinny prowadzić walkę z bezrobociem poprzez wspieranie nowych miejsc pracy, stosując przy tym ulgi podatkowe i zwolnienia z podatku od nieruchomości. Ponadto prowadzone są szkolenia i warsztaty mające na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych.

7. Zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Zgodnie z danymi Komendy Powiatowej Policji w Brodnicy, teren Gminy Bartniczka jest objęty działalnością Posterunku Policji w Górznie.

Na omawianym obszarze zgodnie z priorytetami Komendanta Głównego Policji na lata 2013-2015 były prowadzone działania policji, które były skierowane na wzrost poziomu bezpieczeństwa na drogach, obsługę obywateli poprzez szybką i skuteczną reakcję policji na zdarzenie, ochrona interesów obywatela, przedsiębiorców i skarbu państwa poprzez skuteczniejszą walkę z przestępczością gospodarczą oraz działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych.

W zakresie bezpieczeństwa pożarowego na terenie Gminy funkcjonują Ochotnicze Straże Pożarne (OSP) i Państwowa Straż Pożarna z siedzibą w Brodnicy.

Na terenie gminy Bartniczka znajdują się następujące jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej:

- OSP Grążawy,
- OSP Nowe Świerczyny,
- OSP Jastrzębie,
- OSP Łaszewo,
- OSP Bartniczka.

Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej uczestniczą w ćwiczeniach i szkoleniach, co pozwala im zdobywać doświadczenie i wypracować metody współpracy z innymi jednostkami na terenie Powiatu.

Kontrolę w zakresie bezpieczeństwa na terenie Gminy Bartniczka prowadzi również Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Delegatura w Toruniu. W roku 2014 przeprowadzono 5 kontroli podmiotów. Stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych

wartości emisji LZO do powietrza z zakładu Gotec Polska Sp. z o.o. w Jastrzębiu czego wynikiem było nałożenie kary oraz podjęcie działań naprawczych. Po wyposażeniu zakładu w nową instalację, normy nie są przekraczane. Na terenie Gminy Bartniczka nie ma zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZDR) lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZZR).

8. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy

8.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne

ANALIZA EKONOMICZNA

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w roku 2015, na terenie Gminy Bartniczka działało ich 209.

Tab. 24 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze wg sekcji PKD w latach 2012 - 2015

Sekcja PKD	2012	2013	2014	2015
A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	24	22	13	14
B - górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0
C - przetwórstwo przemysłowe	24	22	27	24
D - wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2	3	3	3
E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	0	0
F - budownictwo	45	59	58	60
G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	63	63	64	59
H - transport, gospodarka magazynowa	17	18	17	21
I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2	2	1	1
J - informacja i komunikacja	1	0	0	0
K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3	4	6	6
L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	0	0	0
M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	6	6	5	5
N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	1	2	2
O - administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	0	0	0
P - edukacja	1	1	1	0
Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5	5	5	4

R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0	0	0	0
S - pozostała działalność usługowa	11	11	10	10
T - gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby				
Ogółem	204	217	212	209

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Z analizowanych danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że najwięcej podmiotów gospodarczych działało w roku 2013 (217 zarejestrowanych podmiotów), natomiast najmniej odnotowano w roku 2012 (204 zarejestrowanych podmiotów). Zauważalny jest niewielki spadek ilości zarejestrowanych podmiotów gospodarczych od roku 2013.

Najbardziej rozwiniętymi rodzajami działalności gospodarczej w 2015 r. prowadzonymi na terenie analizowanej jednostki były działalności: handel hurtowy i detaliczny – 59 podmiotów, budownictwo – 60 podmiotów, a w dalszej kolejności przetwórstwo przemysłowe – 24 podmioty, transport, gospodarka magazynowa – 21 podmiotów, rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo – 14 podmiotów oraz pozostałe działalności usługowe – 10 podmiotów.

Wzrost liczby podmiotów gospodarczych na przełomie lat 2012-2015 odnotowano w takich branżach jak: budownictwo, transport, gospodarka magazynowa, działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej. W 2015 roku nie zanotowano działalności gospodarczych w zakresie usług: górnictwo i wydobywanie, dostawa wody, informacja i komunikacja, administracja publiczna i obrona narodowa oraz działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją.

W miejscowości Bartniczka działalność prowadzi ubojnia „Rolmięs”, Piekarnia GS SCH Grążawy, Producent Mebli „ANNA”, Zakład Produkcyjno – Handlowo – Usługowy „Kowalk” oraz PPUHW Weron Sobiech Piotr Bartniczka. W Grążawach firma „Drewno” prowadzi produkcję związaną z obróbką drewna. W miejscowości Stare Świerczyny są zlokalizowane zakłady mechaniczne, kotlarskie oraz hydrauliczno – ślusarskie. Okolice Bartniczki są również miejscem gospodarczej hodowli ryb.

Jedynym typowo przemysłowym zakładem, który prowadzi działalność na terenie Gminy Bartniczka jest Zakład „GOTEC” w Jastrzębiu, który jest rozbudowywany o następne

hale i profile produkcji. Innym rodzajem działalności, która rozwija się obecnie jest baza hotelowo – gastronomiczna, która jest niezbędna dla odpowiedniego rozwoju opisywanej jednostki, czego przykładem jest Restauracja „Nad Brynicą” w Bartniczce.

Podstawową formą użytkowania terenu Gminy Bartniczka jest użytkowanie rolnicze (76% powierzchni Gminy stanowią użytki rolnicze), ze względu na to rolnictwo odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarczym tej jednostki.

Na omawianym obszarze prowadzona jest produkcja roślinna, oprócz której rozwija się także przemysł spożywczo-rolniczy oraz hodowlany: bydła, trzody chlewnej i drobiu.

Według powszechnego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r. na terenie Gminy funkcjonuje 501 gospodarstw rolnych. Największą liczbę gospodarstw rolnych stanowią gospodarstwa o wielkości 1-5ha (141), natomiast najmniejszą gospodarstwa o wielkości 10-15 ha, których jest zaledwie 59. Gospodarstwa powyżej 15 ha stanowią 23% wszystkich gospodarstwa rolnych w gminie.

Zgodnie ze Spisem Rolnym w badanym roku było 48 gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie. Duże rozdrobnienie powoduje, iż z reguły nie są one w stanie prowadzić nowoczesnej gospodarki rolnej, większość z nich osiąga niską produkcję, która w dużym stopniu przeznaczona jest na spożycie własne.

Położenie geograficzne, walory krajobrazowe, a także bogata tradycja kulturowa składają się na korzystne warunki dla rozwoju turystyki i rekreacji na terenie Gminy Bartniczka.

Na terenie Gminy funkcjonują gospodarstwa agroturystyczne, które nie stanowią jednak wystarczającego zaplecza dla rozwoju turystyki.

W Gminie Bartniczka można wyodrębnić obszar turystyczny – samiński, wchodzący w skład kompleksu turystycznego Górzna. Dominujące funkcje turystyczne to wypoczynek pobytowy i krajoznawstwo. Szczególne predyspozycje do zagospodarowania turystycznego (pole namiotowe, motel, zajazd) posiada teren w sąsiedztwie jeziora Gutowo. Decydują o tym walory przyrodnicze i bardzo dogodne położenie komunikacyjne.

Przez opisywany obszar prowadzą dwa znakowane szlaki turystyki pieszej:

- niebieski: Górzno - Gutowo - Radoszki - Samin Janówko - Jajkowo,
- zielony: Górzno - Zdroje - Grążawy - Nowy Dwór - Tama Brodzka.

Bardzo atrakcyjnym odcinkiem, leżącym na peryferiach terenu Gminy jest szlak kajakowy Drwęcy.

Gmina Bartniczka posiada potencjał i możliwości rozwoju (zgodnie ze Strategią Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2016-2020) w takich dziedzinach jak:

- rozwój produkcji rolniczej metodami ekologicznymi,
- warunki rozwoju agroturystyki jako element wspomagającej formy uzyskania dodatkowych dochodów poza rolnictwem oraz sposób na poniesienie poziomu życia wsi,
- rozwój rodzinnego przetwórstwa rolno-spożywczego (wyroby regionalne),
- tworzenie grup producenckich zdolnych do działań marketingowych i inwestycyjnych,
- wspieranie rozwoju lokalnych firm,
- rozwój usług związanych z obsługą rolnictwa,
- możliwość pozyskania funduszy unijnych na rozwój turystyki.

Z powyższych danych wynika, że gmina Bartniczka charakteryzuje się stabilną sytuacją gospodarczą. W najbliższym czasie nie przewiduje się lokalizacji zakładów o znaczeniu lokalnym oraz ponadlokalnym. Korzystną sytuacją dla gminy byłoby pozyskanie inwestora o znaczeniu ponadlokalnym.

W Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2016 – 2020 określono obszar działania „Gospodarka i infrastruktura techniczna”, w ramach którego wyznaczono trzy najważniejsze zadania wraz ze sposobami ich realizacji:

- 1) Poprawa warunków dla inwestorów chcących prowadzić działalność gospodarczą na terenie Gminy.
- 2) Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i poprawa warunków rozwoju dla rolnictwa poprzez:
 - dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy,
 - wspieranie lokalnych przedsiębiorców w szkoleniu młodych pracowników,
 - wspieranie powstawania grup kapitałowych w ramach rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego (wyroby regionalne) metodami ekologicznymi,
 - rozwój rolnictwa w kierunku produkcji i promocji produktu regionalnego,
 - wspieranie rozwoju agroturystyki,

- utworzenie bazy informacji turystycznej.
- 3) Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb ludności, dzięki takim działaniom jak:
 - modernizacja oczyszczalni ścieków w Bartniczce,
 - modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowo – kanalizacyjnej,
 - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - rozbudowa, modernizacja i utrzymanie dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (oświetlenie, chodniki, itp.),
 - rozbudowa, modernizacja i utrzymanie dróg wojewódzkich i powiatowych,
 - budowa infrastruktury pieszo – rowerowej,
 - modernizacja i rozbudowa sieci energetycznych,
 - rozwój gospodarki odpadami,
 - zwiększenie zasięgu sieci internet i sieci telefonii komórkowej,
 - poprawa dostępu do nowoczesnych technologii,
 - modernizacja Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Bartniczce,
 - poprawa dostępu do nowoczesnych technologii.

ANALIZA ŚRODOWISKOWA

Zgodnie z Programem ochrony środowiska dla Gminy Bartniczka na lata 2016-2020, z perspektywą do 2021 r. określono harmonogram realizacyjny zakładający realizację działań Gminy, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz planowanymi przez jednostkę inwestycjami.

Obowiązki samorządu gminnego wynikają między innymi bezpośrednio z następujących ustaw:

- ustawy Prawo ochrony środowiska,
- ustawy Prawo Wodne,
- ustawy o odpadach,
- ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków,
- ustawy o ochronie przyrody.

Przy sporządzaniu celów strategicznych w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska dla gminy wprowadzano zaplanowane przez gminę inwestycje i przedsięwzięcia. Zapisane w harmonogramie realizacyjnym działania wynikające bezpośrednio z ustaw, to zadania, na które w szczególności organy gminy powinny zwrócić uwagę.

Najważniejszymi kwestiami dla gminy Bartniczka w ramach prowadzonych działań są inwestycje w zakresie sieci infrastruktury w tym rozwój energii odnawialnej. Wszelkie inne działania, już pozainwestycyjne, związane są z prowadzeniem rejestrów, ewidencji, kontrolami oraz prowadzeniem postępowań administracyjnych i edukacją ekologiczną.

Wyznaczone cele ekologiczne, a w ich ramach kierunki działań (zgodnie z harmonogramem), jakie należy podjąć w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Bartniczka, stanowią podstawę dla realizacji konkretnych zadań ekologicznych na przestrzeni kilkunastu lat. Zadania zostały wyznaczone na podstawie analizy stanu środowiska przyrodniczego na tym terenie, przewidywanych kierunków rozwoju oraz informacji w zakresie planowanych inwestycji (w dziedzinie ochrony środowiska), które przekazane zostały przez Urząd Gminy oraz instytucje i podmioty zajmujące się ochroną środowiska w całym regionie.

Cele strategiczne i kierunki działań określono jako obowiązujące w czasie krótkoterminowego i długoterminowego harmonogramu Programu Ochrony Środowiska (od roku 2016 do roku 2021).

Z uwagi na szeroki zakres przedsięwzięć koniecznych do osiągnięcia wyznaczonych celów, spośród wszystkich zadań ekologicznych wybrano pewną grupę zadań, którą należy realizować w pierwszej kolejności. Są to przede wszystkim konkretne inwestycje infrastrukturalne.

Część pozostałych zadań ekologicznych będzie realizowana w okresie długoterminowym (do roku 2021), są to zadania wymagające kontynuacji, np. edukacja ekologiczna, szkolenia, kontrole, monitoring, itd.).

W ramach wyznaczonego harmonogramu realizacyjnego, zadania podzielono na zadania własne gminy i zadania koordynowane (wspólne z innymi jednostkami oraz innymi podmiotami zajmującymi się działaniami proekologicznymi oraz infrastrukturą zapewniającą ochronę środowiska). W harmonogramie zamieszczano też niektóre zadania, jakie prowadzone są na terenie gminy, tylko i wyłącznie przez inne niż gminne organy.

Zadania własne gminy to przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy. Natomiast zadania koordynowane to pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom powiatowym, wojewódzkim, bądź centralnym.

Należy zaznaczyć, że szeroko pojęta ochrona środowiska oraz działania mające prowadzić do zrównoważonego rozwoju nie są tylko zadaniami realizowanymi na poziomie lokalnym, przez samorząd gminny. Działania gminy Bartniczka są ukierunkowane poprzez działania prowadzone na szczeblu krajowym, wojewódzkim oraz regionalnym przez takie jednostki i instytucje, jak: Ministerstwo Środowiska, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Marszałka, Wojewodę i Sejmik Województwa, Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych (Nadleśnictwa, Leśnictwa), Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ośrodki Edukacji Ekologicznej, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Państwową Straż Pożarną, Inspekcję Ruchu Drogowego, zarządców dróg wszystkich kategorii, organy nadzoru budowlanego, inspekcję sanitarną, zarządzający składowiskami instalacjami, starostwo powiatowe, podmioty gospodarcze, czy też właścicieli gruntów.

Proces zarządzania środowiskiem w postaci planowania konkretnych inwestycji spoczywa niewątpliwie głównie na władzach samorządowych. Mając na uwadze spójność koordynacji działań pomiędzy poszczególnymi szczeblami władz samorządowych i rządowych, a także współpracę z pozostałymi partnerami, zarządzanie środowiskiem gminy przy pomocy Programu Ochrony Środowiska wymagać będzie ustalenia roli i zakresu działania poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jego realizację, struktury organizacji Programu oraz systemu monitoringu.

Władze gminy pełnią w odniesieniu do Programu kilka funkcji. Jedną z ważniejszych jest funkcja regulacyjna, na którą składają się akty prawa lokalnego – uchwały oraz decyzje administracyjne związane odpowiednio z określonymi obszarami zagadnień środowiskowych. Władze pełnią również funkcje wykonawcze i kontrolne. Pożądane jest, aby władze gminy pełniły również funkcje wspierające dla podmiotów zaangażowanych

w rozwój obszaru oraz funkcje kreujące działania ukierunkowane na poprawę środowiska przyrodniczego.

Do podstawowych instrumentów prawnych odnoszących się do zagadnień ochrony środowiska należą: standardy i normy środowiskowe, pozwolenia i odpowiedzialność administracyjna, karna i cywilna. Głównymi instrumentami finansowymi są opłaty ekologiczne, kary, fundusze celowe, ulgi podatkowe. Wśród instrumentów o charakterze społecznym wyróżnia się dostęp do informacji, komunikację społeczną, edukację i promocję ekologiczną.

Ponadto w Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2016 – 2020 określono obszar działania „Przyjazne środowisko”, w ramach którego wyznaczono dwa najważniejsze zadania wraz ze sposobami ich realizacji:

a) Wykorzystanie potencjału przyrodniczego Gminy Bartniczka, poprzez realizację m.in. takich działań jak:

- pielęgnacja zieleni i obszarów chronionych w celu zachowania ich wartości przyrodniczych,
- zagospodarowanie terenów cennych pod względem przyrodniczym do celów rekreacji: zagospodarowanie jezior, wyposażenie w infrastrukturę rekreacyjną oraz sanitarną,
- budowa oświetlenia ulicznego oraz miejsc użyteczności publicznej przy wykorzystaniu lamp zasilanych energią słoneczną lub wiatrową,
- zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne części działki 84/1 – obręb Bartniczka.

b) Inwestycje w odnawialne źródła energii i poprawa sprawności energetycznej budynków, dzięki realizacji takich inwestycji jak:

- inwestycje w odnawialne źródła energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła),
- poprawa parametrów energetycznych budynków poprzez prowadzenie kompleksowej termomodernizacji,
- modernizacja energetyczna budynku Urzędu Gminy Bartniczka poprzez docieplenie dachu, wymianę oświetlenia na energooszczędne oraz montaż paneli fotowoltaicznych,
- termomodernizacja budynku mieszkalnego wielorodzinnego w Gutowie,

- termomodernizacja i remont czterech obiektów kultury w miejscowościach Łaszewo, Jastrzębie, Nowe Świerczyny i Samin,
- system edukacji społeczeństwa i promocji efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i ekologicznego trybu życia.

ANALIZA SPOŁECZNA

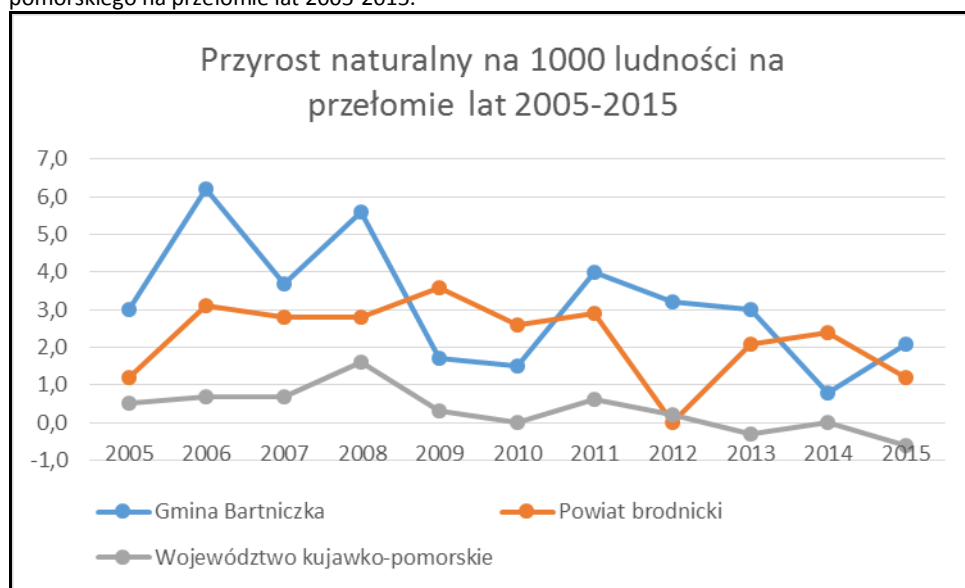
Liczba ludności zamieszkująca Gminę Bartniczka w roku 2015 wynosiła 4 733 osób (dane GUS, Bank Danych Lokalnych). Według ewidencji Urzędu Gminy Bartniczka liczba ludności jest wyższa i wynosi 4 862 osób. Najwięcej zameldowanych mieszkańców jest w miejscowości Bartniczka – 741 osób, co stanowi około 15,2% ludności gminy oraz w miejscowościach Radoszki – 723 osób (14,9%), Grążawy – 529 osób (10,9%) i Jastrzębie – 525 osób (10,8%). Najmniej zameldowanych mieszkańców odnotowano w miejscowości Sokołowo – 51 osób, co stanowi jedynie 1,1% ludności gminy.

Gęstość zaludnienia w roku 2015 wyniosła 57 osób na 1 km² powierzchni, co stanowi mniejszy wskaźnik w stosunku do całego powiatu brodnickiego, gdzie ta wartość plasuje się na poziomie 75 osób na 1 km² oraz w stosunku do całego województwa kujawsko-pomorskiego, gdzie ta wartość plasuje się na poziomie 116 osób na 1 km². Gęstość zaludnienia nieznacznie zwiększyła się w stosunku do roku 2005, w którym wskaźnik wynosił 55 osób na 1 km² powierzchni.

W 2015 r. średnio na 100 mężczyzn przypadało 97 kobiet i jest to wskaźnik niższy niż w porównywanym roku 2005, kiedy to na 100 mężczyzn przypadało 99 kobiet. Wskaźnik ten jest korzystny dla gminy Bartniczka w stosunku do całego powiatu brodnickiego, gdzie ten wskaźnik wynosi 102 kobiety na 100 mężczyzn. Natomiast dla całego województwa kujawsko-pomorskiego, wskaźnik ten wynosi 106 kobiet na 100 mężczyzn.

Analizując przyrost naturalny czyli liczbę urodzeń w stosunku do liczby zgonów mieszkańców Gminy Bartniczka obserwuje się tendencję malejącą. Przyrost naturalny w 2005 r. wynosił 3 osoby na 1 000 ludności, natomiast w roku 2015 wartość ta spadła do 2,1. Liczba ludności w ciągu ostatnich 10 lat jednak rośnie, co związane jest ze wzrostem przeciętnego wieku życia ludzi.

Ryc. 13 Przyrost naturalny na 1000 ludności dla gminy Bartniczka, powiatu brodnickiego i województwa kujawsko-pomorskiego na przełomie lat 2005-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL

Zgodnie z danymi GUS zauważa się, że w wyniku zmian liczby ludności, w poszczególnych grupach wieku, w kolejnych latach nastąpi pogłębienie starzenia się ludności, wyrażone współczynnikiem starości demograficznej rozumianym jako udział grupy ludności wieku 65 lat i więcej w ogólnej populacji.

W niniejszym opracowaniu poddano analizie stosunek poszczególnych grup ekonomicznych ludności, zgodnie z założeniem, że ludność w wieku przedprodukcyjnym obejmuje osoby w wieku 0 do 17 lat; ludność w wieku produkcyjnym – osoby od 18 lat do wieku emerytalnego (60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni), a ludność w wieku poprodukcyjnym – osoby powyżej wieku emerytalnego.

Struktura ekonomiczna ludności Gminy Bartniczka, według danych z 2015 roku pochodzących z GUS-u (przy ogólnej liczbie mieszkańców gminy 4 733 GUS), przedstawia się następująco:

- grupa ludności w wieku przedprodukcyjnym stanowi 22,4 % ogólnej liczby mieszkańców,
- ludność w wieku produkcyjnym stanowi 62,8 % liczby ludności,
- ludność w wieku poprodukcyjnym 14,7 % ogółu mieszkańców.

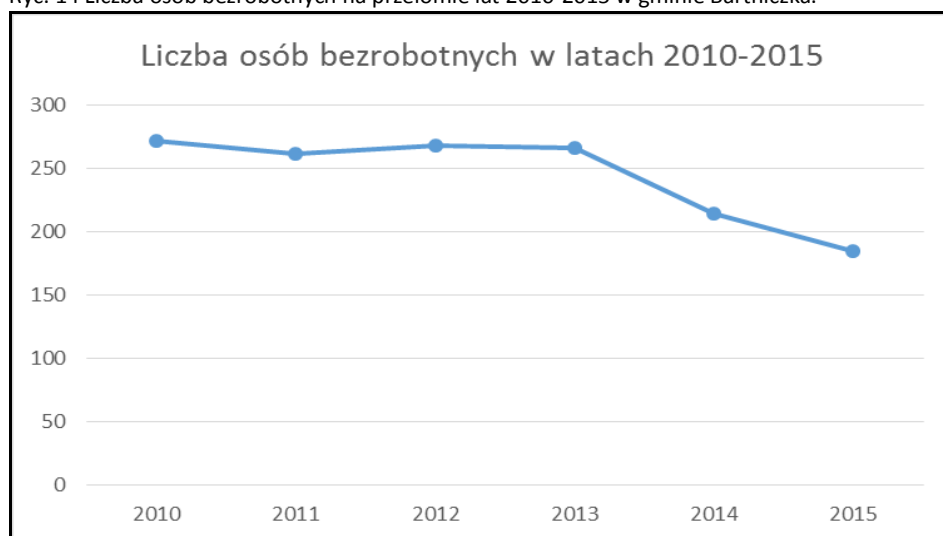
Na przestrzeni ostatnich 10 lat obserwuje się postępujący proces starzenia się ludności. Rośnie udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym kosztem ludności w wieku przedprodukcyjnym. W kolejnych latach niezbędne jest podjęcie działań rewitalizacyjnych mających na celu poprawę struktury ekonomicznej społeczności Gminy

Bartniczka. Jest to tendencja charakterystyczna dla całej Polski, związana ze zmniejszającą się liczbą urodzeń. Obecnie najmniejszą liczbę stanowią mieszkańcy w przedziale wiekowym 65 – 69 lat, największą natomiast w przedziale 25 – 29 lat, duży udział ma także grupa ludności w wieku 30 – 34 lata i będąca w wieku co najmniej 70 lat. W porównaniu do roku 2005 nastąpiło zwiększenie udziału starszych grup wiekowych w strukturze analizowanego obszaru. Na taki stan transformacji wpływ ma niski przyrost naturalny na terenie Gminy Bartniczka. Zakłada się, że w przyszłości na terenie charakteryzowanej jednostki przybywać będzie ludności w wieku poprodukcyjnym, ponadto następować będzie dalsza migracja młodych ludzi, która jest naturalnym procesem, zwłaszcza w zakresie zdobywania wyższego wykształcenia.

Obecnie w związku z pojawieniem się możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na działania rewitalizacyjne należy zwrócić dużą uwagę na zadania Gminy mające na celu niwelowanie negatywnego zjawiska społecznego jakim jest starzenie się ludności. Jest to ogólny dla całej populacji trend, jednak w przypadku Gminy Bartniczka zjawisko to potęguje odpływ ludności w młodszych grupach wiekowych do dużych miast.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy liczba zarejestrowanych bezrobotnych z terenu Gminy Bartniczka, na dzień 31.12.2015 r., wynosiła 185 osób. W gminie można zauważyć pozytywne zjawisko malejącej z roku na rok liczby osób bezrobotnych.

Ryc. 14 Liczba osób bezrobotnych na przełomie lat 2010-2015 w gminie Bartniczka.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy.

Bezrobotnymi są w szczególności osoby w wieku 25-34 lata, stanowiący 31% ogólnej liczby bezrobotnych. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że liczba osób bezrobotnych

w poszczególnych grupach wiekowych sukcesywnie maleje, co przykłada się na malejącą ogólną liczbę osób bezrobotnych. Natomiast niepokojącym zjawiskiem jest to, że zwiększa się liczba osób trwale bezrobotna tzn. pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy. Liczba osób pozostających bez pracy powyżej 2 lat wzrosła trzykrotnie z 14 osób w 2010 r. do 47 osób w 2015.

Największy udział w grupie osób zarejestrowanych na terenie Gminy Bartniczka jako osoby bezrobotne stanowią mieszkańcy z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej, których jest 67. Trudności ze znalezieniem zatrudnienia mają również osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Stosunkowo najmniejszy odsetek osób bezrobotnych stanowi ludność z wykształceniem wyższym.

Ryc. 15 Liczba osób bezrobotnych w roku 2015 w gminie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy.

Zgodnie z zebranymi danymi, największy problem bezrobocia występuje wśród ludności posiadającej niskie wykształcenie. Duży jest udział ludności będącej w wieku do 24 lat, pozostających bez pracy. Niezbędne są zatem działania naprawcze ukierunkowane a poprawę jakości kształcenia w szkołach położonych na terenie analizowanej jednostki. Niezbędne jest również umożliwienie dostępu do podnoszenia wykształcenia i kwalifikacji osobom w wyższych grupach wiekowych, w celu poprawy ich sytuacji na rynku pracy. Opisane procesy powinny być prowadzone wielokierunkowo w oparciu o proponowany do opracowania Gminny Program Rewitalizacji.

Władze samorządowe w Gminie powinny prowadzić walkę z bezrobociem poprzez wspieranie nowych miejsc pracy, stosując przy tym ulgi podatkowe i zwolnienia z podatku od nieruchomości. Ponadto prowadzone są szkolenia i warsztaty mające na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych.

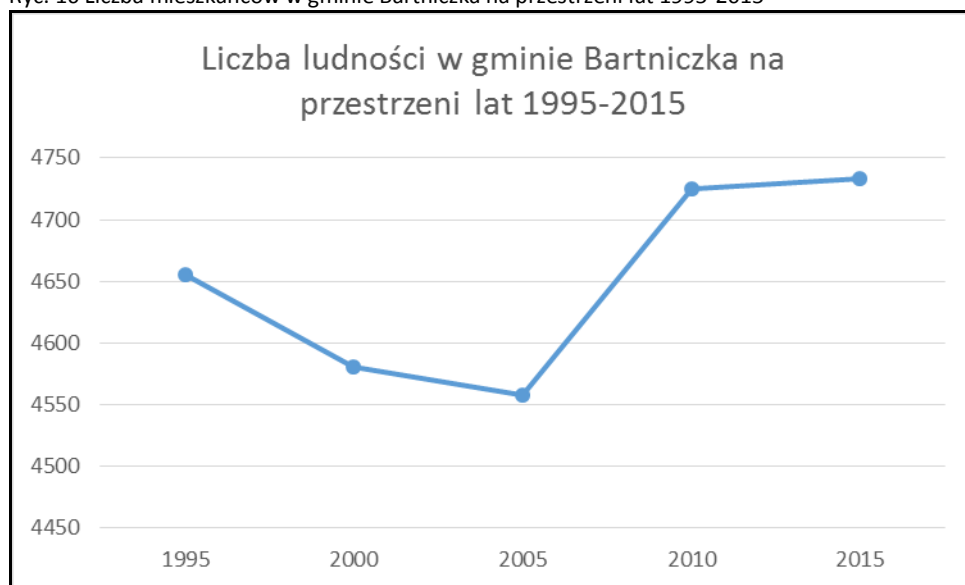
W Strategii Rozwoju dla Gminy Bartniczka na lata 2016 – 2020 określono obszar działania „Społeczeństwo”, w ramach którego wyznaczono dwa najważniejsze zadania wraz ze sposobami ich realizacji:

- 1) Stworzenie warunków dla rozwoju społeczno – zawodowego miejscowej ludności, realizowanej przez takie działania jak:
 - budowa, rozbudowa i wyposażenie świetlic wiejskich,
 - budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Bartniczka i jej wyposażenie,
 - budowa placu zabaw w Łaszewie dla dzieci w wieku od 3 lat z bezpieczną nawierzchnią,
 - budowa i modernizacja obiektów sportowo – rekreacyjnych,
 - tworzenie atrakcyjnych warunków do powszechnego uczestnictwa mieszkańców Gminy w życiu kulturalnym i sportowym (np. poprzez organizację kursów, wydarzeń artystycznych),
 - współpraca instytucji kultury, organizacji pozarządowych, placówek oświaty w celu tworzenia i realizowania zadań z zakresu edukacji kulturalnej wszystkich grup wiekowych mieszkańców Gminy,
 - promocja jednostki w regionie,
 - organizacja cyklicznych wydarzeń o zasięgu regionalnym (np. Święto Miodu).
- 2) Poprawa obsługi mieszkańców w zakresie edukacji , ochrony zdrowia i pomocy społecznej, poprzez:
 - rozwój specjalistycznych usług medycznych dla mieszkańców,
 - zapewnienie wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych i starszych,
 - rozwój bazy oświaty i doskonalenie pracowników oświaty,
 - zmiana sposobu użytkowania budynków oświatowych położonych w Grążawach na budynki służące realizacji usług opiekuńczych, jak również specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób starszych (SENIOR WIGOR).

8.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego

Wg danych ewidencyjnych ludności Urzędu Gminy Bartniczka na koniec 2015 r. gmina liczyła 4787 mieszkańców zameldowanych na pobyt stały oraz 75 mieszkańców zameldowanych na pobyt czasowy. Wg danych z GUS (bank danych lokalnych) liczba ludności jest niższa i wynosi 4733 mieszkańców, w tym 2334 kobiet i 2402 mężczyzn.

Ryc. 16 Liczba mieszkańców w gminie Bartniczka na przestrzeni lat 1995-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Z powyższego wykresu wynika, że do roku 2005 liczba mieszkańców malała, natomiast w latach 2005-2015 zauważalny jest umiarkowany wzrost liczby mieszkańców gminy. Cechą charakterystyczną jest przewaga liczby mężczyzn w ogólnej liczbie populacji.

Przebieg procesów demograficznych na obszarze gminy Bartniczka badany był na przełomie lat 2010-2015.

Tab. 25 Struktura demograficzna gminy Bartniczka w latach 2010-2015

Wiek	Lata					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
przedprodukcyjny	905	888	891	889	878	890
produkcyjny	3172	3170	3142	3147	3137	3145
poprodukcyjny	648	656	664	678	693	698

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Z powyższych danych wynika, że ilość osób w wieku przedprodukcyjnym maleje, natomiast rośnie ilość osób w wieku poprodukcyjnym, co w perspektywie czasu może wpływać niekorzystnie na strukturę demograficzną w gminie Bartniczka.

W 2014 r. Główny Urząd Statystyczny opublikował krajową prognozę demograficzną na lata 2014-2050, w której przyjęto następujące zachodzące zjawiska:

- postępujące starzenie się ludności (utrzymanie się dotychczasowego spadku umieralności oraz stopniowe wydłużanie się długości życia),
- znaczący wolumen czasowej migracji zagranicznej (postępujące zwiększanie się odpływu migracyjnego ludności),
- bardzo niska liczba urodzeń (współczynnik dzietności równy 1,5 i mniej).

Wynikiem powyższych założeń jest prognozowane stopniowe zmniejszanie się liczby ludności Polski. Obserwowane w Polsce tendencje w zakresie ruchu naturalnego doprowadziły do istotnych przemian w strukturze kraju.

W celu przeprowadzenia prognozy demograficznej dla gminy Bartniczka przyjęto następujące założenia:

- ustalenie wyjściowego stanu i struktury ludności,
- ustalenie grup wiekowych,
- postarzenie ludności żyjącej w danej grupie wiekowej,
- przewidywanej przyszłej liczby urodzeń i ich postarzenia.

Liczbę ludności w kolejnych grupach wiekowych po upływie 5 lat obliczono ze wzoru:

$$L_n = L_{n-1} \cdot P$$

gdzie:

L_n – liczba osób w n-tej grupie wiekowej w roku t

L_{n-1} - liczba osób w (n-1) grupie wiekowej w roku t-5

P – prawdopodobieństwo przeżycia 5 kolejnych lat przez osobę będącą w grupie wiekowej (parametr ten określono na podstawie tablic życia, opracowanych przez GUS)

t – rok prognozowany.

Ustalono przyszłą liczbę urodzeń w pespektywie co 5 lat korzystając ze wzoru:

$$U_t = K_{t-5} \cdot P \cdot W$$

gdzie:

K_{t-5} – liczba kobiet w wieku rozrodczym w roku t-5

P – prawdopodobieństwo przeżycia roku (na podstawie tablic życia, opracowanych przez GUS),

W - współczynnik urodzeń obliczony jako iloraz liczby kobiet w wieku rozrodczym do ilości urodzeń,

t – rok prognozowany.

W prognozie dla gminy Bartniczka przyjęto 30-letni horyzont czasowy z podziałem na 5-letnie przedziały wiekowe. Wiek rozrodczy oraz współczynnik urodzeń został ustalony na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego związany z urodzeniami w gminie Bartniczka. Współczynnik urodzeń oszacowano na podstawie średnich współczynników urodzeń dla 5 lat poprzedzających prognozę. Wiek rozrodczy został zdefiniowany na poziomie 14-44 lat. Poniższa tabela przedstawia wyniki przeprowadzonej prognozy biologicznej ludności gminy Bartniczka na lata 2020-2045. Liczba ludności w latach 2010 i 2015 pochodzi z danych GUS.

Tab. 26 Prognozowana liczba ludności w gminie Bartniczka z perspektywą 30 letnią.

Grupy wiekowe	Rok							
	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045
0-4	336	274	279	267	265	247	232	215
5-9	269	342	273	278	266	263	246	230
10-14	300	274	342	273	278	266	263	246
15-19	369	290	274	342	272	278	266	263
20-24	400	363	289	273	341	272	277	265
25-29	418	388	362	289	272	340	271	276
30-34	365	397	387	361	288	271	339	270
35-39	349	363	395	385	359	286	270	337
40-44	281	344	361	393	382	357	284	268
45-49	330	281	340	357	389	378	353	281
50-54	294	324	276	334	350	382	372	347
55-59	260	279	314	268	325	340	371	361
60-64	235	241	266	300	256	310	325	354
65-69	110	210	225	248	279	239	289	303
70-74	148	92	187	200	220	248	212	257
75-79	132	119	79	159	170	186	210	180
80-84	77	93	94	62	124	132	144	162
85 i więcej	52	59	63	63	42	83	89	96
ogółem	4725	4733	4805	4850	4877	4878	4811	4713

Źródło: Opracowanie własne.

Prognozuje się, że do roku 2035 liczba ludności w gminie będzie wzrastać, natomiast po roku 2035 liczba ludności w gminie będzie stopniowo spadać, co związane jest głównie ze spadającą liczbą urodzeń.

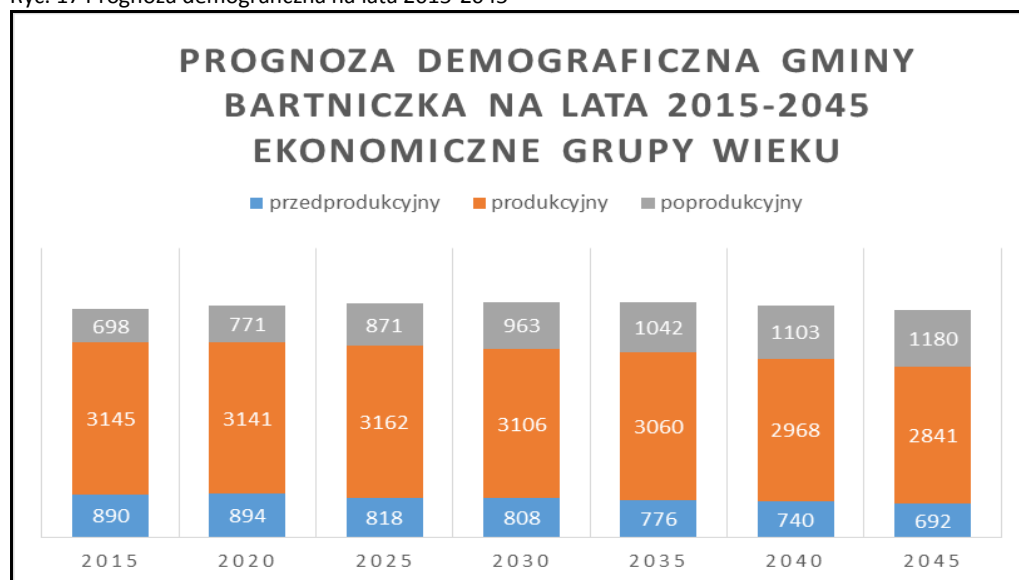
Tab. 27 Prognoza struktury demograficznej gminy Bartniczka w latach 2015 – 2045 z podziałem na grupy ekonomiczne.

Wiek	Lata						
	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045
przedprodukcyjny	890	894	818	808	776	740	692
produkcyjny	3145	3141	3162	3106	3060	2968	2841
poprodukcyjny	698	771	871	963	1042	1103	1180
Ogółem	4733	4805	4850	4877	4878	4811	4713

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Z prognozowanego okresu czasu wynika, że struktura demograficzna gminy Bartniczka jest niepokojąca. W 2045 roku znacznie zmniejszy się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (o 23% w odniesieniu do roku 2015) i w wieku produkcyjnym (o 10% w odniesieniu do roku 2015) natomiast zwiększy się liczba osób w wieku poprodukcyjnym (o 69% w odniesieniu do roku 2015).

Ryc. 17 Prognoza demograficzna na lata 2015-2045

Źródło: Opracowanie własne.

Również przebieg procesów demograficznych na terenie gminy przedstawia się niekorzystnie ze względu na utrzymujący się ujemny bilans ruchów migracyjnych w ciągu ostatnich 10 lat, wyjątek stanowią lata 2007 i 2010 gdzie odnotowano dodatni bilans ruchów migracyjnych. Migracje te związane są zarówno z ruchem zagranicznym jak i migracją ludności do ośrodków miejskich.

Tab. 28 Saldo migracji w gminie Bartniczka w latach 2005-2014.

Lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Saldo migracji	-11	-10	12	-31	-16	24	-30	-15	-9	-13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Wyżej wymienione tendencje w podstawowych procesach demograficznych pozwalają wysunąć tezę o stopniowym zmniejszaniu się zaludnienia w gminie Bartniczka.

8.3. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

Inwestycje służące realizacji zadań własnych gminy obejmują w pierwszej kolejności inwestycje z zakresu wykonania sieci komunikacyjnej, infrastruktury technicznej oraz infrastruktury społecznej. Zgodnie z ustawą o gospodarce nieruchomościami, do zadań własnych gminy należą w tym zakresie zadania związane z budową i utrzymywaniem obiektów, urządzeń i przewodów, obejmujących: infrastrukturę komunikacyjną (drogi publiczne i rowerowe, transport i łączność publiczną), infrastrukturę techniczną (zaopatrzenie w wodę, ścieki i odpady), infrastrukturę publiczną (społeczną - szkoły, ochrona zdrowia, opieka społeczna, obiekty sportowe, bezpieczeństwo publiczne), a także inwestycje związane z ochroną przed powodzią, zakładaniem i utrzymywaniem cmentarzy komunalnych.

W ocenie możliwości finansowych budżetu gminy zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej i społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy - inwestycji związanych z obsługą obszarów, na których lokalizowana będzie nowa zabudowa, cechujących się różnym stopniem ukształtowania układu komunikacyjnego oraz wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną.

W dniu 27 grudnia 2010 roku została podjęta przez Radę Gminy Bartniczka Uchwałą Nr III/8/10 Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Bartniczka na lata 2012-2019. W dniu 27 grudnia 2012 roku została podjęta przez Radę Gminy Bartniczka Uchwałą Nr XXII/102/12 Zmiana Wieloletniej Prognozy Finansowania wraz z jednoczesną zmianą zakresu czasowego prognozy do lat 2013-2020.

Zmiana Wieloletniej Prognozy Finansowania Gminy Bartniczka na lata 2013-2020 zakłada w okresie do 2020 r. planowane wydatki majątkowe budżetu w wysokości ponad 2 mln zł oraz wydatki bieżące w wysokości około 1,5 mln zł. W związku z faktem, iż okres kwalifikowania (okres ponoszenia wydatków kwalifikowanych związanych z rozliczeniami z UE) skończył się w dniu 31 grudnia 2015 roku, w niniejszej prognozie ze względu na brak podstaw nie dokonano prognozy dochodów i wydatków na rok 2016 i w latach następnych. Do głównych wieloletnich przedsięwzięć inwestycyjnych wskazanych w WPF zaplanowanych przez gminę należało:

- 1) Modernizacja oczyszczalni ścieków – łączny szacowany wydatek – 1 068 142 zł,
- 2) Budowa świetlicy wiejskiej w Bartniczce - planowane zakończenie inwestycji 2015 rok – łączny szacowany wydatek – 1 030 000 zł.

W latach 2014 - 2016 wybudowano chodniki w miejscowościach Komorowo i Bartniczka, została rozbudowana istniejąca sieć wodociągowa (łącznie o 1500 m) oraz kanalizacyjna (łącznie o 1500 m). W 2015r. została zakończona przebudowa przepompowni ścieków wraz z utworzeniem centralnego systemu monitoringu głównych obiektów wodociągowych i kanalizacyjnych. Przebudową zostało objętych jedenaście gminnych przepompowni ścieków. Przebudowa przepompowni kosztowała - 1 302 634,08 zł. Została zrealizowana, przy współudziale środków Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, w wysokości – 721 567 zł.

W najbliższych latach planuje się w szczególności:

- przeprowadzić modernizację dróg gminnych - drogi bitumicznej Stare Świerczyny-Koziary, drogi gminnej Samin, odcinków dróg w Jastrzębiu (obok remizy, ośrodka i Kościoła), odcinka drogi w Bartniczce (ul. Długa), odcinka drogi w Świerczynkach, odcinka drogi Stare Świerczyny – Nowe Świerczyny,
- wykonać - oświetlenie uliczne w części miejscowości Radoszkach, termomodernizację oraz zmianę sposobu użytkowania budynków oświatowych położonych w Grążawach na budynki służące realizacji usług opiekuńczych dla osób starszych, termomodernizację świetlic wiejskich w Saminie i Nowych Świerczynach, termomodernizację remiz strażackich w Łaszewie i Jastrzębiu,
- wybudować - chodniki na terenie gminy, świetlicę wiejską w Bartniczce, plac zabaw w Łaszewie,
- przebudować gminną oczyszczalnię ścieków.

Termin realizacji w/w przedsięwzięć w dużej mierze uzależniony jest od możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych.

Utworzenie dziennego domu pobytu „Senior-Wigor” w budynkach usytuowanych w Grążawach (z usług utworzonej placówki będą mogły korzystać osoby niepracujące w wieku 60+, co najmniej 8 godzin dziennie od poniedziałku do piątku) to koszt około 1 200 000,00 zł natomiast koszt budowy świetlicy wiejskiej w Bartniczce szacuje się na 1 450 000,00 zł (z dotacji planuje się sfinansować 1 136 000,00 zł), budowa placu zabaw

w Łaszewie dla dzieci od 3 lat z bezpieczną nawierzchnią to koszt nieco ponad 70 000 zł (z dotacji planuje się sfinansować kwotę 56 000 zł).

Do priorytetowych zadań na najbliższe lata Wójt Gminy wskazuje modernizację około 10 km dróg gminnych, przebudowę gminnej oczyszczalni ścieków.

Jak wynika z zadań inwestycyjnych przyjętych na roku 2016 koszty modernizacji odcinków dróg gminnych mają wynieść około 550 000 zł, natomiast koszt budowy chodników około 80 000,00 zł.

Termin realizacji w/w przedsięwzięć w dużej mierze uzależniony jest od możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych.

Podstawą finansowania realizacji zadań własnych gminy są środki budżetowe i zewnętrzne. Wyróżnić można następujące źródła finansowania:

- 1) źródła finansowania poza budżetowego wykorzystujące środki Unii Europejskiej,
- 2) źródła finansowania na poziomie międzynarodowym opierające się głównie na bezzwrotnej pomocy dla Polski w ramach Europejskiego Programu Gospodarczego (EOG) oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowania,
- 3) źródła finansowania na poziomie krajowym obejmują takie programy jak:
 - Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POLiŚ), którego głównym zadaniem jest Zmniejszenie emisyjności gospodarki, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
 - Finansowanie przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), którego głównym zadaniem jest poprawa efektywności energetycznej, Wspieranie rozproszonych odnawialnych źródeł energii, System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme),
- 4) źródła finansowania na poziomie lokalnym obejmują takie programy jak:
 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020,
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu,
- 5) źródła finansowania z budżetu gminy.

Budżet Gminy połączony jest z rozwojem jednostki. Jego forma, rozłożenie dochodów i wydatków według poszczególnych działów wpływa na poszczególne obszary gospodarki. Wydatki odzwierciedlają jaki rodzaj i w jakiej skali zaspokajane są potrzeby inwestycyjne

Gminy. Analizując budżet Gminy Bartniczka obserwuje się tendencję wzrostową wysokości dochodów i wydatków. Zwykle wysokość wydatków jest niższa, niż wysokość dochodów, jednak w 2009 r. wydatki znacznie przekroczyły wysokość dochodów.

8.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przez potrzeby i możliwości rozwoju gminy rozumie się w szczególności potrzeby i możliwości rozwoju obszarów zurbanizowanych - rozwoju jakościowego i przestrzennego tych obszarów, związanego z zapotrzebowaniem na nową zabudowę o różnych funkcjach, wynikającym różnorodnych uwarunkowań.

Należą do nich uwarunkowania społeczne, demograficzne, ekonomiczne oraz środowiskowe, a także wynikające ze stopnia rozwoju sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej.

Jednym z zasadniczych uwarunkowań, wpływających na potrzeby i możliwości rozwoju przestrzennego obszarów zurbanizowanych, jest stan zagospodarowania obszarów dotychczas przeznaczonych pod zabudowę (przez co rozumie się zarówno tereny w znacznym stopniu już zabudowane, jak i tereny przeznaczone w planach miejscowych pod zabudowę, dotychczas niezabudowane), określający możliwość lokalizacji w ich obrębie nowej zabudowy.

W celu określenia możliwości dokonania zmian w bilansie terenów dotychczas przeznaczonych pod zabudowę, wskazujących na uzasadnioną potrzebę wyznaczenia nowych obszarów przeznaczonych pod zabudowę, określa się, zgodnie z przepisami m.in. maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę, analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne oraz prognozy demograficzne oraz możliwości lokalizacji nowej zabudowy na obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej (chłonność terenów).

Zgodnie z przepisami, dopuszcza się wyznaczenie nowych obszarów pod zabudowę tylko wówczas, gdy nowa zabudowa, wynikająca z zapotrzebowania, nie znajduje pokrycia w możliwościach jej usytuowania na obszarach o w pełni wykształconej strukturze lub na obszarach dotychczas przeznaczonych pod zabudowę oraz pod warunkiem, że realizacja niezbędnych inwestycji związanych z rozwojem zabudowy mieści się w ramach możliwości finansowych gminy.

Zgodnie z wymaganiami ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, określa się maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę - biorąc pod uwagę dopuszczalną perspektywę 30 lat (okres do 2045) oraz możliwość zwiększenia tego zapotrzebowania, w stosunku do wyników analiz, o 30% ze względu na niepewność procesów rozwojowych w przyjętym horyzoncie czasowym.

Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę określono w podziale na podstawowe funkcje zabudowy: zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna. Dane statystyczne pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego przyjęte przy określaniu zapotrzebowania na nową zabudowę obejmują lata 2008-2014 oraz prognozę demograficzną do roku 2045 r. w wariancie biologicznym.

Jak wynika z długoterminowej prognozy sporządzonej dla gminy Bartniczka liczba ludności w przyjętej perspektywie czasowej 30 lat będzie wynosiła 4713 osób w 2045 r.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową.

Tab. 29 Zasoby mieszkaniowe w gminie Bartniczka w latach 2008-2014r.

Gmina Bartniczka	Jednostka	lata						
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba mieszkań	-	1198	1207	1192	1200	1208	1224	1236
Mieszkania na 1000 mieszkańców	wskaźnik	260,5	261,7	252,3	254,6	257,2	259,7	262,5
Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	wskaźnik	4,25	4,26	4,34	4,36	4,36	4,39	4,4
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	wskaźnik	3,84	3,82	3,96	3,93	3,89	3,85	3,81
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m ²	87	87,4	89	89,4	89,7	90,3	90,7
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	wskaźnik	0,9	0,91	0,91	0,9	0,89	0,88	0,87
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m ²	22,7	22,9	22,4	22,8	23,1	23,4	23,8
Budynki mieszkalne w gminie	-	979	987	992	1020	1028	1043	1055

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

W analizowanym okresie średnio przybywa 10 mieszkań na rok, za wyjątkiem roku 2010 gdzie odnotowano spadek liczby mieszkań. Natomiast analizując budynki mieszkalne w gminie ich wzrost plasuje się na poziomie 12 budynków rocznie. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w roku 2014 wynosiła 23,8 m².

Tab. 30 Porównanie liczby mieszkań, przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę dla Gminy Bartniczka z wybranymi jednostkami terytorialnymi (dane z GUS za 2014).

	Jednostka terytorialna					
	Jednostka	Gmina Bartniczka	Powiat brodnicki	Województwo kujawsko-pomorskie	Polska	Europa
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców (wskaźnik)	-	262,5	317,2	347,7	363,4	500
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę	m ²	23,8	25,3	24,1	26,7	40
Liczba mieszkań w gminie Bartniczka wg wskaźnika (dane GUS 2014) dla poszczególnych jednostek terytorialnych	-	1236	1493	1637	1711	2354
Prognozowana liczba mieszkań w gminie Bartniczka wg wskaźnika na 2045r.	-	1237	1495	1639	1713	2357
Powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie odpowiadająca przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę	-	112 098	119 163	113 511	125 757	188 400

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Jak wynika z tabeli powyżej, zasób mieszkaniowy i warunki mieszkaniowe w gminie Bartniczka nie odpowiadają standardom nie tylko europejskim, lecz także krajowym.

Wskaźniki mieszkaniowe: liczba mieszkań na 1000 mieszkańców oraz przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę niekorzystnie odbiegają poziomem od średniej wielkości tych wskaźników w powiecie, województwie i kraju. Możliwość osiągnięcia standardów europejskich w zakresie wskaźników mieszkaniowych wymaga znaczącego zwiększenia zasobów mieszkaniowych, możliwego do osiągnięcia dopiero w co najmniej 30-letnim okresie.

Przez standard europejski rozumie się wielkość wskaźników mieszkaniowych, opisujących jakość warunków mieszkaniowych jako przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania na osobę na poziomie 40 m² oraz liczba mieszkań na 1000 mieszkańców - 500. Założona odpowiednio długa perspektywa czasowa osiągnięcia standardu mieszkaniowego na obecnym europejskim poziomie daje podstawy do twierdzenia o realnej możliwości osiągnięcia tego celu, a co najmniej - do istotnego zbliżenia się do średniej europejskiej, jednak przy niezbędnej większej dynamice ruchu budowlanego.

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców gminy Bartniczka oraz wskaźnik dotyczący liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, niedobór mieszkań w gminie w stosunku

do standardów: powiatowych wynosi 54, wojewódzkich 85, polskich 100, natomiast w stosunku do standardów europejskich liczba ta wynosi 238 mieszkań.

Pożądana liczba mieszkań na 1000 mieszkańców, niezbędna do osiągnięcia poziomu europejskiego w perspektywie 30 lat, przy przewidywanej w 2045 r. liczbie mieszkańców gminy 4713 osób powinna wynosić 2357 mieszkań, a więc o 1121 mieszkań więcej niż obecnie, co stanowi wzrost o ponad 90 % do liczby mieszkań obecnie.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę w gminie Bartniczka jest mniejsza od wskaźnika na poziomie powiatu brodnickiego, woj. kujawsko-pomorskiego i Polski. W stosunku do średniego standardu europejskiego, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę w gminie Bartniczka jest mniejsza aż o 16,2 m². Deficyt powierzchni użytkowej mieszkań w stosunku do teoretycznej ilości powierzchni użytkowej spełniającej standardy europejskie wynosi obecnie 76 302 m².

Pożądana łączna ilość powierzchni użytkowej mieszkań, niezbędna do osiągnięcia obecnego poziomu europejskiego pod względem przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę, będzie maleć wraz z prognozowanym spadkiem liczby mieszkańców. W perspektywie 30. lat, łączna powierzchnia użytkowa mieszkań, gwarantująca osiągnięcie standardu europejskiego pod względem przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę, powinna wynosić 188,5 tys. m², a więc o ponad 76 422 m² więcej niż obecnie.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową wyrażone w ilości powierzchni użytkowej nowej zabudowy przyjmuje się na poziomie: 76 000 m² – pozwalającym na osiągnięcie w ciągu 30. lat obecnych europejskich warunków mieszkaniowych.

Zapotrzebowanie to można zwiększyć o 30% w związku z niepewnością procesów rozwojowych oraz tendencji demograficznych. Maksymalne możliwe zapotrzebowanie na nową zabudowę po zwiększeniu o 30% wyniesie 98 800 m².

Tab. 31 Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową

	Powierzchnia użytkowa zabudowy [m²]	Powierzchnia terenu [m²]
Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę wynikające z analizy	76 000	1 330 000
Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę zwiększone o 30%	98 800	1 729 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie standardów urbanistycznych

Na podstawie przeprowadzonych analiz zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową wyniesie:

- ok. 1100 nowych mieszkań,
- ok. 76 000 – 98 800 m² powierzchni użytkowej zabudowy,
- ok. 133,0–172,9 ha powierzchni terenu przeznaczonego na funkcję mieszkaniową.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową.

Wielkość maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę o funkcji usługowej, w tym handlowej, określa się przy wzięciu pod uwagę dotychczasowych tendencji w zakresie rozwoju budownictwa tego rodzaju w ubiegłym dziesięcioleciu, biorąc pod uwagę sytuację ekonomiczną mieszkańców oraz z uwzględnieniem innych uwarunkowań, wpływających na prawdopodobne zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową w perspektywie 30 lat. Ze względu na umiarkowany rozwój usług handlu na terenie gminy w ubiegłych latach, szacuje się niewielkie zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową. Ze względu na fakt, iż obecnie usługi stanowią około 2,5 % całej zabudowy na terenie gminy oraz biorąc pod uwagę perspektywę 30 lat przyjmuje się jako maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową 16,1 tys. m² powierzchni użytkowej.

Usługi będą również realizowane w zabudowie mieszkaniowej jako funkcja uzupełniająca.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę produkcyjno-magazynową.

Wielkość zapotrzebowania na nową zabudowę produkcyjną, składów i magazynów określa się, biorąc pod uwagę sytuację ekonomiczną gminy.

Tereny przemysłowe w gminie Bartniczka zajmują około 19 ha całej gminy, co stanowi zaledwie 0,26% powierzchni gminy. Zapotrzebowanie na nową zabudowę produkcyjno-magazynową wynika z konieczności aktywizacji i zróżnicowania bazy ekonomicznej gminy, stworzenia możliwości rozwoju miejsc pracy dla mieszkańców, znajdujących obecnie zatrudnienie w innych konkurencyjnych ośrodkach powiatowych. Rozwój bazy gospodarczej jest również niezbędny ze względów finansowych. Ze względu na niewielki procent występowania terenów produkcyjnych na terenie gminy, biorąc pod uwagę perspektywę 30 lat przyjmuje się jako maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę produkcyjno-magazynową o łącznej powierzchni użytkowej w ilości 38,5 tys. m².

Zasoby terenów dotychczas przeznaczonych pod zabudowę.

Powierzchnia przeznaczona pod zabudowę w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wynosi 4,2105 ha. Dwa tereny zostały zainwestowane

w 100%, pod zabudowę usługową z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej (teren restauracji) oraz pod zabudowę produkcyjną (teren zakładu GOTEK). Łączna chłonność terenów niezainwestowanych na terenach objętych obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosi 0,45 ha (4 działki).

Tab. 32 Chłonność terenów wyznaczonych w obowiązujących planach miejscowych

Lp.	Miejscowość	Nr uchwały	Powierzchnia [ha]	Teren zainwestowany [%]	Przeznaczenie w planie	Ilość działek niezainwestowanych pod MN	Powierzchnia terenów niezainwestowanych / niezabudowanych [ha]
1	Bartniczka	VII/39/03	0,6262	100	U/MN	-	-
2	Bartniczka	VII/40/03	0,2963	78	MN, KP	1	0,0772
3	Radoszki	VII/41/03	0,5901	30	MN	3	0,3790
4	Jastrzębie	XXXVI/189/14	2,6979	100	P	-	-
Ogółem:			4,2105	-	-	4	0,4562

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Łączna powierzchnia terenów zurbanizowanych o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, dla których oszacowano chłonność wynosi 526 ha. Funkcje zabudowy możliwej do zrealizowania na poszczególnych terenach przyjęto zgodnie z faktycznym wykorzystaniem terenu lub zgodnie z ustaleniami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Tab. 33 Chłonność terenów zurbanizowanych w podziale na funkcje i obręby

Lp.	Obręb	Tereny zurbanizowane			Powierzchnia ogółem	Chłonność terenów
		zabudowa mieszkaniowa, zabudowa zagrodowa [ha]	zabudowa usługowa [ha]	zabudowa produkcyjna, składy, magazyny [ha]		
1	Bartniczka	25,72	3,18	6,68	35,58	0,90
2	Gołkówko	11,41	0,00	0,00	11,41	-
3	Grążawy	65,72	2,47	0,58	68,77	2,02
4	Gutowo	31,41	0,00	0,00	31,41	4,46
5	Igliczyzna	16,49	0,10	0,11	16,70	2,00
6	Jastrzębie	84,61	1,79	5,62	92,02	6,01
7	Komorowo	37,67	0,00	0,00	37,67	2,50
8	Koziary	7,21	0,00	0,00	7,21	0,70
9	Łaszewo	37,81	0,33	0,31	38,45	0,70
10	Radoszki	68,60	1,69	3,08	73,37	6,91
11	Samin	15,88	0,00	0,00	15,88	-
12	Świerczynki	20,68	0,00	0,00	20,68	0,20
13	Świerczyny	62,97	1,09	2,24	66,31	0,63
14	Zdroje	10,07	0,00	0,00	10,07	1,40
Razem		496,27	10,65	18,62	525,54	28,43

Źródło: Opracowanie własne.

Szacując chłonność terenu przeznaczonego pod zabudowę wyodrębniono następujące obszary funkcjonalno-przestrzenne:

- mieszkaniowa, a w tym zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, wielorodzinna, zabudowa zagrodowa;
- usługowa, a w tym zabudowa usługowa, usługi turystyki i wypoczynku, usługi rzemiosła, usługi kultury, usługi kultu religijnego, usługi sportu, usługi oświaty i wychowania, usługi handlu, usługi zdrowia i opieki społecznej;
- produkcyjna, a w tym zabudowa produkcyjna, produkcja rolnicza i zwierzęca, działalność produkcyjna np. budowlana, składy i magazyny.

Powierzchnia wolnych terenów z możliwością lokalizowania nowej zabudowy w obszarze o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych wynosi 28,4 ha. W ramach tych obszarów szacuje się, że powierzchnia terenów zielonych, układu komunikacyjnego, terenów infrastruktury technicznej i innych terenów nieprzeznaczonych pod zabudowę wynosić będzie około 20% (5,69 ha).

Ze względu na fakt, że gmina posiada niewielki obszar objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego chłonność terenów liczono na podstawie faktycznego wykorzystania i zagospodarowania terenów. Wyznaczono chłonność, położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach obrębów ewidencyjnych gminy. Przyjęto, że możliwość lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej istnieje na terenach dotychczas niezabudowanych i dla których nie wydano decyzji o pozwoleniu na budowę. Możliwość lokalizowania nowej zabudowy mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej na terenach w zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach gminy łącznie wynosi 22,7 ha (28,4 ha – 5,7 ha). Chłonność terenów w tabeli powyżej przedstawiono dla poszczególnych obrębów. Analizując chłonność terenów ustalono największe rezerwy terenów dla miejscowości Radoszki (6,9 ha), Jastrzębie (6 ha) oraz Gutowo (4,5 ha). Dla miejscowości Bartniczka, Koziary, Łaszewo, Świerczynki oraz Świerczyny oszacowano chłonność terenów poniżej 1 ha. Dla miejscowości Gołkówko i Samin ustalono chłonność terenów na poziomie 0.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że tereny z zabudową mieszkaniową (jednorodzinną, wielorodzinną, zagrodową) stanowią 94 % całej zabudowy na terenie gminy,

zabudowa usługowa 0,9 %, zabudowa oświaty, sportu i rekreacji niespełna 1 %, zabudowa sakralna i cmentarze to około 0,6 %, natomiast zabudowa produkcyjna stanowi 3,5 %.

Chłonność terenów zabudowy mieszkaniowej oszacowano na podstawie liczby istniejących niezabudowanych działek budowlanych oraz liczby działek potencjalnych (możliwych do wydzielenia) na terenach dotychczas niezabudowanych odrębnie dla poszczególnych jednostek. W przypadku terenów pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną przyjęto wielkość działki na poziomie 1000 - 1500m², pod zabudowę zagrodową 2000 - 3000m². Założono, że 50 % zabudowy mieszkaniowej będzie realizowana w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej oraz 50 % w zabudowie zagrodowej. Biorąc pod uwagę powyższe założenia szacuje się, że na analizowanych terenach powstanie około 128 nowych działek przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową.

Powierzchnie użytkową zabudowy mieszkaniowej oszacowano na podstawie dotychczasowych preferencji mieszkańców gminy, kierunków rozwoju zabudowy mieszkaniowej oraz na podstawie dostępnych danych statystycznych dotyczących przeciętnej powierzchni użytkowej budynków mieszkalnych. Na podstawie dotychczas obserwowanych zjawisk, preferencji potencjalnych nabywców działek budowlanych wnioskuje się, że w przeważającej wielkości na terenach mieszkaniowych powstaje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. Na terenie gminy nie przewiduje się realizacji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. Tym samym chłonności terenów analizowano w odniesieniu do zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Zarówno w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej jak i w zabudowie zagrodowej realizowane są przeciętnie budynki o powierzchni od 80 m² do 130 m². Do dalszych obliczeń przyjęto jako reprezentatywne budynki mieszkaniowe jednorodzinne zarówno w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej jak i zagrodowej na terenie gminy Bartniczka budynki o średniej powierzchni 100 m² powierzchni użytkowej.

Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej dla zabudowy mieszkaniowej w skali całej gminy szacuje się na poziomie 12 800 m² powierzchni użytkowej (128 x 100 m²), co w 13% zaspokaja potrzeby mieszkaniowe wynikające z analiz i prognoz demograficznych.

Z szacowanej chłonności położonych na terenie gminy obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz analizy dotychczasowego

wykorzystania i zagospodarowania terenów wynika, że na tych terenach możliwa jest realizacja zabudowy mieszkaniowej lub zabudowy mieszkaniowo-usługowej.

Ze względu na fakt, że gmina nie posiada planów miejscowych oraz rezerw terenowych przeznaczonych pod funkcję usługową chłonność terenów dla zabudowy usługowej, rozumianą jako możliwość lokalizacji nowej zabudowy o tej funkcji, szacuje się na poziomie 0.

Ze względu na 100% wykorzystanie terenów pod funkcję produkcyjno-magazynową przeznaczoną w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz z uwagi na fakt, że gmina nie posiada rezerw terenowych pod tą funkcję chłonność terenów dla zabudowy produkcyjno-magazynowych, rozumianą jako możliwość lokalizacji nowej zabudowy o tej funkcji, szacuje się na poziomie 0.

Wyznaczając w kierunkach zagospodarowania przestrzennego tereny pod zabudowę wzięto pod uwagę zapotrzebowanie na nową zabudowę, różnorodność potrzeb inwestycyjnych wynikające z analiz społecznych, środowiskowych, ekonomicznych jak również z prognoz demograficznych i standardów europejskich. Opracowanie Studium przede wszystkim przewiduje racjonalne możliwości finansowania infrastruktury technicznej przez gminę. Założenia jakie zostały przyjęte przy projektowaniu terenów przeznaczonych pod inwestycje zakładają skupienie zabudowy jak najbliżej już terenów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej gdzie infrastruktura techniczna jest dobrze rozwinięta oraz na terenach obowiązujących planów miejscowych. Na terenie gminy Bartniczka wyznaczone w Studium kierunki zagospodarowania przestrzennego zakładają skupienie nowej zabudowy jako zagęszczenie i uzupełnienie istniejącej zabudowy lub w niewielkim stopniu wyznaczenie nowych terenów pod zabudowę w obrębie danej miejscowości. Takie podejście zapobiegnie rozproszeniu zabudowy w gminie przy jednoczesnym możliwym i racjonalnym rozwojem danej miejscowości.

Lokalizacja nowej zabudowy mieszkaniowej na terenach dotychczas nie przeznaczonych pod zabudowę, powinna dotyczyć przede wszystkim terenów stanowiących enklawy w obrębie obszarów już przeznaczonych pod zabudowę lub stanowić kontynuację istniejącej zabudowy w jej bliskim sąsiedztwie, by w maksymalnym stopniu wykorzystać w sytuowaniu nowej zabudowy już istniejące lub dotychczas planowane sieci komunikacyjne oraz infrastruktury technicznej, bez ponoszenia dodatkowych wydatków związanych z lokalizacją nowej zabudowy. Kluczowym elementem służącym wyznaczeniu nowych

kierunków były również możliwości finansowania przez gminę realizacji infrastruktury technicznej oraz standardy europejskie, wzięto pod uwagę wszelkie aspekty wynikające z analizy społecznej, środowiskowej, gospodarczej oraz prognoz demograficznych.

Tab. 34 Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę w podziale na obręby

Lp.	obręb	powierzchnia obrębu [ha]	Chłonność terenów [powierzchnia użytkowa m2]			zapotrzebowanie na nową zabudowę [powierzchnia użytkowa m2]			różnica między zapotrzebowaniem na nową zabudowę, a chłonnością terenów		
			funkcja mieszkaniowa	funkcja usługowa	funkcja produkcyjna	funkcja mieszkaniowa	funkcja usługowa	funkcja produkcyjna	funkcja mieszkaniowa	funkcja usługowa	funkcja produkcyjna
1	Bartniczka	151,6	400	0	0	1771	289	693	1371	289	693
2	Gołkówko	229,7	0	0	0	2686	438	1050	2686	438	1050
3	Grążawy	1488,5	914	0	0	17600	2867	6881	16686	2867	6881
4	Gutowo	793,8	2000	0	0	9486	1545	3709	7486	1545	3709
5	Igliczyzna	305,2	914	0	0	3657	596	1430	2743	596	1430
6	Jastrzębie	1119,5	2743	0	0	13257	2160	5183	10514	2160	5183
7	Komorowo	647,9	1143	0	0	7657	1247	2994	6514	1247	2994
8	Koziary	84,4	343	0	0	971	158	380	629	158	380
9	Łaszewo	653,0	343	0	0	7771	1266	3038	7429	1266	3038
10	Radoszki	1113,4	3143	0	0	13200	2150	5161	10057	2150	5161
11	Samin	467,9	0	0	0	5486	894	2145	5486	894	2145
12	Świerczyński	204,3	114	0	0	2400	391	938	2286	391	938
13	Świerczyński	969,2	286	0	0	11486	1871	4490	11200	1871	4490
14	Zdroje	107,0	629	0	0	1257	205	491	629	205	491
Ogółem		8335,4	12971	0	0	98686	16076	38582	71600	13609	32662

Źródło: Opracowanie własne.

Z powyższej tabeli wynika, że przeznaczanie terenów w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową, usługową i produkcyjną jest niewystarczające w stosunku do zapotrzebowania na nową zabudowę wynikającą z prognoz demograficznych oraz standardów europejskich. Gmina Bartniczka nie posiada rezerw terenowych przeznaczonych pod zabudowę. Wyliczone chłonności terenów już zurbanizowanych są niewystarczające do zaspokojenia potrzeb mieszkańców. W związku z powyższym w Studium wskazuje się nowe tereny inwestycyjne zaspakajające potrzeby mieszkaniowe, usługowe i produkcyjne biorąc pod uwagę perspektywę 30 letnią zrównoważonego rozwoju gminy Bartniczka.

9. Stan prawny gruntów

Tab. 35 Stan prawny gruntów w gminie Bartniczka (stan na 31.12.2015)

Lp.	Wyszczególnienie gruntów gminy Bartniczka	Powierzchnia ogólna gruntów [ha]	Udział procentowy
1.	Grunty Skarbu Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	1729	21,20
2.	Grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym	35	0,43
3.	Grunty spółek Skarbu Państwa przedsiębiorstw państwowych osób prawnych	0	0,00
4.	Grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	7	0,09
5.	Grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste	2	0,02
6.	Grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych oraz gruntów, których właściciele są nieznani	0	0,00
7.	Grunty osób fizycznych	5888	72,18
8.	Grunty spółdzielni	154	1,89
9.	Grunty kościołów i związków wyznaniowych	8	0,10
10.	Wspólnoty gruntowe	0	0,00
11.	Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	0	0,00
12.	Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0,00
13.	Grunty województw z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	0	0,00
14.	inne	334	4,09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Struktura własnościowa gruntów w gminie Bartniczka przedstawia się następująco: ponad 72% gruntów należy do osób fizycznych oraz ponad 21% stanowią grunty należące do Skarbu Państwa (z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste). Zaledwie 0,09% stanowią grunty gminne (z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste). Blisko 0,5% stanowią grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste, 0,02% stanowią grunty gminne przekazane w użytkowanie wieczyste. Oprócz tego około 2% ogólnej powierzchni ewidencyjnej stanowią grunty spółdzielni, 0,1% grunty kościołów i związków wyznaniowych oraz ponad 4% grunty inne. Na terenie gminy nie występują grunty powiatów, województw oraz grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych.

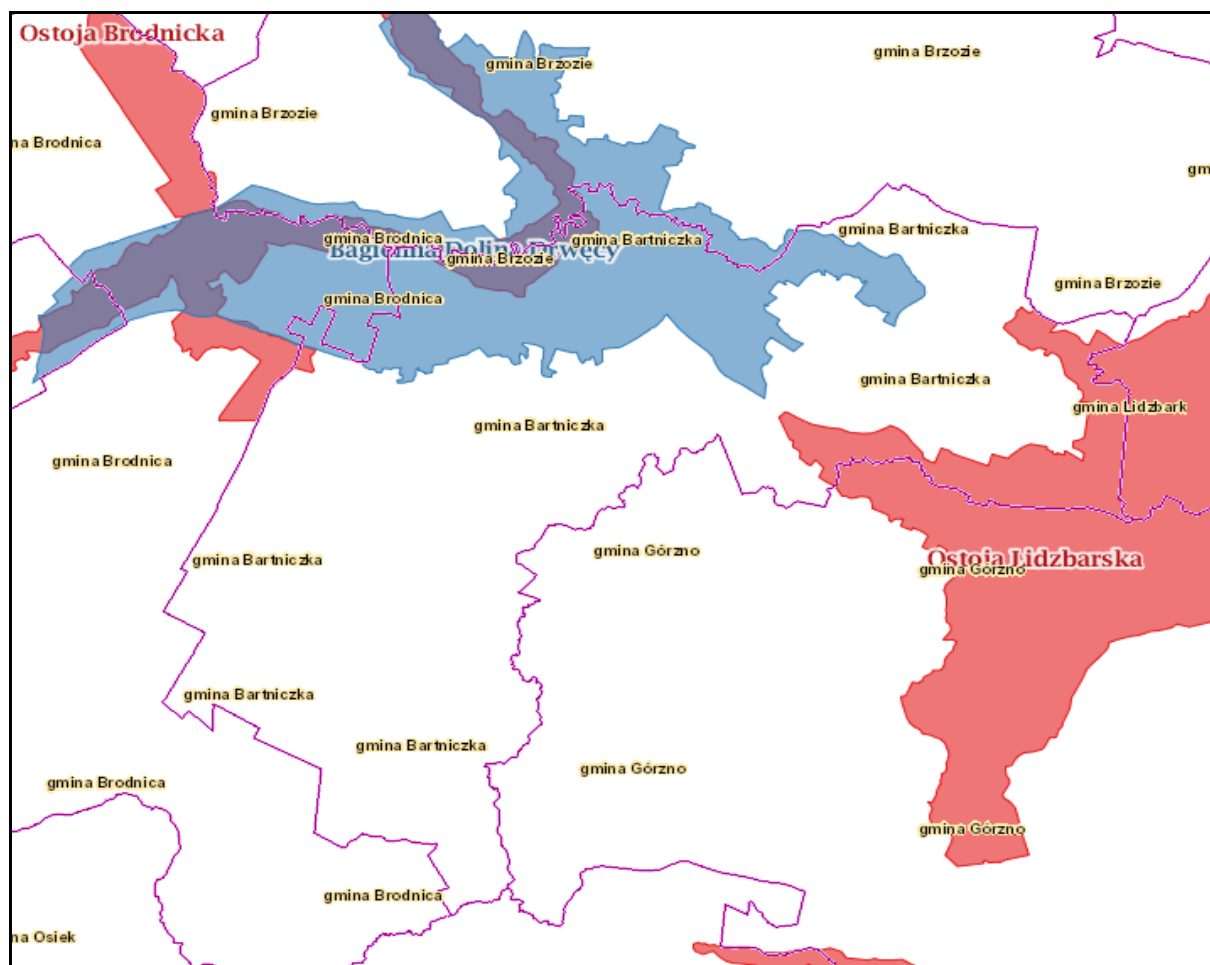
10. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

10.1. Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody

10.1.1. Sieć Natura 2000

Obszary Natura 2000 to forma ochrony najcenniejszych siedlisk i gatunków na obszarze Unii Europejskiej. Na terenie naszego kraju od 2004 r. jest tworzona sieć obszarów Natura 2000. Do tej pory wyznaczono 141 obszarów specjalnej ochrony ptaków i 364 specjalne obszary ochrony siedlisk, część obszarów jest jeszcze na etapie konsultacji. W Polsce sieć Natura 2000 zajmuje około 18% powierzchni kraju. Obszary wyznaczane są na podstawie dwóch Dyrektyw: Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. Dyrektywa Ptasia) oraz Dyrektywa 92/43/EWG Rady z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa Siedliskowa). W Polsce zasady organizacji sieci obszarów Natura 2000 określa ustawa z 21 lipca 2004 r. o ochronie przyrody.

Ryc. 18 Lokalizacja obszarów Natura 2000 na terenie gminy

Źródło: geoserwis.gdos.pl

Na terenie gminy Bartniczka istnieją 3 obszary Natura2000: obszar specjalnej ochrony ptaków: Bagienna Dolina Drwęcy (PLB040002) oraz projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk Ostoja Lidzbarska (PLH 280012) i Rzeką Drwęca (PLH280001), obecnie o statusie obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty.

Obszar Bagienna Dolina Drwęcy położony jest w obrębie Pojezierza Chełmińskiego-Dobrzyńskiego i obejmuje fragment doliny środkowej Drwęcy, na odcinku pomiędzy przecinającą dolinę drogą prowadzącą z Jajkowa do Głębocka, a miastem Brodnica. W obrębie obszaru znajduje się także obniżenie rozciągające się pomiędzy rzekami Brynicą i Samionką oraz jezioro Sopian. Przeważającymi siedliskami są bagna i łąki stanowiące 41% pow. obszaru. Roślinność jest silnie zróżnicowana, charakterystyczna dla naturalnych dolin rzecznych. Oprócz łąk, występują tu turzycowiska, trzcinowiska, a także niewielkie lasy i zarośla wierzbowe. Lasy łęgowe, nadrzeczne zarośla wierzbowe i zmiennowilgotne łąki trzęślicowe - siedliska chronione w Unii Europejskiej - zajmują one łącznie 14% powierzchni doliny objętej obszarem. Dodatkowo teren ten pocięty jest systemem rowów oraz licznymi starorzeczami. Koryto rzeki ma charakter naturalny, rzeka silnie meandruje, wczesną wiosną na ogół wylewa, tworząc rozległe rozlewiska. Stwierdzono tu występowanie 10 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej do których należą:

- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaea*, *Potamogeton* (3150),
- nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculus fluitans*,
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinia*) (3260),
- ziołorośla górskie (*Adenostyles alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvulalia sepium*) (6410),
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherum elatioris*) (6510),
- torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) (7110),
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*) (7140),
- łąki wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnus glutinosa-incanae*, olsy źródliskowe) (91D0),
- łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficaria-Ulmus*) (91E0),

- bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne) (91F0).

Obszar ten jest ostoją ptasią o randze europejskiej, ważną dla migrujących ptaków wodnych i wodno-błotnych, jest również żerowiskiem ptaków drapieżnych gniazdujących w okolicznych lasach. Na terenie Bagiennej Doliny Drwęcy stwierdzono występowanie aż 43 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej, są to m.in.: bąk, derkacz, rybitwa czarna i stosunkowo rzadkie na tym obszarze - kureczka zielonka, żuraw i kania ruda. Występuje tu również 10 gatunków zwierząt wymienionych w Załączniku II dyrektywy Siedliskowej, min. wydra i bóbr. Bogata jest też ichtiofauna, z rzadkimi i zagrożonymi gatunkami.

Do celów ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy należy ochrona warunków trwania populacji gatunków ryb i minogów pierwotnie występujących w rzece Drwęcy i dopływach, ze szczególnym uwzględnieniem gatunków wędrownych: łososia, troci i certy oraz jesiotra bałtyckiego i minoga rzeczno-rzeczny oraz utrzymanie funkcji korytarza ekologicznego między Doliną Wisły a Pojezierzem Mazurskim wraz z zachowaniem pełnej różnorodności występujących tam siedlisk.

Istnieje potencjalne zagrożenie osuszeniem terenu, niekorzystny wpływ może mieć również zabudowa brzegów rzeki i przebudowa koryta; istotne negatywne znaczenie ma również zanik tradycyjnej gospodarki pastwiskowo-łąkarskiej.

Obszar podlega działaniom z zakresu ochrony przeciwpowodziowej. Istniejące obiekty i urządzenia związane z ochroną przeciwpowodziową oraz koryto rzeczne wymagają utrzymywania ich w należytym stanie technicznym. Na obszarze będą prowadzone działania zapewniające swobodny spływ wód oraz lodu. Zakłada się, że przy wykonywaniu powyższych zadań zachowana zostanie dbałość o utrzymanie dobrego stanu ekologicznego doliny. Wykonywanie tych prac obejmuje różne fragmenty doliny rzecznej i nie ma istotnego wpływu na całość obszaru Natura 2000.

Ostoja Lidzbarska (PLH280012) cechuje się dużą różnorodnością krajobrazową, fitocenotyczną, florystyczną i faunistyczną. Ostoja Lidzbarska obejmuje kompleks lasów, jezior i mokradeł we wschodniej części makroregionu Pojezierza Chełmińskiego-Dobrzyńskiego, na styku sandru (od południa) i wysoczyzny morenowej (od północy). Jest to obszar bardzo zróżnicowany pod względem geomorfologii, uwarunkowań hydrologicznych, gleb,

mikroklimatu, szaty roślinnej i fauny. Teren ostoi, zwłaszcza północna i środkowa jej część, cechuje się znacznymi deniwelacjami, dochodzącymi do 50 m. Na uwagę zasługują głębokie rynny subglacialne, przełomowe odcinki dolin rzecznych Gary), nisze źródliskowe, obniżenia wytopiskowe, drumliny, ozy i kemy. Wymienione wyżej, interesujące formy geomorfologiczne powstały podczas ostatniego zlodowacenia. Częste są rynnowe i wytopiskowe jeziora, rzeki o znacznym spadku, źródła i miejsca wysięku wody. Tak zróżnicowany teren w wielu miejscach zachował bogactwo i naturalność szaty roślinnej. Dotyczy to zarówno lasów, jak i ekosystemów nieleśnych. W kompleksie leśnym w północnej części ostoi duże powierzchnie zajmujące grądy, w tym naturalne lasy klonowo - lipowe i bogate gatunkowo, ciepłolubne grądy miodownikowe. W żyznych obniżeniach terenu spotyka się łęgi olszowo - jesionowe i olsy, częste są olsy źródliskowe, występują zubożałe postacie podgórskiego łęgu jesionowego. Oligotroficzne i mezotroficzne obniżenia zajmują różnego typu torfowiska mszarne, stosunkowo często obserwuje się mechowiska. Na uwagę zasługuje obecność licznych fitocenoz brzeziny bagiennej. W środkowej i południowej części ostoi dominuje płaski lub pofalowany sandr, zajęty głównie przez bory mieszane, rzadziej bory sosnowe świeże. Spotyka się też bardzo bogate florystycznie świetliste dąbrowy. Stwierdzono tu występowanie 21 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej do których należą:

- grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum) (3140),
- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion (3150),
- łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródliskowe) (3160),
- torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) (3260),
- ciepłolubne dąbrowy (Quercetalia pubescenti-petraeae) (4030),
- bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne) (6120),
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea) (6210),

- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) (6410),
- twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea* (6430),
- naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne (6510),
- suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*) (7110),
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) (7120),
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (7140),
- sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*) (7210),
- łąkowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*) (7230),
- nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis* (9170),
- ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) (91D0),
- torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*, *Schoenetum nigricantis*) (91E0),
- ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) (91F0),
- murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis*) (91I0),
- torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji (91T0).

Skrajnie północno-zachodnia część obszaru gminy Bartniczka znajduje się w granicach obszaru objętego ochroną w ramach europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000. Jest to projektowany specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Drwęcy PLH280001, mający status obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty. Obszar ten, zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 12 grudnia 2008 r., obejmuje pas terenu wzdłuż rzeki Drwęcy o zmiennej szerokości. Jest to obszar ważny dla ochrony bogatej ichtiofauny i mozaiki siedlisk związanych z doliną rzeczną. Stwierdzono tu występowanie 12 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Rzeka Drwęca i jej dorzecze objęte jest krajowym programem

restytucji ryb wędrownych. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym - występuje tu 11 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, w tym 7 gatunków ryb. Dodatkowym atutem obszaru jest jego kształt, sprzyjający zachowaniu tras migracji i rozprzestrzeniania się wielu gatunków fauny i flory.

10.1.2. Rezerваты przyrody

Na terenie gminy znajduje się fragment rezerwatu przyrody „Rzeka Drwęca”, uznanego Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 27 lipca 1961 r. (M.P. Nr 71, poz. 302). Rezerwat obejmuje rzekę Drwęcę wraz z przybrzeżnym pasem terenu o szerokości 5 m po obu jej stronach. Powierzchnia rezerwatu na terenie gminy Bartniczka wynosi około 9,98 ha. Wije się na długości 249 km, jej powierzchnia dorzecza wynosi 5,536 km². Wypływa ze Wzgórz Dylewskich, 2 km na południe od miejscowości Drwęck (stąd jej nazwa) w województwie warmińsko-mazurskim, a kończy swój bieg wpadając do Wisły koło Torunia w woj. kujawsko-pomorskim. Na terenie gminy Bartniczka stanowi północną granicę z gminą Brzozie. Ochronie podlega środowisko wodne i ryby w nim bytujące, w szczególności: pstrąg, łosoś, troć i certa. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy dopuścił na szlaku kajakowym Drwęcy wykonanie w kilku miejscach nieoświetlonych pomostów pływających, jednak są one zlokalizowane poza obszarem gminy Bartniczka (w sąsiednich gminach Brzozie i Brodnica).

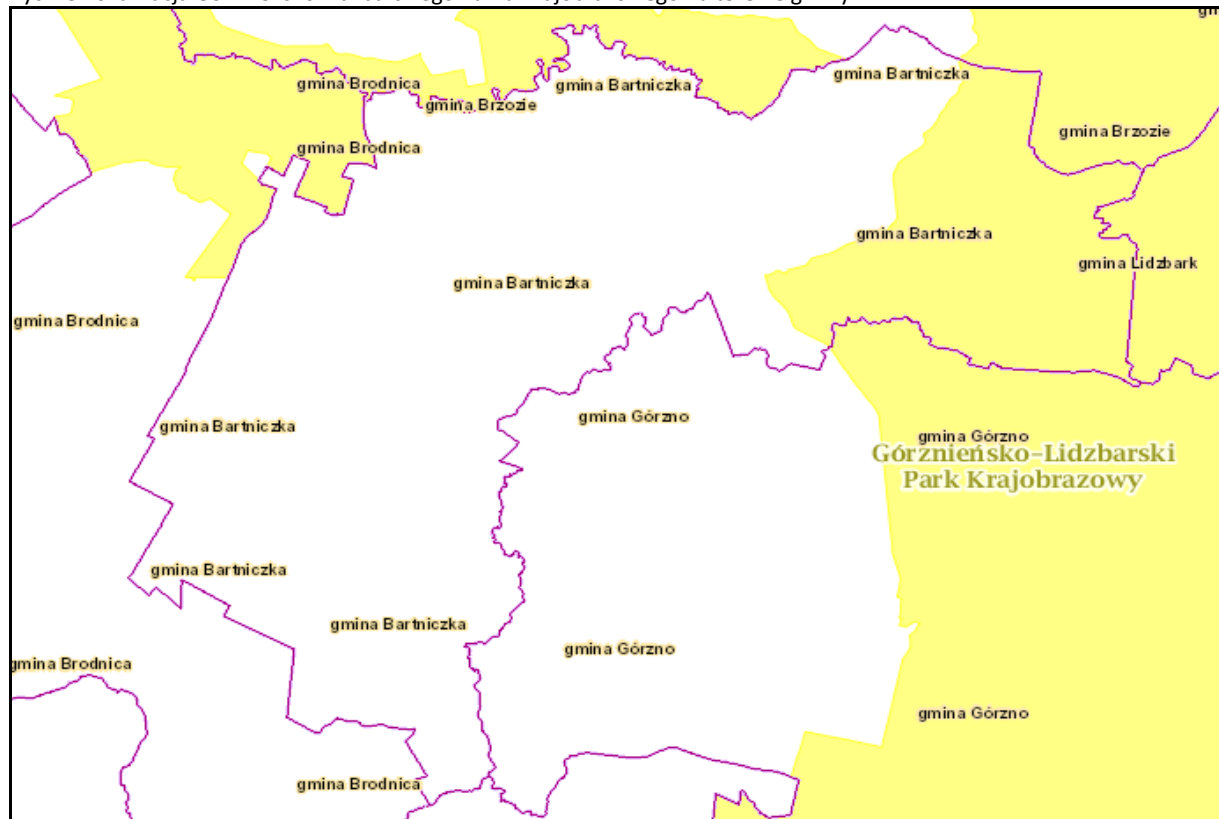
Na całej długości tworzy rezerwat ichtiologiczny, powstały w celu ochrony środowiska wodnego i bytujących w nim ryb, a w szczególności pstrąga, łososa, troci i certy. Występują tam również boleń, głowacz białopłetwy, koza, łosoś atlantycki, minóg rzeczny, piskorz, różanka, świnka, lipień, miętus. Osobliwością środowiska faunistycznego Drwęcy jest minóg rzeczny - niepozorny pasożyt, którego larwy (tzw. ślepace) objęte są ochroną przez cztery lata życia. Dorosłe osobniki ochronie już nie podlegają.

Na terenie gminy znajduje się niewielki fragment rezerwatu przyrody „Jar Grądowy Cielęta”. Został utworzony Rozporządzeniem Nr 31/2003 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 9 grudnia 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 175, poz. 2843) w celu zachowania ze względów naukowych, przyrodniczych i krajobrazowych żyznych lasów liściastych z charakterystycznymi, rzadkimi i chronionymi gatunkami runa, porastającymi zbocza i dno jaru ze źródliskami.

10.1.3. Park krajobrazowy

Górznieńsko – Lidzbarski Park Krajobrazowy na terenie gminy Bartniczka zajmuje powierzchnię 1440 ha.

Ryc. 19 Lokalizacja Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego na terenie gminy

Źródło: geoserwis.gdos.pl

Rzeźba terenu obszarów Parku ukształtowana została przez ostatnie zlodowacenie, które osiągnęło tu swój punkt zwrotny, dzięki czemu obserwujemy tak zróżnicowane formy geomorfologiczne charakterystyczne dla krajobrazu młodoglacjalnego: od kemów, drumlinów i ozów przez pagórki i wzgórza morenowe, wysoczyzny morenowe, rynny subglacjalne i zagłębienia wytopiskowe, aż po zajmujące południową część Parku równiny sandrowe. Te formy na przemian wklęsłe i wypukłe – nadają krajobrazowi charakter miejscami zbliżony do podgórskiego. Dwie rzeki Brynica i Górzanka przecinające obszar Parku z południa na północ zasilane są wodami z licznych źródeł.

Florę parku cechuje wielka różnorodność: ponad 950 gatunków roślin naczyniowych, wśród nich wiele objętych ochroną gatunkową, zagrożonych wyginięciem jak np. rosziczka okrągłolistna, pluskwica europejska, wawrzynek wilczełyko, lilia złotogłów, podejrzon rutolistny, widłaki, storczyki, konietlica syberyjska i wiele innych. Prowadzone na terenie parku badania stwierdziły dużą różnorodność mchów oraz porostów, wśród których

stwierdzono rzadko występującą – będącą „certyfikatem czystości powietrza” – brodaczkę pospolitą.

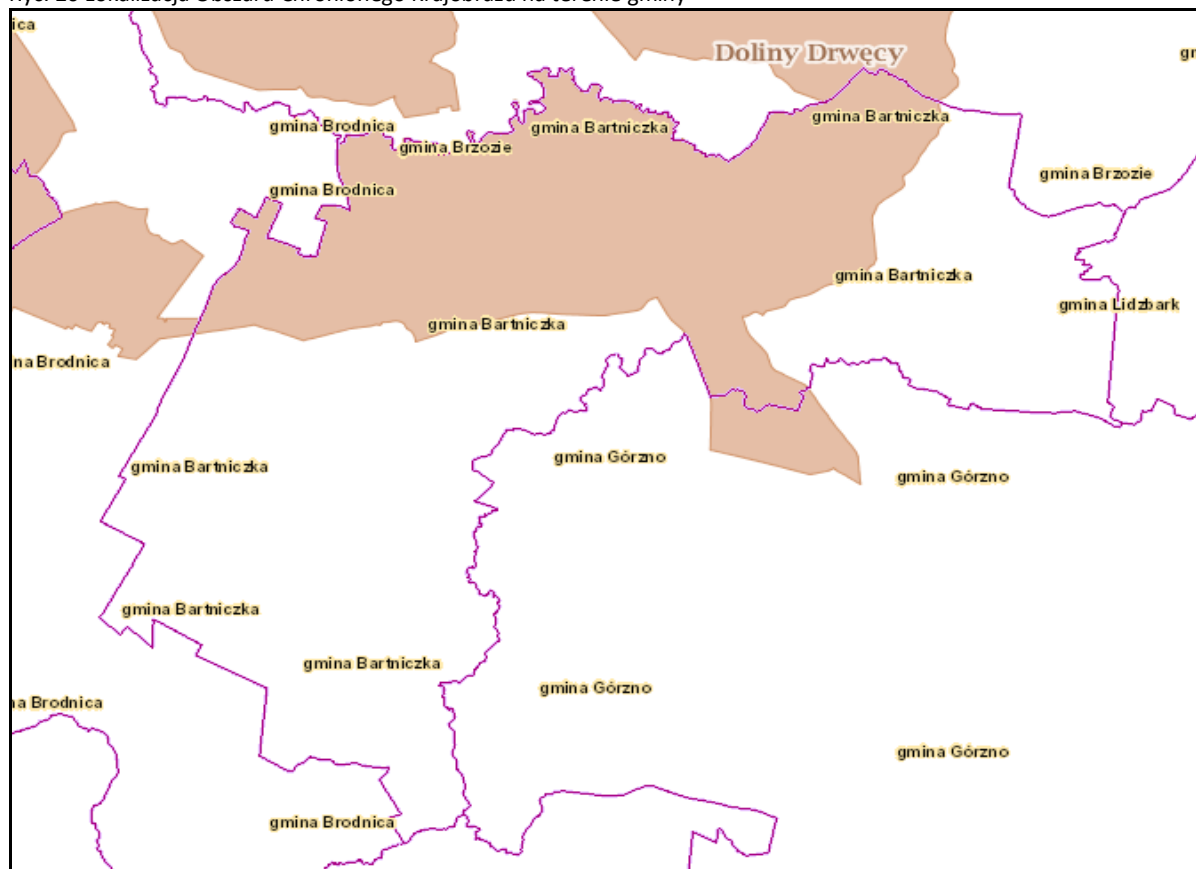
Równie bogata jest fauna parku. Licznie występują tu łosie, jelenie, sarny, dziki, bobry, wydry a spośród ptaków: bielik, orlik krzykliwy, bocian czarny, bąk, derkacz, kania czarna i ruda, żuraw, błotniak stawowy, łąkowy i zbożowy i wiele innych. Przez teren parku przebiega zachodnia granica obszaru występowania orzechówki i jarząbka. W sumie w Parku stwierdzono występowanie ponad 250 gatunków kręgowców.

10.1.4. Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszarem Chronionego Krajobrazu są tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy utworzony został uchwałą Nr X/260/15 Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 24 sierpnia 2015 r. Obszar Dolina Drwęcy znajduje się w województwie warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim. Obejmuje rzekę Drwęcę wraz z dopływami.

Ryc. 20 Lokalizacja Obszaru Chronionego Krajobrazu na terenie gminy

Źródło: geoserwis.gdos.pl

Długość Drwęcy określa się na około 207,2 km. Dopływy ujęte w granicach Ostoi Dolina Drwęcy w to: Grabiczek - 19,5 km, Dylewka - 14,9 km, Poburzanka - 3,5 km, Gizela - 9,5 km, Ławka - 7,6 km, Wólka - 6,6 km, Wel - 14,6 km.

Całkowita powierzchnia zlewni rzeki Drwęcy wynosi 5 693 km². Obszar Dolina Drwęcy leży w mezoregionach: Dolina Drwęcy, Garb Lubawski, Pojezierze Brodnickie. Rejon ten pełnił funkcję płytkiej doliny marginalnej w subfazie krajeńsko - wąbrzeskiej i stanowiła drogę odpływu glaciofluwialnego z sandrów fazy pomorskiej. Jest to obszar stanowiący mozaikę siedlisk z różnego typu zbiornikami wodnymi (jeziora, starorzecza), torfowiskami wysokimi i przejściowymi, lasami bukowymi, grądowymi, łęgowymi i borami bagiennymi, ekstensywnie użytkowanymi łąkami w dolinie rzeki, niżowymi nadrzecznymi zbiorowiskami okrajkowymi.

Na terenie gminy Bartniczka OChK zajmuje powierzchnię 3074,08 ha (36,9% powierzchni gminy). W granicach wymienionego obszaru chronionego krajobrazu obowiązują zakazy zawarte w Uchwale Nr X/260/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego poz. 2581):

- a) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- b) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- c) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- d) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwośuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych,

- e) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka,
- f) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych,
- g) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakaz określony w pkt. 2 nie dotyczy: realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak negatywnego wpływu na ochronę przyrody i ochronę krajobrazu obszaru chronionego krajobrazu.

Z mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, zakazy na terenie parku krajobrazowego i obszaru chronionego krajobrazu, o których mowa wyżej nie dotyczą:

- a) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa,
- b) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym,
- c) realizacji inwestycji celu publicznego.

Z tego względu planowane zagospodarowanie i zabudowa obszaru muszą uwzględnić obowiązujące zakazy, w tym w szczególności: lokalizacji zabudowy w odległości 100 m od wód, realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu.

10.1.5. Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze oraz grupowe twory przyrody żywej i nieożywionej o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej. Wyróżniają się one indywidualnymi cechami, odznaczającymi je wśród innych tworów, np. wiek lub wielkie rozmiary dla drzew i krzewów czy niezwykłość formy lub pochodzenia dla pomników przyrody nieożywionej.

Do pomników przyrody ożywionej należą: pojedyncze krzewy, drzewa i grupy drzew odznaczające się sędziwym wiekiem, wielkością, niezwykłymi kształtami lub innymi cechami,

a także zabytkowe aleje drzew. Natomiast do pomników przyrody nieożywionej należą: największe głazy narzutowe, tzw. eratyki oraz interesujące formy powierzchni ziemi np. źródła, wodospady, jary, skałki, wywierzyska, przełomy rzeczne, jaskinie, odkrywki itp.

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowy wykaz pomników przyrody zlokalizowanych na terenie gminy Bartniczka:

Tab. 36 Pomniki przyrody na terenie gminy Bartniczka

Rodzaj pomnika przyrody	Opis pomnika		Lokalizacja pomnika przyrody	Data utworzenia
	Obwód [cm]	Wysokości [cm]		
Sosna zwyczajna	285	36	Grążawy	29.09.2009
Lipa drobnolistna	360	27	Park w Gutowie	01.03.2013
Lipa drobnolistna	434	21	przy drodze powiatowej Górzno – Brodnica	01.03.2013
Dąb szypułkowy	520	23	przy drodze brukowej z miejscowości Gutowo w kierunku Rudy	01.03.2013
Skupisko drzew	242 – 420	21 – 29	teren parku w Sokołowie	01.03.2013
Skupisko drzew	269 – 438	26 – 30	teren parku w Gutowie	01.03.2013

Źródło: Uchwały Rady Gminy Bartniczka nr XXIV/123/13, nr XXVI/122/09

10.1.6. Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Bartniczka znajduje się 5 uznanych użytków ekologicznych. Są to śródleśne bagna w oddziałach leśnych 2f (0,75 ha), 4d,h (1,74 ha), 285g (0,93 ha), 258j (2,47 ha), 259l,p (4,88 ha). Ochrona użytków ekologicznych polega na zakazie pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzania drzew i innych roślin, zmiany stosunków wodnych, wydobywania minerałów i torfu, niszczenia gleby i zmiany sposobu jej użytkowania.

10.2. Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków

10.2.1. Zespoły podworskie

Na terenie gminy Bartniczka zlokalizowane są 3 zespoły podworskie, które podlegają ochronie na mocy Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.) oraz na mocy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2016 r. poz. 1887 z późn. zm.). Poniżej zostały opisane w/w zespoły podworskie:

- Gutowo – park przylega do dworu od strony południowej, posiada walory krajobrazowe o zachowanej rzeźbie terenu, z zatartym układem drogowym i wodnym, z okazałym drzewostanem (najstarsze drzewa w wieku około 150 lat);

- Komorowo – park przylegał do dworu od strony północnej, zachował się park krajobrazowy z czytelnym w terenie systemem wodnym, z zatartym układem drogowym, z przetrzebionym drzewostanem wieku ok. 100 lat;
- Sokołowo – park przylega do dworu od strony północnej, posiada walory krajobrazowe. Ponadto zachowany jest układ przestrzenny parku tj. rzeźba terenu, układ wodny, częściowo drogowy oraz okazały drzewostan w wieku około 150 – 200 lat (dęby – okazy pomnikowe). Park spełnia funkcję ekologiczną, regulując lokalne stosunki wodne i klimatyczne.

Ponadto w gminie znajdują się tereny zieleni urządzonej w postaci cmentarzy ewangelickich i cholerycznych w miejscowościach: Gutowo, Łaszewo, Nowe Świerczyny i Jastrzębie oraz cmentarzy parafialnych w miejscowościach: Radoszki, Grążawy i Jastrzębie. Według GUS w 2014 roku całkowita powierzchnia terenów zieleni wynosiła 1,30 ha.

W krajobrazie gminy elementy te pełnią nie tylko funkcję krajobrazowo-estetyczną, ale także ekologiczną, korzystnie wpływając na mikroklimat oraz walory użytkowe terenów.

10.3. Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów o ochronie wód

W celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych, należy rozważyć ustanowienie strefy ochronnej ujęcia wody.

Strefę ochronną dzieli się na teren ochrony:

- bezpośredniej,
- pośredniej.

W przypadku objęcia odpowiednimi strefami ochronnymi należy zastosować się do przepisów wynikających z ustawy z dnia 18 lipca 2001 r., Prawo wodne.

Na terenie gminy Bartniczka, główne ujęcie wody zlokalizowane jest w Grążawach i składa się z trzech studni głębinowych. Zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym na pobór wód dla ujęcia w Grążawach ważnym do 30 grudnia 2020 r., maksymalny pobór wody wynosi 68,0 m³/h, zaś średni 850,0 m³/d. Ujęcie stanowi zespół obiektów technologicznych tj. studnie głębinowe, stacje uzdatniania wody z filtrami zamkniętymi, zbiorniki retencyjne o pojemności 150 m³ stacja pomp oraz inne obiekty towarzyszące.

Mniejsze ujęcie wody w Radoszkach obsługuje północno – wschodnią część gminy. Pobór wód następuje za pomocą dwóch studni głębinowych. Zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym na pobór wód dla ujęcia w Radoszkach ważnym do 31 grudnia 2034 r. maksymalny pobór wody wynosi $30 \text{ m}^3/\text{h}$, zaś średni $123 \text{ m}^3/\text{d}$.

Ujęcie stanowi zespół obiektów technologicznych tj. 2 studnie głębinowe, stacja uzdatniania wody z agregatem ciśnieniowym i 3 filtry ciśnieniowe. Pozostałe obiekty towarzyszące tj. stacja pomp, chlorownia i dwa zbiorniki retencyjne o pojemności 50 m^3 na wodę uzdatnioną.

Na terenie gminy największe zagrożenie powodziowe może wystąpić w związku z nagłym przybojem wód, mogącym zaistnieć w przypadku odwilży i długotrwałych opadów występujących w okresie wiosennym, a także z zatorami kry. Na podstawie analizy informacji z Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Brodnicy, na terenie gminy nie stwierdzono, że w ostatnich latach miały miejsce poważne zdarzenia związane z zagrożeniem powodziowym. Występujące jedynie niewielkie wylewy cieków wodnych, które spowodowane były przede wszystkim gwałtownymi opadami atmosferycznymi oraz gwałtownymi przyborami wód.

11. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych

Osuwiskiem nazywamy nagłe przemieszczenie się mas ziemnych, powierzchniowej zwietrzliny i mas skalnych podłoża spowodowane siłami przyrody lub działalnością człowieka (podkopanie stoku lub jego znaczne obciążenie). Jest to rodzaj ruchów masowych, polegający na przesuwaniu się materiału skalnego lub zwietrzelinowego wzdłuż powierzchni poślizgu (na której nastąpiło ścięcie), połączone z obrotem. Ruch taki zachodzi pod wpływem siły ciężkości. Osuwiska są szczególnie częste w obszarach o sprzyjającej im budowie geologicznej, gdzie warstwy skał przepuszczalnych i nieprzepuszczalnych występują naprzemiennie. Z uwagi, że gmina ma urozmaiconą rzeźbę terenu, więc mogą występować obszary potencjalnych zagrożeń ruchów masowych ziemi. Osuwanie się mas ziemnych stanowi element zjawiska ruchów masowych ziemi. Są to zjawiska geologiczne, związane przede wszystkim z działaniem sił przyrody, takich jak gwałtowne opady deszczu, intensywne topnienie śniegu, podnoszenie się poziomu wód gruntowych oraz wezbrania rzek i potoków. W coraz większym stopniu do ich powstawania przyczynia się działalność człowieka. Sprzyja im podcinanie zboczy przy budowie m.in. obiektów infrastrukturalnych, a także wycinki drzew na stokach. Ruchy osuwiskowe mogą powodować degradację gleb oraz rozległe

zniszczenia terenów rolnych i leśnych. Miejsca występowania osuwisk to naturalne stoki i zbocza dolin i zbiorników wodnych, obszary źródłowe rzek (gdzie erozja wsteczna zwiększa spadek terenu), skarpy wykopów i nasypów oraz wyrobisk.

Według danych uzyskanych z Departamentu Geologii i Koncesji Geologicznych Ministerstwa Środowiska w Warszawie na podstawie opracowania pt. „Rejestracja i inwentaryzacja naturalnych zagrożeń geologicznych (ze szczególnym uwzględnieniem osuwisk oraz innych zjawisk geodynamicznych) na terenie całego kraju” stwierdza się, że na terenie gminy Bartniczka nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.

12. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla

12.1. Udokumentowane złoża kopalin

Na terenie gminy Bartniczka nie występują udokumentowane złoża kopalin oraz na rozpatrywanym terenie nie zostały wydane koncesje na ich wydobywanie.

W granicach gminy występują cztery potencjalne rejony perspektywicznej eksploatacji kruszywa naturalnego. Dwa z nich leżą w dolinie Drwęcy: Nowy Dwór (pospółka) oraz Madera (pospółka). Jeden rejon zlokalizowany jest na wysoczyźnie (Igliczyzna) i jeden w strefie krawędziowej doliny Brynicy (Grążawy).

Ponadto w granicach gminy wytypowano też 6 rejonów perspektywicznych, gdzie można spodziewać się występowania kredy jeziornej. Jeden z nich leży w dolinie Drwęcy (na północ od Kozia), dwa w rynnie Brynicy, jeden w dolinie Samionki oraz dwa w niewielkich obniżeniach na północ od Gutowa.

Wyżej wymienione obszary nie są obszarami udokumentowanymi oraz nie występują w bazie Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie.

Na terenie gminy nie wyklucza się eksploatacji złóż kopalin. Lokalizację udokumentowanych złóż oraz terenów górniczych i ewentualnie wyznaczonych filarów ochronnych związanych z wydobywaniem kruszywa naturalnego lub kredy jeziornej oraz zasady gospodarowania zgodnie z przepisami odrębnymi.

12.2. Zasób wód podziemnych

Pierwszym poziomem wodonośnym są wody gruntowe. Jest to poziom o swobodnym zwierciadle. Brak w jego przypadku naturalnej ochrony przed zanieczyszczeniami

z powierzchni. Na obszarze gminy występują wody gruntowe holoceni i plejstoceni. Wody holoceni s w wami płytkimi, występującymi tu pod powierzchnią terenu, na głębokości do 2 – 3 m. Na terenie gminy z tego poziomu korzysta bardzo mało gospodarstw.

Najbardziej eksploatowane s wody plejstoceni, których występują tu trzy poziomy. Pierwszy poziom w dolinie Drwęcy i Brynicy występuje na głębokości 2 – 3 m, w utworach piaszczystych. Na wysoczyźnie natomiast sięga on głębiej do 12 – 13 m od powierzchni terenu. Występuje w serii piaszczystej i żwirowo – piaszczystej w części północnej gminy między glinami, a w południowej najczęściej w glinach. Wody tego poziomu występują lokalnie i zasilają położone na wysoczyźnie mokradła.

Drugi poziom wodonośny występuje na większych przestrzeniach wysoczyzny w utworach piaszczystych i żwirowych, pod drugim pokładem glin zwałowych. Jego głębokość dochodzi do 20 m. Zarówno pierwszy, jak i drugi poziom plejstoceni s dość zasobne w wodę. Miąższość warstwy wody w studniach dochodzi do 5 m, a studnie bardzo rzadko wysychają. Wody tego poziomu występują także w dolinie Drwęcy, z tym że głębokość zalegania jest tam dużo mniejsza.

Trzeci poziom wodonośny znajduje się poniżej głębokości 20 m od powierzchni terenu w serii piaszczystej pod gliną zwałową.

Jednostka położona jest na obszarze jednolitej części wód podziemnych nr 40. Obszar JCWPd 40 obejmuje zlewnie Drwęcy i Osy. Z uwagi na rozległość JCWPd obejmuje on różne jednostki morfologiczne i hydrogeologiczne. W związku z tym występowanie wód podziemnych i warunki hydrogeologiczne s także zróżnicowane. System wodonośny jest wielopiętrowy; obok poziomów międzymorenowych obecne s również warstwy wodonośne miocenu, oligocenu i paleocenu. W południowo-zachodniej części obszary wody podziemne występują również w osadach kredy. Główne obszary zasilania systemu wodonośnego znajdują się w północnej i wschodniej części JCWPd.

Udokumentowane zasoby eksploatacyjne wód w obszarze województwa kujawsko - pomorskiego wynoszą 164,5 tys. m³/h, w tym wody czwartorzędowe ponad 131,7 tys. m³/h. Udział wód trzeciorzędowych jest już znacznie mniejszy, a zasoby wynoszą 27,7 tys. m³/h. Obszary występowania zasobów wód podziemnych o najwyższej wartości użytkowej powinny podlegać szczególnej ochronie, zwłaszcza na terenach pozbawionych osadów izolujących warstwę wodonośną od powierzchni terenu. Z tego względu wydzielono

tw. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych, o zasobach znaczących w skali kraju, wymagające ochrony prawnej. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych stanowią obecne i perspektywiczne zasoby czystej wody pitnej, lecz dotychczas nie zostały objęte ochroną prawną.

Wschodnie peryferia gminy znajdują się pod zasięgiem Głównego Zbiornika Wód Podziemnych, tzw. zbiornik działdowski nr 214. Jest to zbiornik czwartorzędowy wód dolin kopalnych i międzymorenowych. Zbiornik GZWP Działdowo posiada ustanowiony obszar ochrony zbiornika. Na całkowitej powierzchni zbiornika objętego obszarem ochrony, wyróżniono obszar najwyższej ochrony (ONO), który obejmuje powierzchnię 1 650 km² oraz obszar wysokiej ochrony (OWO) obejmujący powierzchnię 140 km². Zróżnicowanie obszaru zbiornika warunkuje możliwości zagospodarowania terenu poszczególnych gmin położonych w zasięgu GZWP 214.

Zbiornik posiada zróżnicowaną miąższość warstwy wodonośnej i przedstawia się ona następująco:

- na poziomie przypowierzchniowym wynosi: 10 – 20 m;
- na poziomie międzymorenowym wynosi: 20 – 40 m;
- na poziomie spągowym wynosi: 20 – 60 m.

12.3. Udokumentowane kompleksy podziemne składowania dwutlenku węgla

Na terenie gminy Bartniczka nie występują udokumentowane kompleksy podziemne składowania dwutlenku węgla.

13. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych

Na terenie gminy Bartniczka nie występują tereny górnicze wyznaczone na podstawie przepisów odrębnych.

14. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno- ściekowej, energetycznej oraz gospodarka odpadami

14.1. Stan systemu komunikacji

14.1.1. Drogi

Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka 544 relacji Brodnica - Lidzbark - Działdowo - Mława - Przasnysz - Krasnosielc - Ostrołęka. Długość odcinka na terenie gminy

wynosi 17 km. Zarządcą drogi jest Kujawsko-Pomorski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy.

Przez teren gminy przebiega osiem odcinków dróg powiatowych o łącznej długości 25,140 km będących własnością powiatu Brodnickiego. Zarządcą drogi jest Zarząd Dróg Powiatowych w Brodnicy.

Tab. 37 Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Bartniczka (stan na dzień 30.06.2016)

Lp.	Nr drogi	Długość na terenie gminy [km]	Odcinek drogi	Stan drogi
1	P1807C	3,552	Janówko-Radoszki	Ś
2	P1810C	2,837	Wielkie Leżno - Gutowo	Ś
3	P1811C	4,269	Bartniczka - Radoszki - Gutowo	D
4	P1829C	6,607	Cielęta - Szczutowo - Górzno	Ś
5	P1830C	1,963	Świerczynki - Jastrzębie	Ś
6	P1831C	0,677	Grążawy - Górzno	D
7	P1834C	3,678	Jastrzębie - Sobieszyno	Z - 50%, D - 50%
8	P1837C	1,557	Zdroje - Górzno-Starorypin	Ś
Łącznie		25,14		

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Brodnicy

Przez teren Gminy Bartniczka przebiegają 62 odcinki dróg gminnych, które stanowią układ pomocniczy dla drogi wojewódzkiej i dróg powiatowych. Łączna długość dróg o twardej nawierzchni na terenie opisywanego terenu wynosi 102,331 km.

Na realizację zadań związanych z utrzymaniem i modernizacją dróg gminnych samorząd przeznacza znaczne środki, co pozwala utrzymywać je w odpowiednim stanie technicznym. Remonty dróg prowadzi się z uwzględnieniem możliwości finansowych.

14.1.2. Kolej

Przez teren Gminy przebiega niezelektryfikowana linia kolejowa 208 łącząca Działdowo z Chojnicami przez Lidzbark, Brodnicę, Jabłonowo Pomorskie, Grudziądz, Laskowice, Wierzchucin i Tucholę. Położona jest w granicach trzech województw: warmińsko-mazurskiego, kujawsko-pomorskiego i pomorskiego oraz na obszarze Oddziału Regionalnego PKP PLK w Gdańsku. Według stanu na styczeń 2016 r. przewozy osobowe na terenie analizowanego obszaru nie są realizowane.

14.2. Gospodarka wodno – ściekowa

14.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Gmina Bartniczka w 84 % jest zwodociągowana. W 2014 roku z sieci wodociągowej korzystało 3955 osób (dane GUS, stan na 31.12.2014 r.). Czynna sieć wodociągowa ma długość 132 km (dane GUS, stan na 31.12.2015 r.), a liczba przyłączy była równa 867 (dane GUS, stan na 31.12.2015 r.). Pobór wody w roku 2014 wyniósł 286 673m².

W celu zapewnienia prawidłowej dostawy wody pod względem ilości i ciśnienia sieć uzbrojona jest w zasuwę umożliwiające pobór wody z różnych wodociągów w zależności od potrzeb (Radoszki, Grążawy).

Główne ujęcie wody zlokalizowane w Grążawach składa się z trzech studni głębinowych. Zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym na pobór wód dla ujęcia w Grążawach ważnym do 30 grudnia 2020 r., maksymalny pobór wody wynosi 68,0 m³/h, zaś średni 850,0 m³/d.

Mniejsze ujęcie wody w Radoszkach obsługuje północno – wschodnią część opisywanego obszaru. Pobór wód następuje za pomocą dwóch studni głębinowych. Zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym na pobór wód dla ujęcia w Radoszkach ważnym do 31 grudnia 2034 r. maksymalny pobór wody wynosi 30 m³/h, zaś średni 123 m³/d.

Oprócz wodociągu grupowego, na terenie charakteryzowanego funkcjonują wodociągi zagrodowe, z których korzysta kilkadziesiąt posesji. Pozostałe gospodarstwa indywidualne zaopatrują się w wodę ze studni kopanych na terenach własnych gospodarstw.

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zużycia wody. Zużycie wody na 1 mieszkańca zwiększyło się z 34m³ w roku 2010 do 39,5m³ w roku 2014, natomiast zużycie wody na 1 korzystającego zwiększyło się z 42,2m³ w roku 2010 do 47m³ w roku 2014.

14.2.2. Gospodarka ściekowa

Na terenie Gminy Bartniczka sieć kanalizacyjna obejmuje następujące miejscowości: Bartniczka, Zdroje, Gutowo, Radoszki, Grążawy, Łaszewo, Stare Świerczyny, Nowe Świerczyny, Jastrzębie, Komorowo.

Liczba przyłączy kanalizacyjnych (ilość podłączonych gospodarstw) wynosi 572 sztuk, a łączna długość eksploatowanej sieci wraz z przyłączami wynosi około 27 km (dane GUS, stan na 31.12.2015 r.). Stopień skanalizowania według danych GUS wyniósł 54,1% w 2014 r.,

tak więc rozwój sieci kanalizacyjnej nie jest równoległy z rozwojem wodociągów. Z sieci korzystało 2549 mieszkańców (GUS).

W systemie kanalizacji sanitarnej pracuje 51 przepompowni ścieków. Przepompownie te gwarantują dopływ ścieków na oczyszczalnię z terenów, których ukształtowanie uniemożliwia grawitacyjny spływ.

Zgodnie z ustawą z dn. 18.07.2001 r. Prawo wodne w miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty, należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania zapewniające ochronę środowiska. Do rozwiązań takich zalicza się:

- zbiorniki bezodpływowe (szamba) - według danych GUS na terenie jednostki eksploatowanych jest około 332 zbiorników bezodpływowych,
- przydomowe oczyszczalnie ścieków, których na terenie Gminy Bartniczka funkcjonuje około 20.

14.2.3. Oczyszczalnia ścieków

Ścieki komunalne z terenu Gminy Bartniczka odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Bartniczce. Ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków było w 2014 r. ogółem 2860 osób.

Ścieki dopływają z terenu wsi Bartniczka, Radoszki, Zdroje, Gutowo, Grążawy, Łaszewo, Jastrzębie Komorowo, Nowe Świerczyny, Stare Świerczyny oraz są dowożone pojazdami asenizacyjnymi do stacji zlewnej zlokalizowanej na terenie oczyszczalni. W dopływających ściekach udział ścieków przemysłowych wynosi około 40 %.

Oczyszczanie ścieków prowadzone jest w następującej technologii:

- mechaniczna, piaskownik i zbiornik retencyjny, budynek kraty mechanicznej z workownicą do usuwania skrutek,
- biologiczna, dwie komory osadu czynnego pracujące w systemie SBR, w procesach tlenowego oczyszczania ścieków metodą osadu czynnego,
- grawitacyjna, zagęszczacz osadu nadmiernego.

Projektowana maksymalna przepustowość oczyszczalni ścieków wynosi 292 m³/d, co pozwala na osiągnięcie i ustabilizowanie na wysokim poziomie stopnia redukcji zanieczyszczeń. Równoważna liczba mieszkańców, RLM, według projektu została określona na 2200.

W roku 2015 ilość ścieków dopływających do obiektu oczyszczalni wzniosła 86 000 m³ i taka też ilość została oczyszczona. Ścieki opadowe i dowożone stanowiły 1 000 m³.

Oczyszczalnia ścieków spełnia wymagania określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

Zgodnie z decyzją Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 21 stycznia 2015 r. zostało wydane pozwolenie wodnoprawne dla firmy GOTEC POLSKA Sp. z o. o. Jastrzębie na wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych Gminy Bartniczka ścieków przemysłowych, zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, stąd też oczyszczalnia ścieków przyjmuje oprócz ścieków komunalnych również pochodzące z przemysłu.

14.2.4. Systemy indywidualne gospodarki ściekowej

Zgodnie z ustawą z dn. 18.07.2001 r. Prawo wodne w miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty, należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania zapewniające ochronę środowiska. Do rozwiązań takich zalicza się:

- zbiorniki bezodpływowe (szamba) - instalacja i urządzenie przeznaczone do gromadzenia nieczystości ciekłych w miejscu ich powstawania, które są okresowo opróżniane poprzez pojazdy asenizacyjne,
- przydomowe oczyszczalnie ścieków – niewielkich przepustowości oczyszczalnie lokalne na potrzeby jednego lub kilku gospodarstw, oparte o różne dopuszczalne prawem technologie.

Na terenie gminy Bartniczka według danych GUS eksploatowanych jest około 332 zbiorniki bezodpływowe. Wywozem nieczystości ciekłych na terenie gminy zajmuje się jeden podmiot – Usługi Asenizacyjne i Transport Wojciech Marchlewicz z siedzibą w Zbicznie, który w myśl przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach uzyskał w drodze decyzji zezwolenie na świadczenie usług wywozowych oraz spełnił warunki techniczne określone prawnie oraz wymagania do prowadzenia takich usług.

W Gminie funkcjonuje ok. 20 przydomowych oczyszczalni ścieków (GUS/BDL 2013 r.).

14.3. Gospodarka odpadami

Od stycznia 2012 roku zaczęła obowiązywać znowelizowana ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminie, która to nakłada na Gminy bardziej systemowe i szersze obowiązki w zakresie gospodarki odpadami.

Zgodnie z „Planem gospodarki odpadami województwa kujawsko – pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023”, uchwalonym przez Sejmik Województwa Kujawsko - Pomorskiego w grudniu 2011 r., Gmina Bartniczka należy do Regionu Gospodarki Odpadami 3 (Lipnowsko-Rypiński).

Odpady komunalne od nieruchomości zamieszkałych odbiera od dnia 1 stycznia 2016 r. Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Lipnie wyłonione w trybie przetargu nieograniczonego. Właściciele nieruchomości niezamieszkałych zawierają we własnym zakresie umowy na odbiór odpadów z podmiotami wpisanymi do rejestru działalności regulowanej, gdyż Gmina objęła zbiorczym systemem odbioru odpadów tylko nieruchomości zamieszkałe.

Odpady zmieszane komunalne z terenu Gminy Bartniczka przetwarzane są w instalacji regionalnej w Lipnie - gmina Lipno. Według danych za 2014 r. łączna ilość odebranych z terenu Gminy Bartniczka odpadów niesegregowanych (zmieszanych) wynosiła 537,10 Mg, z czego całość została poddana procesowi przetwarzania. Odpady zielone zebrane na terenie charakteryzowanego obszaru kierowane były do RIPOK w Niedźwiedziu, gmina Dębowa Łąka. Odpady organiczne wyselekcjonowane u „źródła”, w roku 2014 zebrano w ilości 20,50 Mg, z czego całość została poddana kompostowaniu.

Dodatkowo w roku 2014 zebrano znaczne ilości odpadów segregowanych: 53,60 Mg szkła, 22,30 Mg tworzyw sztucznych i 7,70 Mg odpadów wielkogabarytowych.

14.4. Sieć elektroenergetyczna

Na terenie gminy Bartniczka usytuowane są następujące elementy sieci elektroenergetycznej:

- napowietrzna linia elektroenergetyczna 220 kV relacji:
 - 220 kV Olsztyn 1 – Włocławek Azoty.
- napowietrzne linie elektroenergetyczne 110 kV relacji:
 - 110 kV Brodnica Podgórz – Lidzbark Wielski,
 - 110 kV Brodnica Podgórz – Nowe Miasto Lubawskie.

- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne 15 kV relacji:
 - 15 kV Podgórz – Górzno,
 - 15 kV Podgórz – Komorowo,
 - 15 kV Podgórz – Nowe Miasto,
 - 15 kV Podgórz – Szczuka.

Na terenie gminy nie znajdują się żadne stacje elektroenergetyczne 110/15 kV. Gmina Bartniczka zasilana jest napowietrznymi i kablowymi liniami SN 15 kV z GPZ Brodnica Podgórz i GPZ Nowe Miasto Lubawskie.

Długość sieci energetycznej 220 kV wynosi 5,45 km, sieci energetycznej 110 kV wynosi 25,1 km, sieci energetycznej średniego napięcia 15 kV – 81,4 km sieci napowietrznej i 2,3 km sieci kablowej oraz sieci niskiego napięcia nN – 0,4 kV wynosi 131,45 km sieci napowietrznej i 21,754 km sieci kablowej.

Istniejące linie wysokiego napięcia są znacznym utrudnieniem w zagospodarowaniu przestrzennym terenu gminy. Lokalizacja obiektów budowlanych lub zmiana sposobu zagospodarowania terenu w pasie ograniczonego użytkowania o szerokości

- po 25 m w obie strony od osi linii WN 220 kV,
- po 20 m w obie strony od osi linii WN 110 kV oraz
- w pasie technicznym o szerokości po 6,5m w obie strony od osi linii napowietrznej SN 15 kV, lub przebudowa istniejącej sieci elektroenergetycznej związana z nowo projektowanym sposobem zagospodarowania terenu, niezależnie od poziomu jej napięcia, może nastąpić w uzgodnieniu i na warunkach gestora sieci. Ponadto linie te przebiegając przez prawie naturalne krajobrazy Górznieńsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego są elementem wybitnie dysharmonijnym, zwłaszcza gdy przekraczają tereny leśne.

14.5. Gazownictwo, ciepłownictwo

Przez obszar gminy nie przebiegają gazociągi, zarówno te wysokiego, jak średniego i niskiego ciśnienia. Na terenie gminy nie ma także ulokowanej stacji redukcyjno – pomiarowej pierwszego oraz drugiego stopnia.

W otoczeniu gminy niezgazyfikowane pozostają w dalszym ciągu gminy sąsiadujące, tj. gmina wiejska Brodnica, Górzno oraz Brzozie.

Plany rozwoju Polskiej Spółki Gazownictwa do 2020 roku uwzględniają zadanie inwestycyjne, którego zakres obejmuje gazyfikację południowo - wschodniego obszaru miasta Brodnica oraz docelowo części terenów gmin Brodnica i Bartniczka.

Źródło zasilania dla gminy Bartniczka stanowić będą gazociągi średniego ciśnienia planowane na obszarze sąsiedniej gminy Brodnica.

Budowa gazociągu dystrybucyjnego wysokiego ciśnienia wpłynie na poprawę warunków zasilania w paliwo gazowe, umożliwi dalszą rozbudowę sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia oraz przyłączanie nowych odbiorców na obszarze oddziaływania. Rezultatem tego jest poprawa warunków rozwoju gospodarczego oraz zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej obszaru objętego Projektem.

Obecnie na terenie Gminy Bartniczka nie funkcjonuje zbiorowy system ciepłowniczy. System zaopatrzenia w ciepło tworzą indywidualne, większe bądź mniejsze, kotłownie na paliwa stałe lub płynne.

Najczęściej paliwem do wytworzonej energii cieplnej jest biomasa w postaci drewna lub jego pochodnych (np. brykiety drzewne, trociny), a także olej opałowy i węgiel kamienny. Problemem jest ogrzewanie budynków odpadami komunalnymi (butelki plastikowe, makulatura, zafoliowany papier, folia), których spalanie, w szczególności w okresie jesiennym – powoduje powstawanie dodatkowych szkodliwych dla zdrowia związków.

14.6. Telefonía komórkowa

Obszar Gminy Bartniczka pokryty jest łączami telefonii komórkowej jednak w granicach administracyjnych gminy nie zlokalizowano stacji telefonii komórkowej oraz nie przewiduje się jak na razie lokalizacji żadnej stacji. Najbliższe stacje telefonii komórkowej znajdują się na terenie gmin ościennych, m. in. w gminie Brzozie, Górzno i Brodnica.

14.7. Źródła energii odnawialnej

Na terenie Gminy Bartniczka stopniowo zaczynają być realizowane inwestycje zakresu odnawialnych źródeł energii.

Na terenie gminy funkcjonują obecnie 4 elektrownie wiatrowe:

- o mocy 2 MW na działce ewidencyjnej nr 259/2, obręb Świerczyny, miejscowość Nowe Świerczyny,

- o mocy 2 MW na działce ewidencyjnej nr 271/1, obręb Świerczyny, miejscowość Nowe Świerczyny,
- o mocy 2 MW na działce ewidencyjnej nr 273, obręb Świerczyny, miejscowość Nowe Świerczyny,
- o mocy 0,8 MW na działce ewidencyjnej nr 90/1, obręb Świerczyny, miejscowość Igliczyzna.

Planowana jest budowa dwóch farm fotowoltaicznych – przedsięwzięcia polegające na budowie farmy fotowoltaicznej Łaszewo I o mocy do 0,8 MW, o powierzchni do 0,9 ha na działce nr 217/1 położonej w miejscowości Łaszewo, obręb ewidencyjny 0008 - Łaszewo, gmina Bartniczka i przedsięwzięcie polegające na budowie farmy fotowoltaicznej Łaszewo II o mocy do 1 MW, o powierzchni do 1,50 ha, na działkach nr 210 i 209/3, obręb – 0008 Łaszewo, położonych w miejscowości Łaszewo.

Należy również zwrócić uwagę na coraz częściej stosowane pompy ciepła, wykorzystujące energię cieplną pozyskiwaną z głębi ziemi. Instalacje te, pomimo stosunkowo wysokich kosztów, cieszą się coraz większym zainteresowaniem.

Kolejnym źródłem energii odnawialnej jest biomasa, która jest podstawowym źródłem energii odnawialnej wykorzystywanym w Polsce, jej udział w bilansie wykorzystania OZE wynosi 98 %. Do stopniowego wzrostu udziału energii ze źródeł odnawialnych przyczyniło się między innymi znaczące zwiększenie wykorzystania drewna i odpadów drewna. Gospodarstwa indywidualne posiadające własne kotły grzewcze są często opalane biomasą – tj. najczęściej drewnem jako paliwo dodatkowe. Na terenie Gminy Bartniczka wykorzystuje się energię z biomasy, którą uzyskuje się głównie poprzez spalanie biomasy roślinnej w postaci drewna, peletów oraz odpadów drzewnych, wiór i trocin.

15. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Plan rozwoju Polskiej Spółki Gazownictwa do 2020 roku uwzględnia zadanie inwestycyjne, którego zakres obejmuje gazyfikację południowo-wschodniego obszaru miasta Brodnica oraz docelowo części terenów gmin Brodnica i Bartniczka.

Obecnie na terenie gminy przewiduje się budowę gazociągu średniego ciśnienia. W I etapie gazyfikacji gminy Bartniczka przewidziano budowę gazociągu do miejscowości Jastrzębie. Wpływ na wybór takiego wariantu ma lokalizacja strategicznego odbiorcy w tej miejscowości.

Kolejne etapy gazyfikacji gminy Bartniczka uzależnione będą od:

- pojawienia się na terenie gminy strategicznych odbiorców, którzy spowodują zaistnienie warunków ekonomicznych umożliwiających gazyfikację zgodnie z uwarunkowaniami wynikającymi z ustawy Prawo energetyczne wraz z zarządzeniami wykonawczymi,
- zainteresowania właścicieli obiektów wykorzystaniem gazu do celów grzewczych realizowane będą dwa zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Na terenie gminy Bartniczka nie są przewidziane inne zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

16. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej

Obowiązujące obecnie Prawo wodne uwzględnia konstytucyjną zasadę zrównoważonego rozwoju, przewiduje prowadzić ochronę przed powodzią w sposób świadomy i przemyślany, zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej przewidującymi chronienie tych terenów, których zabezpieczenie jest niezbędne ze względu na ochronę życia, zdrowia i mienia ludzi oraz majątku o znacznej wartości. W myśl obowiązującego Prawa wodnego, na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe, w tym: wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych; sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań lub odsypisk; zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód oraz brzegu morskiego, a także utrzymywaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie.

Na terenie gminy Bartniczka nie występują obiekty systemu przeciwpowodziowego takie jak wały przeciwpowodziowe oraz stacje pomp.

Zagrożenie związane z powodziami na terenie gminy Bartniczka występuje tylko od rzeki Drwęcy. Na rysunku Studium pokazano zasięg obszarów szczególnego zagrożenia powodzią na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz

na 100 lat (woda 1%). Na tych obszarach obowiązują zakazy określone w art. 88l ustawy – Prawo wodne: wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych; sadzenia drzew lub krzewów (z wyjątkami), zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót (z wyjątkami).

Spis tabel:

Tab. 1 Wykaz ilościowy mieszkańców gminy Bartniczka (stan na dzień 31.12.2015).....	14
Tab. 2 Decyzje o warunkach zabudowy wydane w latach 2011 – 2015.	19
Tab. 3 Liczba zatwierdzonych obiektów na podstawie warunków zabudowy w latach 2010 – 2015 w podziale na obręby geodezyjne.	20
Tab. 4 Liczba zrealizowanych obiektów na podstawie warunków zabudowy w latach 2010 – 2015 w podziale na rodzaje zabudowy.	21
Tab. 5 Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w latach 2010 – 2015.	22
Tab. 6 Użytki gruntowe na terenie gminy Bartniczka	23
Tab. 7 Zasoby mieszkaniowe w gminie Bartniczka	24
Tab. 8. Wykaz terenów zamkniętych na terenie gminy Bartniczka	27
Tab. 9 Ilość zużytych nawozów na 1 ha użytków rolnych	32
Tab. 10 Wykaz jezior o powierzchni powyżej 1 ha na terenie Gminy Bartniczka.....	38
Tab. 11 Struktura zasiewów na terenie gminy	39
Tab. 12 Produkcja zwierzęca na terenie gminy	40
Tab.13 Ilość zużytego paliwa	45
Tab. 14 Wielkość emisji substancji w roku 2014	45
Tab. 15 Jakość ścieków surowych i ścieków oczyszczonych na oczyszczalni ścieków w gminie Bartniczka	52
Tab. 16 Badania fizyczno – chemiczne i mikrobiologiczne wód ujmowanych i przeznaczonych do zaopatrzenia mieszkańców do celów bytowych.....	55
Tab. 17 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (stan na dzień 30.06.2016)	71
Tab. 18 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków (stan na dzień 30.06.2016)	72
Tab. 19 Wykaz zabytków archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji (stan na dzień 30.06.2016 r.)	80
Tab. 20 Wybrane dane statystyczne dotyczące infrastruktury społecznej	90
Tab. 21 Dynamika zaludnienia w gminie Bartniczka w latach 2005-2015	93
Tab. 22 Przyrost naturalny oraz wskaźniki dla gminy Bartniczka	94
Tab. 23 Bezrobocie w gminie Bartniczka w latach 2010-2015	95

Tab. 24 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze wg sekcji PKD w latach 2012 -2015	99
Tab. 25 Struktura demograficzna gminy Bartniczka w latach 2010-2015	112
Tab. 26 Prognozowana liczba ludności w gminie Bartniczka z perspektywą 30 letnią.	114
Tab. 27 Prognoza struktury demograficznej gminy Bartniczka w latach 2015 – 2045 z podziałem na grupy ekonomiczne.....	115
Tab. 28 Saldo migracji w gminie Bartniczka w latach 2005-2014.	115
Tab. 29 Zasoby mieszkaniowe w gminie Bartniczka w latach 2008-2014r.	120
Tab. 30 Porównanie liczby mieszkań, przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na osobę dla Gminy Bartniczka z wybranymi jednostkami terytorialnymi (dane z GUS za 2014).	121
Tab. 31 Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową	122
Tab. 32 Chłonność terenów wyznaczonych w obowiązujących planach miejscowych	124
Tab. 33 Chłonność terenów zurbanizowanych w podziale na funkcje i obręby	124
Tab. 34 Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę w podziale na obręby	128
Tab. 35 Stan prawny gruntów w gminie Bartniczka (stan na 31.12.2015)	129
Tab. 36 Pomniki przyrody na terenie gminy Bartniczka.....	140
Tab. 37 Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Bartniczka (stan na dzień 30.06.2016)	146

Spis rycin:

Ryc. 1 Położenie gminy Bartniczka na tle powiatu Brodnickiego	13
Ryc. 2 Położenie gminy Bartniczka na tle mezoregionów fizycznogeograficznych	15
Ryc. 4 Wydane decyzje o warunkach zabudowy oraz wnioski wycofane lub umorzone w latach 2011-2015	19
Ryc. 4 Wydane decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w latach 2011-2015	22
Ryc. 5 Użytki gruntowe na terenie gminy Bartniczka	24
Ryc. 6 Podział użytków rolnych w 2014 r. na terenie gminy Bartniczka	39
Ryc. 7 Gospodarstwa rolne według wielkości na terenie gminy Bartniczka w 2010r.	40
Ryc. 8 Leśnictwo według form własności na terenie Gminy Bartniczka	41
Ryc. 9 Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na terenie Powiatu Brodnickiego i Gminy Bartniczka wg KZGW	56
Ryc. 10 Liczba osób bezrobotnych wg poszczególnych grup wiekowych w roku 2015	96
Ryc. 11 Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostania bez pracy w miesiącach w roku 2015	97
Ryc. 12 Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w roku 2015	97
Ryc. 13 Przyrost naturalny na 1000 ludności dla gminy Bartniczka, powiatu brodnickiego i województwa kujawsko-pomorskiego na przełomie lat 2005-2015.	108
Ryc. 14 Liczba osób bezrobotnych na przełomie lat 2010-2015 w gminie Bartniczka.....	109
Ryc. 15 Liczba osób bezrobotnych w roku 2015 w gminie.....	110
Ryc. 16 Liczba mieszkańców w gminie Bartniczka na przestrzeni lat 1995-2015	112
Ryc. 17 Prognoza demograficzna na lata 2015-2045.....	115
Ryc. 18 Lokalizacja obszarów Natura 2000 na terenie gminy	130
Ryc. 19 Lokalizacja Górzniensko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego na terenie gminy	136
Ryc. 20 Lokalizacja Obszaru Chronionego Krajobrazu na terenie gminy	137